

**ΔΙΑΤΜΗΜΑΤΙΚΟ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΠΟΥΔΩΝ ΣΤΙΣ
ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΣΧΕΣΕΙΣ ΚΑΙ ΑΣΦΑΛΕΙΑ**

**ΤΜΗΜΑΤΑ ΔΙΕΘΝΩΝ ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΑΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ -
ΒΑΛΚΑΝΙΚΩΝ, ΣΛΑΒΙΚΩΝ ΚΑΙ ΑΝΑΤΟΛΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ –
ΑΝΩΤΑΤΗΣ ΔΙΑΚΛΑΔΙΚΗΣ ΣΧΟΛΗΣ ΠΟΛΕΜΟΥ**

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

**«Ο ρόλος των διεθνών οργανισμών στα προγράμματα αφοπλισμού,
αποστράτευσης και επανένταξης (DDR) στο πλαίσιο της οικοδόμησης της
ειρήνης μετασυγκρουσιακών περιοχών. Μια κριτική αποτίμηση».**

Σύνταξη: Σταυρούλα Ζαμζαρά

Επιμέλεια: Φωτεινή Μπέλλου, Επίκουρος Καθηγήτρια

Θεσσαλονίκη, Νοέμβριος 2022

ΣΕΛΙΔΑ ΣΚΟΠΙΜΑ ΚΕΝΗ

Υπεύθυνη Δήλωση

«Δηλώνω υπευθύνως ότι όλα τα στοιχεία σε αυτήν την εργασία τα απέκτησα, τα επεξεργάσθηκα και τα παρουσιάζω σύμφωνα με τους κανόνες και τις αρχές της ακαδημαϊκής δεοντολογίας, καθώς και τους νόμους που διέπουν την έρευνα και την πνευματική ιδιοκτησία. Δηλώνω επίσης υπευθύνως ότι, όπως απαιτείται από αυτούς τους κανόνες, αναφέρομαι και παραπέμπω στις πηγές όλων των στοιχείων που χρησιμοποιώ και τα οποία δεν συνιστούν πρωτότυπη δημιουργία μου»

Ημερομηνία: 15 Νοεμβρίου 2022

Η Δηλούσα

(Υπογραφή)

ΠΙΝΑΚΑΣ ΣΥΝΤΜΗΣΕΩΝ

ΕΛΛΗΝΙΚΕΣ ΣΥΝΤΜΗΣΕΙΣ	
Αφρικανική Ένωση	ΑΕ
Ειδικός Εντεταλμένος της Ευρωπαϊκής Ένωσης	ΕΕΕΕ
Ευρωπαϊκή Ένωση	ΕΕ
Μη κυβερνητικές οργανώσεις	ΜΚΟ
Ηνωμένα Έθνη	ΗΕ
Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής	ΗΠΑ
Οργανισμός για την Ασφάλεια και τη Συνεργασία στην Ευρώπη	ΟΑΣΕ
Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών	ΟΗΕ
Συμβούλιο Ασφαλείας	ΣΑ
ΞΕΝΕΣ ΣΥΝΤΜΗΣΕΙΣ	
Aleanca për Ardhmërinë e Kosovës	ΑΑΚ
Armed Forces Revolutionary Council	ΑΦΡΚ
Authority for DDR	ΑΔΔΡ
Center for Strategic and International Studies	CSIS
Children Associated with the Fighting Forces	CAFF
Community-Based Organizations	CBOs
Community Defense Forces	CDF
Community Education Investment Program	CEIP
Comprehensive Peace Agreement	CPA
Democratic Party of Kosovo	DPK
Department for International Development	DFID
Disarmament, Demobilisation and Reintegration	DDR
Economic and Social Council	ECOSOC
Economic Community of West African States	ECOWAS
Economic Community of West African States Monitoring Group	ECOMOG
European Union Rule of Law Mission	EULEX
Forces Nouvelles	FN
Frameworks for Assessing Resilience	FAR
Harvard Humanitarian Initiative	HHI
Inter-Agency Working Group on DDR	IAWG

Integrated Disarmament, Demobilization and Reintegration Standards	IDDRS
Intergovernmental Organizations	IGOs
Joint Operation Plan	JOP
Kosovo Force	KFOR
Kosovo Protection Corps	KPC
Kosovo Police Service	KPS
Lidhja Demokratike e Kosovës	LDK
Millennium Development Goals	MDGs
Multi Donor Trust Fund	MDTF
National Commission for Reconciliation and Indemnification of Victims	NACORIV
National Committee for Disarmament, Demobilization and Reintegration	NCDDR
North Atlantic Treaty Organization	NATO
Peacebuilding Commission	PBC
Reintegration Opportunities Programs	ROP
Revolutionary United Front	RUF
Sustainable Development Goals	SDGs
Sierra Leone Army	SLA
Special Air Service	SAS
Sudan People's Liberation Army	SPLA
Sudan People's Liberation Movement SPLM	SPLM
Special Representative of the Secretary-General	SRSG
Transitional Safety Net Allowance	TSA
Truth and Reconciliation Commission	TRC
Ushtria Çlirimtare e Kosovës	UÇK
United Nations Mission in Sierra Leone	UNAMSIL
United Nations Development Programme	UNDP
United Nations Mission in Kosovo	UNMIK
United Nations Mission in Liberia	UNMIL
United Nations Mission in the Sudan	UNMIS
United Nations Peacebuilding Commission	UN PBC
United States Agency for International Development	USAID
Women Associated with the Fighting Forces	WAFF

World Food Programme	WFP
----------------------	-----

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ	1
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1	2
ΠΩΣ ΟΙ ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΙ ΘΕΤΟΥΝ ΤΑ ΘΕΜΕΛΙΑ ΓΙΑ ΜΙΑ ΔΙΑΡΚΗ ΕΙΡΗΝΗ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗ	2
1.1 Προγράμματα αφοπλισμού, αποστράτευσης και επανένταξης (DDR)	4
1.2 Αφοπλισμός, αποστράτευση και επανένταξη (DDR) ως μια συμμετοχική διαδικασία	8
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2	11
ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ ΚΑΙ ΠΡΟΚΛΗΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΟΙΚΟΔΟΜΗΣΗ ΤΗΣ ΕΙΡΗΝΗΣ	11
2.1 Η οικοδόμηση μιας θετικής ειρήνης	11
2.2 Η δικαιοσύνη ως απαραίτητη συνθήκη για την πρόληψη και αποτροπή συγκρούσεων	13
2.3 Η προσέγγιση των Ηνωμένων Εθνών έναντι των αναπτυσσόμενων χωρών για την οικοδόμηση της ειρήνης.....	16
2.4 Προσαρμογή σε μια νέα παγκόσμια τάξη πραγμάτων.....	22
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3	23
ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΟΙΚΟΔΟΜΗΣΗΣ ΕΙΡΗΝΗΣ: Ο ΔΥΣΚΟΛΟΣ ΔΡΟΜΟΣ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΕΠΙΤΥΧΙΑ	23
3.1 Οικοδόμηση της ειρήνης: μια διαδικασία μεταξύ ουτοπίας και πραγματικότητας.....	23
3.2 Οι τοπικοί παράγοντες ως πυρήνας της οικοδόμησης βιώσιμης ειρήνης	25
3.3 Η νομιμότητα των ειρηνευτικών αποστολών ως παράγοντας επιτυχίας	30
3.4 Η σημασία της ενδογενούς ανθεκτικότητας στην επιτυχημένη οικοδόμηση ειρήνης.....	33
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4	38

Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΟΥ ΚΟΣΣΥΦΟΠΕΔΙΟΥ ΚΑΙ ΤΗΣ ΑΦΡΙΚΗΣ.....	38
4.1 Κοσσυφοπέδιο: ο αγώνας μεταξύ αναγνώρισης ή απομόνωσης.....	38
4.2 Τα διδάγματα των προγραμμάτων DDR στην Αφρική.....	45
4.2.1 Λιβερία.....	49
4.2.2 Ακτή Ελεφαντοστού	53
4.2.3 Σιέρα Λεόνε	56
4.2.4 Διδάγματα αποτυχίας στο Σουδάν	60
4.3 Ανανέωση της δέσμευσης των ΗΠΑ για τη διατήρηση της ειρήνης των Ηνωμένων Εθνών στην Αφρική	64
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5.....	66
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	66
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	71

ΣΕΛΙΔΑ ΣΚΟΠΙΜΑ ΚΕΝΗ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Το διεθνές σύστημα, σε αντίθεση με το εσωτερικό των κρατών, είναι άναρχο. Για το λόγο αυτό, προκαλείται το αίσθημα ανασφάλειας και φόβου στις μονάδες του. Η αυτοβοήθεια (self help) που είναι κατ' ανάγκην η αρχή της δράσης σε μία άναρχη τάξη, αποτελεί μια στρατηγική συμπεριφορά των κρατών απέναντι στις αναδυόμενες απειλές. Σύμφωνα με τον Waltz: «Για να πετύχουν τους αντικειμενικούς σκοπούς τους και να διατηρήσουν την ασφάλειά τους οι μονάδες που βρίσκονται σε κατάσταση αναρχίας θα πρέπει να βασίζονται στα μέσα που μπορούν να κινητοποιήσουν και στους διακανονισμούς που μπορούν να κάνουν για τους εαυτούς τους».

Στον αντίποδα της ρεαλιστικής προσέγγισης της αυτοβοήθειας των κρατών, η Διεθνής Κοινωνία, στο πλαίσιο της διεθνούς ασφάλειας και ειρήνης, θέτει ως πρωταρχικό στόχο και γνώμονα της δράσης της, τη συλλογική ασφάλεια. Η συλλογική ασφάλεια, ως ένα σύστημα διατήρησης της ειρήνης, προκειμένου να λειτουργήσει αποτελεσματικά πρέπει να θεωρείται αδιαίρετη και συνεπώς, απειλές κατά της ειρήνης οπουδήποτε και αν αναφύονται, πρέπει να αντιμετωπίζονται ως αντικείμενο πρωταρχικού ενδιαφέροντος από όλα τα μέλη της Διεθνούς Κοινότητας. Η αντιμετώπιση των απειλών, συνίσταται στην ανάληψη δράσης εκ μέρους όλων των κρατών και τη λήψη εξαναγκαστικών μέτρων με σκοπό την αποτροπή επικείμενης απειλής

Το τέλος του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου εγκαινίασε σταδιακά, σε διεθνές και περιφερειακό επίπεδο, ένα εκτεταμένο πλέγμα αρχών, κανόνων και θεσμών προστασίας των δικαιωμάτων του ανθρώπου. Ενώ είναι εύκολο να περιγράψει κάποιος την επιθυμητή διαδρομή προς την ειρήνη, δεν είναι το ίδιο εύκολο να την ακολουθήσει στην πράξη. Θεωρητικά, ο δρόμος οδηγεί από τον πόλεμο στην ειρήνη και από εκεί στην ανοικοδόμηση του κράτους και στην επιτυχία.

Στην Αφρική, μετά από μια σύντομη μείωση των συγκρούσεων στις αρχές της δεκαετίας του 2000, σημειώθηκε σταθερή αύξηση των ένοπλων συγκρούσεων στην περιοχή.¹ Ο μύθος σχετικά με τα κοινά συναισθήματα για τα δεινά του

---

¹ Sandy Africa, (2020) "Challenges of Peacebuilding in Africa" The African Centre for the Constructive Resolution of Disputes (ACCORD), Διαθέσιμο στο: <https://www.accord.org.za/conflict-trends/challenges-of-peacebuilding-in-africa/> (τελευταία πρόσβαση 10.9. 2022).

αποικιακού παρελθόντος που εμπόδιζε το ξέσπασμα πολέμων μεταξύ των πρόσφατα ανεξάρτητων εθνών, κυρίως στην Αφρική, καταρρίφθηκε. Δεν υπήρξαν μόνο συγκρούσεις μεταξύ των κρατών αλλά και ενδοκρατικές συγκρούσεις. Εντός των κρατών, υπάρχουν αμφισβητήσεις για εξουσία σε κεντρικό επίπεδο με πολιτικούς στόχους. Σε τοπικό επίπεδο, τα κίνητρα των εμπόλεμων για τη συνέχιση της σύγκρουσης πυροδοτούνται από την επιθυμία για φυσικό έλεγχο του χώρου είτε για ιδεολογικούς λόγους είτε για οικονομικό όφελος. Δεδομένου ότι οι περισσότερες σημερινές συγκρούσεις βρίσκονται στην περιοχή της Αφρικής και δεδομένης της ασάφειας της βίας, η διαδικασία οικοδόμησης της ειρήνης έχει γίνει περίπλοκη και δύσκολη στον συρρικνούμενο χώρο, ενώ η αποτυχία της διατήρησης της ειρήνης θα μπορούσε να ποικίλει από στρατηγικούς έως τακτικούς λόγους (Bardalai 2018, 8). Είναι στατιστικά αποδεδειγμένο ότι οι μισές από το σύνολο των χωρών που εξέρχονται από συγκρούσεις επιστρέφουν σε συγκρουσιακές καταστάσεις εντός πέντε ετών². Σήμερα, μαίνονται 54 ένοπλες συγκρούσεις σε όλο τον κόσμο³.

Αντικείμενο της παρούσας εργασίας είναι η εξέταση του ρόλου των Διεθνών Οργανισμών στα προγράμματα αφοπλισμού, αποστράτευσης και επανένταξης (DDR) στο πλαίσιο της οικοδόμησης της ειρήνης μετασυγκρουσιακών περιοχών, δίνοντας ιδιαίτερη έμφαση στον κύριο αναπτυξιακό στόχο της οικοδόμησης του κράτους. Στο πρώτο κεφάλαιο της εργασίας γίνεται μια γενικότερη ανάλυση των εννοιών αφοπλισμός, αποστράτευση και επανένταξη καθώς και της αρμοδιότητας και των στόχων των διεθνών δρόμων που εμπλέκονται στις διαδικασίες οικοδόμησης της ειρήνης. Στο δεύτερο κεφάλαιο παρουσιάζονται οι προκλήσεις που καλούνται να αντιμετωπίσουν ο ΟΗΕ και οι Διεθνείς Οργανισμοί και η προσέγγισή τους κατά την εφαρμογή των προγραμμάτων DDR. Στο τρίτο κεφάλαιο γίνεται μια διερεύνηση των παραγόντων που συνέβαλαν στην επιτυχία ή αποτυχία των επιχειρήσεων οικοδόμησης ειρήνης, μέσα από παραδείγματα στις μετασυγκρουσιακές περιοχές. Στο τέταρτο κεφάλαιο γίνεται μια σύντομη περιπτωσιολογική μελέτη της εφαρμογής του προγράμματος DDR στο Κοσουπόεδιο και σε περιοχές της Αφρικής. Τα συμπεράσματα που προέκυψαν από

---

² Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, Επιτροπή Ανάπτυξης, Εισηγητής: Nirj Deva “*Έκθεση - A6-0445/2008*”. Παρ. Α. Διαθέσιμο στο: https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/A-6-2008-0445_EL.html (τελευταία πρόσβαση 3.9.2022).

³ Κατάλογος τρεχουσών ενόπλων συγκρούσεων. Διαθέσιμο στο: <https://el.wikipedia.org/wiki> (τελευταία πρόσβαση 10.9.2022).

την ανάλυση, τις προσεγγίσεις και συγκρίσεις που προηγήθηκαν, παρουσιάζονται στο τελευταίο κεφάλαιο της εργασίας.

ΣΕΛΙΔΑ ΣΚΟΠΙΜΑ ΚΕΝΗ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

ΠΩΣ ΟΙ ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΙ ΘΕΤΟΥΝ ΤΑ ΘΕΜΕΛΙΑ ΓΙΑ ΜΙΑ ΔΙΑΡΚΗ ΕΙΡΗΝΗ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗ

Σε διαφορετικές εποχές, γλώσσες και πολιτισμούς η ειρήνη έχει διαφορετικό νόημα. Σύμφωνα με τον Richmond (O. P. Richmond 2014, 1), «η ιστορία της ειρήνης είναι τόσο παλιά όσο και η ίδια η ανθρωπότητα, και σίγουρα τόσο παλιά όσο ο πόλεμος». Ο κλασικός ρεαλισμός δηλώνει ότι ο πόλεμος είναι η φυσική κατάσταση της ανθρωπότητας και έτσι κάθε είδους ειρήνη είναι πάντα εύθραυστη και στιγμιαία.

Ο Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών (ΟΗΕ) που δημιουργήθηκε στο τέλος του Δευτέρου Παγκοσμίου Πολέμου, για να προστατέψει τις μελλοντικές γενιές από τη μάστιγα του πολέμου, έθεσε ως έναν από τους κύριους στόχους του, τη διατήρηση της διεθνούς ειρήνης και ασφάλειας.

Σύμφωνα με το Κεφάλαιο 1, Άρθρο 1, του Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών (Σκοποί και Αρχές)⁴, σκοπός των Ηνωμένων Εθνών είναι:

«Να διατηρούν τη διεθνή ειρήνη και ασφάλεια, και για να επιτευχθεί αυτό: να παίρνουν αποτελεσματικά συλλογικά μέτρα για να προλαβαίνουν και να απομακρύνουν κάθε απειλή της ειρήνης και για να καταστέλλουν κάθε επιθετική ενέργεια ή άλλης μορφής παραβίαση της ειρήνης και να επιτυχαίνουν, με ειρηνικά μέσα και σύμφωνα με τις αρχές της δικαιοσύνης και του διεθνούς δικαίου, διευθέτηση ή διακανονισμό διεθνών διαφορών ή καταστάσεων που θα μπορούσαν να οδηγήσουν σε διατάραξη της ειρήνης...».

Περαιτέρω, στο Κεφάλαιο VII του Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών (Ενέργειες σε περίπτωση απειλής εναντίον της Ειρήνης, Διαταράξεως της Ειρήνης και Επιθετικών Πράξεων) αναφέρεται ότι:

«Το Συμβούλιο Ασφαλείας θα αποφαινεται αν υπάρχει απειλή για την ειρήνη, διατάραξη της ειρήνης ή επιθετική ενέργεια και θα κάνει συστάσεις ή θα αποφασίζει ποια μέτρα θα λαμβάνονται σύμφωνα με τα Άρθρα 41 και 42, για να διατηρηθεί ή να αποκατασταθεί η διεθνής ειρήνη και ασφάλεια...».

---

⁴ Χάρτης ΟΗΕ - Περιφερειακό Κέντρο Πληροφόρησης του ΟΗΕ, Διαθέσιμο στο: <https://unric.org/el/%CF%87%CE%B1%CF%81%CF%84%CE%B7%CF%83-%CE%BF%CE%B7%CE%B5/> (τελευταία πρόσβαση 11.9.2022).

Μετά το τέλος του Ψυχρού Πολέμου, η ευρωπαϊκή διεθνής κοινωνία, που προηγουμένως οργανώθηκε από τις ΗΠΑ και τη Σοβιετική Ένωση, έγινε μάρτυρας της παγκοσμιοποίησης των μελών της. Οι εμπνευσμένες από τη Δύση κρατικές μορφές και οι εμπνευσμένοι από τη Δύση κανόνες, έθιμα και συνήθειες επεκτάθηκαν για να ενσωματώσουν την «περιφέρεια» σε μια ενιαία διεθνή τάξη (Roberson 2009, 189). Διάφορες ευρωπαϊκές κυβερνήσεις και πολυμερή όργανα, συμπεριλαμβανομένου του ΟΗΕ, του ΝΑΤΟ, του ΟΑΣΕ, μεταξύ αρκετών διεθνών οργανισμών, επέκτειναν την προσέγγισή τους στη συνεργασία για ασφάλεια, δημιουργώντας δεσμούς με τις αναπτυξιακές και ανθρωπιστικές ατζέντες. Στην περίπτωση του ΟΗΕ, ξεκινώντας από το 1991, ο οργανισμός εισήγαγε ορισμένους θεσμικούς μηχανισμούς για την επίτευξη τέτοιων στόχων, συμπεριλαμβανομένης της δημιουργίας του ρόλου του Συντονιστή Έκτακτης Ανάγκης, της Ενοποιημένης Διαδικασίας Προσφυγών, της Μόνιμης Διυπηρεσιακής Επιτροπής και του Κεντρικού Ταμείου Αντιμετώπισης Εκτάκτων Αναγκών. Επιπλέον, αρκετές εκθέσεις, έγγραφα, ομάδες υψηλού επιπέδου και έργα δημιούργησαν ένα συγκεκριμένο σχέδιο για βοήθεια ασφαλείας σε διαφορετικές φάσεις μιας συγκεκριμένης σύγκρουσης, ξεκινώντας με την προληπτική διπλωματία να κινείται στο τελευταίο στάδιο που χαρακτηρίζεται ως οικοδόμηση της ειρήνης. Αυτό το τελευταίο φάσμα δραστηριοτήτων ειρήνης και ασφαλείας, σύμφωνα με τον ΟΗΕ, «περιλαμβάνει την οικοδόμηση κρατικών θεσμών, την οικονομική ανάκαμψη, την εθνική ιδιοκτησία και, πιο πρόσφατα, τη διατήρηση της ειρήνης» (Charles T. Call 2017, 247).

Ο αποδεκτός ορισμός της DDR στο σύστημα των Ηνωμένων Εθνών είναι⁵:

Αφοπλισμός είναι η συλλογή, τεκμηρίωση, έλεγχος και διάθεση φορητών όπλων, πυρομαχικών, εκρηκτικών και ελαφρού και βαρέος οπλισμού μαχητών και συχνά και του άμαχου πληθυσμού. Ο αφοπλισμός περιλαμβάνει επίσης την ανάπτυξη υπεύθυνων προγραμμάτων διαχείρισης των εξοπλισμών.

Η αποστράτευση είναι η επίσημη και ελεγχόμενη απόλυση ενεργών μαχητών από ένοπλες δυνάμεις ή άλλες ένοπλες ομάδες. Το πρώτο στάδιο της αποστράτευσης μπορεί να εκτείνεται από την επεξεργασία μεμονωμένων μαχητών

---

⁵ United Nations Development Programme (UNDP) “*DDR Practice Note*” (2005) Διαθέσιμο στο: <https://www.undp.org/sites/g/files/zskgke326/files/publications/UNDP%20DDR%20Practice%20Note.pdf> (τελευταία πρόσβαση 15.9.2022).

σε προσωρινά κέντρα έως τη συγκέντρωση στρατευμάτων σε στρατόπεδα που έχουν οριστεί για το σκοπό αυτό (χώροι καντονιών, καταυλισμοί, χώροι συγκέντρωσης ή στρατώνες). Το δεύτερο στάδιο της αποστράτευσης περιλαμβάνει το πακέτο στήριξης που παρέχεται στους αποστρατευόμενους, το οποίο ονομάζεται επανατοποθέτηση.

Η επανένταξη είναι η βοήθεια που προσφέρεται στους πρώην μαχητές κατά τη διάρκεια της αποστράτευσης αλλά πριν από τη μακροπρόθεσμη διαδικασία επανένταξης. Η επανένταξη είναι η διαδικασία με την οποία οι πρώην μαχητές αποκτούν πολιτικό καθεστώς και αποκτούν βιώσιμη απασχόληση και εισόδημα. Η επανένταξη είναι ουσιαστικά μια κοινωνική και οικονομική διαδικασία με ανοιχτό χρονοδιάγραμμα, που λαμβάνει χώρα κυρίως σε κοινότητες σε τοπικό επίπεδο. Αποτελεί μέρος της γενικής ανάπτυξης μιας χώρας και της εθνικής ευθύνης, και συχνά απαιτεί μακροπρόθεσμη εξωτερική βοήθεια.

1.1 Προγράμματα αφοπλισμού, αποστράτευσης και επανένταξης (DDR)

Η οικοδόμηση της ειρήνης στοχεύει να βοηθήσει τις χώρες που εξέρχονται από συγκρούσεις να μειώσουν τον κίνδυνο επανεισόδου και να θέσουν τα θεμέλια για μια διαρκή ειρήνη και ανάπτυξη. Οι επιχειρήσεις οικοδόμησης ειρήνης αποσκοπούν στη δημιουργία δομών για τη θεσμοποίηση και αποκρυστάλλωση της ειρήνης, στη δημιουργία δηλαδή ενός νέου κλίματος. Ως αποστολές μιας επιχείρησης οικοδόμησης της ειρήνης ορίζονται⁶:

- α. Η αποστρατικοποίηση και ο αφοπλισμός εμπολέμων.
- β. Η κατάσχεση – καταστροφή των Όπλων.
- γ. Η αποκατάσταση της τάξης.
- δ. Ο επαναπατρισμός προσφύγων.
- ε. Η μεταρρύθμιση των κρατικών θεσμών.
- στ. Η βελτίωση των θεσμών της αστυνομίας και των δικαστικών αρχών.
- ζ. Η επιτήρηση του σεβασμού των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

---

⁶Μπαξεβάνης Χρήστος Α. "Αναζητώντας ένα νέο «οδικό χάρτη» για την οικοδόμηση της ειρήνης: από το «Τέλος της Ιστορίας» στην Κοσμοπολίτικη Δημοκρατία", (Αναδημοσίευση από: Τετραμηνιαία Πολιτική και Οικονομική Επιθεώρηση «Διεθνής και Ευρωπαϊκή Πολιτική», Μάρτιος-Ιούνιος 2013, Τεύχος 28, σ. 276-294)

- η. Η βελτίωση και επίβλεψη των εκλογικών διαδικασιών.
- θ. Η προώθηση της οικονομικής και κοινωνικής ανάπτυξης.

Οι επιχειρήσεις οικοδόμησης της ειρήνης είναι δυνατό να αναπτυχθούν σε δύο διαφορετικές καταστάσεις. Πρώτον, αφού έχει επιτευχθεί η ειρηνευτική συμφωνία και η επιτήρηση της συμμόρφωσης με της όρους της συμφωνίας έχει ανατεθεί ήδη σε μια επιχείρηση διατήρησης της ειρήνης (peace-keeping operation). Δεύτερον, να αναπτυχθεί σε συνέχεια μιας ενδεχόμενης (προληπτικά) ή παρελθούσας (αποτρεπτικά) σύγκρουσης, χωρίς την παράλληλη ύπαρξης επιχείρησης διατήρησης της ειρήνης. Και οι επιχειρήσεις αυτού του τύπου εξαρτούν την ύπαρξή τους από τη συναίνεση των μερών.

Τα προγράμματα αφοπλισμού, αποστράτευσης και επανένταξης (DDR) είναι δομημένες προσεγγίσεις για την επιστροφή μαχητών και άλλων που συνδέονται με ένοπλες ομάδες στην πολιτική ζωή ή για την αναδιάρθρωση θέσεων στον τομέα της ασφάλειας κατά τη διάρκεια μιας ειρηνευτικής διαδικασίας. Οι στόχοι περιλαμβάνουν τη βοήθεια για την πολιτική και κοινωνική ανάκαμψη της χώρας, τη μείωση της ανασφάλειας και την επανένταξη αντικυβερνητικών δυνάμεων, πρώην αξιωματικών και μαχητών στην κοινωνία. Επίσης εστιάζουν στη λήψη αποτελεσματικών μέτρων ώστε να αποτραπούν πρώην μαχητές στο να επιστρέψουν σε αντικυβερνητικά κινήματα και επιτρέπει να τους δοθούν τα κατάλληλα εφόδια ώστε να στηρίξουν τον εαυτό τους κατά την επανένταξή τους στην κοινωνία, στηρίζοντας έτσι την ειρηνευτική διαδικασία.

Η οικοδόμηση της ειρήνης περιλαμβάνει σειρά μέτρων για τη μείωση του κινδύνου εκ νέου εμπλοκής της χώρας σε σύγκρουση, μέσω της ενίσχυσης της εθνικής ικανότητας διαχείρισης κρίσεων σε όλα τα επίπεδα, καθώς και για τη θεμελίωση της διαρκούς ειρήνης και ανάπτυξης. Στηριζόμενες στην αρχή του ενστερνισμού της διαδικασίας από την εκάστοτε χώρα, οι στρατηγικές οικοδόμησης της ειρήνης πρέπει να είναι συνεκτικές και προσαρμοσμένες στις ειδικές ανάγκες των ενδιαφερομένων χωρών. Πρέπει επιπλέον να περιλαμβάνουν μια σειρά δράσεων για την επίτευξη των στόχων αυτών.

Η οικοδόμηση της ειρήνης συνεπάγεται τη συμμετοχή ενός μεγάλου αριθμού οργανώσεων του συστήματος των Ηνωμένων Εθνών, συμπεριλαμβανομένης της Παγκόσμιας Τράπεζας, των περιφερειακών οικονομικών επιτροπών, των μη κυβερνητικών οργανώσεων (ΜΚΟ) και των τοπικών ομάδων πολιτών. Η

οικοδόμηση της ειρήνης διαδραμάτισε πρωταρχικό ρόλο στις επιχειρήσεις των Ηνωμένων Εθνών στη Βοσνία και Ερζεγοβίνη, την Καμπότζη, το Σαλβαδόρ, τη Γουατεμάλα, το Κόσοβο, τη Λιβερία και τη Μοζαμβίκη, και πιο πρόσφατα στο Αφγανιστάν, το Μπουρούντι, το Ιράκ, τη Σιέρα Λεόνε και το Ανατολικό Τιμόρ.

Η Γενική Συνέλευση από κοινού με άλλα όργανα των Ηνωμένων Εθνών και με την υποστήριξη του Γραφείου Αφοπλισμού των Ηνωμένων Εθνών, εργάζεται για τον αφοπλισμό και τον περιορισμό των πυρηνικών, χημικών, βιολογικών και άλλων όπλων μαζικής καταστροφής, καθώς και συμβατικών όπλων, με στόχο την προώθηση της διεθνούς ειρήνης και ασφάλειας . Για παράδειγμα, το Σαλβαδόρ, η Λιβερία, η Σιέρα Λεόνε και το Ανατολικό Τιμόρ συγκαταλέγονται στις χώρες στις οποίες οι προσπάθειες των Ηνωμένων Εθνών κατέστησαν δυνατή την αποστράτευση πρώην πολεμιστών, καθώς και τη συλλογή και καταστροφή των όπλων τους στο πλαίσιο μιας γενικής ειρηνευτικής συμφωνίας. Η καταστροφή των όπλων του παρελθόντος είναι ο καλύτερος τρόπος για να αποφευχθεί η χρήση τους στο μέλλον⁷.

Αναγνωρίζοντας ότι τα Ηνωμένα Έθνη πρέπει να προβλέψουν και να ανταποκριθούν καλύτερα στις προκλήσεις για την οικοδόμηση της ειρήνης, η Παγκόσμια Διάσκεψη του 2005 ενέκρινε τη δημιουργία της Επιτροπής για την Οικοδόμηση της Ειρήνης (PBC). Η Γενική Συνέλευση των Ηνωμένων Εθνών και το Συμβούλιο Ασφαλείας στα ψηφίσματα σχετικά με την ίδρυση της Επιτροπής για την Οικοδόμηση της Ειρήνης [ψηφίσματα 60/180 και 1645 (2005)] της 20ής Δεκεμβρίου 2005, ανέθεσαν στην τελευταία την ευθύνη να συγκαλέσει όλα τα ενδιαφερόμενα μέρη προκειμένου να κινητοποιήσουν πόρους, να προτείνουν ολοκληρωμένες στρατηγικές για την οικοδόμηση της ειρήνης και την ανασυγκρότηση μετά το πέρας των συρράξεων και τη γνωμοδότηση σχετικά με το θέμα⁸.

Η Επιτροπή για την Οικοδόμηση της Ειρήνης είναι ένα διακυβερνητικό συμβουλευτικό όργανο των Ηνωμένων Εθνών που υποστηρίζει τις ειρηνευτικές προσπάθειες σε χώρες που εξέρχονται από συγκρούσεις. Αποτελεί ουσιαστική συμβολή στην ικανότητα της διεθνούς κοινότητας να δρα στο πλαίσιο των περιπτώσεων που σχετίζονται με την οικοδόμηση της ειρήνης. Τα ψηφίσματα της Γενικής Συνέλευσης και του Συμβουλίου Ασφαλείας για την ίδρυση της Επιτροπής

---

⁷ Περιφερειακό Κέντρο Πληροφόρησης του ΟΗΕ (UNRIC) *“Τα Ηνωμένα Έθνη για την Ειρήνη και την Ασφάλεια”* Διαθέσιμο στο: <https://unric.org> (τελευταία πρόσβαση 25.8.2022).

⁸ Το ίδιο

Οικοδόμησης της Ειρήνης προβλέπουν επίσης τη δημιουργία Ταμείου για την Οικοδόμηση της Ειρήνης και Γραφείου για την Οικοδόμηση της Ειρήνης.

Η διατήρηση της ειρήνης είναι βασική ευθύνη των κρατών μελών και η διαδικασία πρέπει να ανήκει και να καθοδηγείται από τις κυβερνήσεις και τους λαούς των χωρών που πλήττονται από συγκρούσεις, αλλά τα ΗΕ θα πρέπει να διαθέτουν τους αναγκαίους πόρους για να συμβάλουν.

Επιπλέον, οι ειρηνευτικές επιχειρήσεις των Ηνωμένων Εθνών, και ιδίως οι επιχειρήσεις οικοδόμησης της ειρήνης, παρέχουν σημαντική τεχνική βοήθεια για την αναδιοργάνωση του συνταγματικού, νομοθετικού και θεσμικού πλαισίου στον τομέα των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και του κράτους δικαίου, τη βελτίωση του συστήματος απονομής δικαιοσύνης, την εκπόνηση προγραμμάτων εκπαίδευσης σε θέματα ανθρωπίνων δικαιωμάτων, την αναδιάρθρωση των αστυνομικών δυνάμεων και του στρατού, με σκοπό τη δημιουργία ενός κατάλληλου περιβάλλοντος για τον σεβασμό των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και την προαγωγή του κράτους δικαίου (Sannerholm 2007, 65-94).

Σύμφωνα με την πρόταση ψηφίσματος του ευρωπαϊκού κοινοβουλίου σχετικά με τις αναπτυξιακές προοπτικές για την οικοδόμηση ειρήνης και την οικοδόμηση κράτους σε μετασυγκρουσιακές καταστάσεις 2008/2097(INI), υπάρχουν δύο φάσεις οικοδόμησης της ειρήνης και οικοδόμησης ενός κράτους: η φάση της σταθεροποίησης κατά την οποία δίνεται έμφαση στην ασφάλεια, στη νομοθεσία και στην τάξη καθώς και στην παροχή βασικών υπηρεσιών και η δεύτερη φάση της οικοδόμησης του κράτους κατά την οποία δίνεται έμφαση στη διακυβέρνηση και στους θεσμούς που την αναλαμβάνουν, υπό τον όρο ότι:

α) η δεύτερη φάση δεν πραγματοποιείται έως ότου σταθεροποιηθεί η χώρα, καθώς οι θεσμοί που τυχόν θα δημιουργηθούν πριν από τη σταθεροποίηση θα αντανakλούν το χαρακτήρα της σύγκρουσης και όχι την ανάγκη της χώρας για σταθερή και διαρκή ειρήνη,

β) κατά τη φάση της οικοδόμησης του κράτους είναι σημαντικό να υπάρχει συμμόρφωση με τους κανόνες και τις προσδοκίες των πολιτών του εν λόγω έθνους και όχι με τις αντιλήψεις των παρεμβαίνόντων,

γ) κατά την εξέλιξη της φάσης οικοδόμησης του κράτους, οι παρεμβαίνοντες θα πρέπει επίσης να παραδώσουν τους διάφορους θεσμούς στις τοπικές αρχές. Σε αυτή τη φάση είναι πιθανό να προκύψουν προβλήματα τα οποία πρέπει να γίνουν αποδεκτά, υπό την προϋπόθεση ότι δεν πρόκειται για ουσιώδη προβλήματα που επηρεάζουν την πρόοδο που συντελείται στη χώρα.

1.2 Αφοπλισμός, αποστράτευση και επανένταξη (DDR) ως μια συμμετοχική διαδικασία

Τα προγράμματα αφοπλισμού, αποστράτευσης και επανένταξης, απαιτούν τη συμμετοχή ενός μεγάλου αριθμού διεθνών και τοπικών οργανισμών και εταίρων. Οι πρώην μαχητές, οι κοινότητες υποδοχής, οι τοπικοί εταίροι υλοποίησης και οι νεοσυσταθείσες εθνικές δομές μπορούν όλοι να συμμετάσχουν σε μεγαλύτερο ή μικρότερο βαθμό στη διαδικασία. Το επιχείρημα υπέρ της μεγαλύτερης συμμετοχής – μιας συμμετοχικής προσέγγισης – περιλαμβάνει καλύτερα αποτελέσματα όσον αφορά την οικειοποίηση της διαδικασίας και την πολιτική βούληση, βελτιωμένη πιθανότητα αντιμετώπισης των πραγματικών αναγκών, μεγαλύτερη σημασία για τους πρώην μαχητές και τα παιδιά, βιωσιμότητα στην επανένταξη και τις οικονομικές πρωτοβουλίες, καθώς και ανάπτυξη ικανοτήτων.

Η εξασφάλιση της επιτυχίας σε ένα πρόγραμμα αφοπλισμού, αποστράτευσης και επανένταξης απαιτεί, μεταξύ άλλων, οι δικαιούχοι και οι φορείς υλοποίησης ενός αναπτυξιακού προγράμματος να συμμετέχουν πραγματικά, να ζητείται η γνώμη τους και να συμβάλλουν στα κύρια στάδια του σχεδιασμού, της υλοποίησης, της παρακολούθησης και της αξιολόγησής του. Ο στόχος δεν είναι μόνο η ανάπτυξη ενός καλύτερου και πιο σχετικού προγράμματος. Στοχεύει επίσης στη δημιουργία υψηλότερου επιπέδου «οικειοποίησής» του από την κοινότητα, στην ανάπτυξη ικανοτήτων μεταξύ των φορέων της χώρας και στη μεγαλύτερη βιωσιμότητα των αποτελεσμάτων του προγράμματος. Η σημασία αυτών των παραγόντων στην DDR είναι ότι η επανένταξη των πρώην μαχητών μπορεί να είναι μια δύσκολη διαδικασία για όλα τα μέρη, συμπεριλαμβανομένων των κοινοτήτων που καλούνται να τους δεχτούν, η οποία απαιτεί πολιτική αποδοχή σε διάφορα επίπεδα, προκειμένου να είναι βιώσιμη. Μια κακώς σχεδιασμένη ή κακώς διαχειριζόμενη διαδικασία, στην οποία υπάρχει ανεπαρκής συμμετοχή μπορεί να οδηγήσει σε δυσαρέσκεια, ανεκπλήρωτες προσδοκίες και αντίληψη άδικων

ανταμοιβών για τα μέλη της πολιτοφυλακής. Όλοι αυτοί οι παράγοντες μπορούν με τη σειρά τους να επηρεάσουν αρνητικά το αποτέλεσμα (Kilroy 2008, 2).

Η αποτελεσματική εφαρμογή των προγραμμάτων DDR, προϋποθέτει ο σχεδιασμός να γίνεται με φάρο την ικανοποίηση των πραγματικών αναγκών των των πρώην μαχητών, καθώς και των κοινοτήτων που τους δέχονται. Ενώ μπορεί να υπάρχει ακόμα παρατεταμένη αντίληψη ότι πρόκειται για μια συμφωνία ανταλλαγής «χρημάτων για όπλα», η DDR έχει γίνει μια εξελιγμένη και πολύπλευρη επιχείρηση, που περιλαμβάνει πλήθος υπηρεσιών.

Τα προγράμματα DDR αντιμετωπίζονται ίσως καλύτερα ως ένα ολοκληρωμένο σύνολο διαδικασιών, οι οποίες αποτελούν οι ίδιες μέρος της ευρύτερης ειρηνευτικής διαδικασίας. Η οικοδόμηση εμπιστοσύνης μεταξύ των μερών, το άνοιγμα γραμμών επικοινωνίας, η αντιμετώπιση συμφερόντων και η παροχή κινήτρων σε διάφορα επίπεδα, αποτελούν βασικά συστατικά της επιτυχίας των προγραμμάτων DDR. Σύνηθες φαινόμενο αποτελεί η δημιουργία εντάσεων μεταξύ των εμπλεκομένων, ειδικά όταν πρόκειται να μοιραστούν πόροι ή θέσεις εργασίας ή όταν τα συμφέροντα των τοπικών διοικητών αποκλίνουν από εκείνα των ηγετών τους ή των μαχητών. Τα προγράμματα DDR δεν μπορούν να φέρουν πολιτική συμφωνία από μόνα τους, και μια ειρηνευτική διαδικασία που καταρρέει θα αφήσει ένα πρόγραμμα DDR σε αβάσιμη θέση, όπως φαίνεται από την αποτυχία του πρώτου προγράμματος DDR στην Αγκόλα (Gomes João 2003, 6).

Το Πρακτικό Σημείωμα του Προγράμματος Ανάπτυξης των ΗΕ (UNDP) για τα προγράμματα DDR, το οποίο εκπονήθηκε το 2005, αποτελεί έναν οδηγό – εγχειρίδιο που περιγράφει τη στοχοθεσία και τις πρακτικές σχεδιασμού – υλοποίησης των προγραμμάτων DDR, στο πλαίσιο των άλλων τοπικών και εθνικών στρατηγικών ανάκαμψης και ανάπτυξης. Αναγνωρίζοντας τις διευρυνόμενες και εξελισσόμενες απαιτήσεις του DDR και τη δυσκολία να την προσεγγίσει ως ad hoc πρόβλημα, ο ΟΗΕ δρομολόγησε τα ολοκληρωμένα πρότυπα αφοπλισμού, αποστράτευσης και επανένταξης (IDDRS 2017-2019) μέσω των κοινών προσπάθειών 25 οντοτήτων των Ηνωμένων Εθνών, οι οποίες μαζί αποτελούν τη Διυπηρεσιακή Ομάδα Εργασίας για την DDR (IAWG) και καθοδηγούν την υποστήριξη του συστήματος των Ηνωμένων Εθνών στον αφοπλισμό, την αποστράτευση και διαδικασίες επανένταξης (DDR). Τα πρότυπα αυτά καλύπτουν ένα ευρύ φάσμα θεμάτων που σχετίζονται με την πολιτική και τον προγραμματισμό

των προγραμμάτων DDR κατά τη διάρκεια μιας επιχείρησης υποστήριξης της ειρήνης. Και οι δύο οδηγοί, αποτελούν σημαντική πρωτοβουλία για την προώθηση μιας ολοκληρωμένης προσέγγισης μεταξύ των οργανισμών των Ηνωμένων Εθνών και άλλων παραγόντων στη διαδικασία DDR.

Εκ πρώτης όψεως, και ιδιαίτερα υπό το φως των IDDRS, ο ΟΗΕ μπορεί να θεωρηθεί ως ουσιαστικός παράγοντας για τις παρεμβάσεις DDR λόγω της κεντρικότητάς του, της νομιμότητάς και της δυνατότητάς του να εγγυηθεί όρους ειρηνευτικών συμφωνιών σε καθένα από τα πρώην αντιμαχόμενα μέρη. Ωστόσο, όπως σημειώνει ο Barker, μια «σημαντική πρόκληση που αντιμετωπίζουν τα προγράμματα DDR είναι ο μεγάλος αριθμός παραγόντων που συμμετέχουν στη διαδικασία», καθώς και το γεγονός ότι ο αφοπλισμός ενσωματώνεται σε μεγαλύτερες προκλήσεις και στρατηγικές οικοδόμησης της ειρήνης που περιλαμβάνουν ανασυσταθείσα κυβερνητική βιωσιμότητα, οικονομική ανάκαμψη και παροχή ικανοποιητικών περιφερειακών ή ομαδικών εγγυήσεων ασφαλείας (Barker 2008, 101-114).

Στο Πρακτικό Σημείωμα του Προγράμματος Ανάπτυξης των ΗΕ αναφέρεται ότι: “Η επιτυχής διαδικασία DDR απαιτεί ισχυρή πολιτική βούληση και δέσμευση από όλα τα μέρη της σύγκρουσης, υποστηριζόμενη από συνεχή υποστήριξη από τη διεθνή κοινότητα. Ενώ το UNDP και άλλοι φορείς μπορούν να συμβάλουν στην ενίσχυση των ικανοτήτων και στην παροχή υλικής στήριξης, μόνο η συνεχής συμμετοχή όλων των ενδιαφερόμενων μερών και η οικειοποίηση της διαδικασίας από αυτούς θα διασφαλίσει την επιτυχία της διαδικασίας DDR. Τα προγράμματα που ανήκουν σε εθνικό επίπεδο και επικεντρώνονται στην οικοδόμηση εθνικών ικανοτήτων έχουν περισσότερες πιθανότητες επιτυχίας και βιωσιμότητας⁹”.

---

⁹ United Nations Development Programme (UNDP) “*DDR Practice Note*” (2005) Διαθέσιμο στο: <https://www.undp.org/sites/g/files/zskgke326/files/publications/UNDP%20DDR%20Practice%20Note.pdf> (τελευταία πρόσβαση 15.9.2022).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ ΚΑΙ ΠΡΟΚΛΗΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΟΙΚΟΔΟΜΗΣΗ ΤΗΣ ΕΙΡΗΝΗΣ

2.1 Η οικοδόμηση μιας θετικής ειρήνης

Οι ακαδημαϊκοί και οι επαγγελματίες έχουν από καιρό μοιραστεί την υπόθεση ότι υπάρχει μια συγγένεια μεταξύ των διαδικασιών εκδημοκρατισμού, μεταβατικής δικαιοσύνης και οικοδόμησης της ειρήνης και ότι αλληλοενισχύονται. Έτσι, αν μόνο ένα κατεστραμμένο από τον πόλεμο κράτος μπορεί να ανασυγκροτηθεί ως μια φιλελεύθερη δημοκρατία βασισμένη στο κράτος δικαίου, θα ακολουθήσει μια δίκαιη ειρήνη. Η ειρήνη έχει συχνά προτεραιότητα εις βάρος της δικαιοσύνης στις ειρηνευτικές διαπραγματεύσεις. Ο επείγων χαρακτήρας του τερματισμού των βίαιων συγκρούσεων¹⁰ και ο πραγματισμός που καθοδηγεί πολλές ειρηνευτικές διαπραγματεύσεις είναι κοινοί λόγοι για τους οποίους οι ειρηνευτικές συμφωνίες ενδέχεται να αποτύχουν να αντιμετωπίσουν τα βαθύτερα αίτια των συγκρούσεων, των διαρθρωτικών αδικιών και των παραβιάσεων του διεθνούς ανθρωπιστικού δικαίου.

Οι προσδοκίες για δίκαιη ειρήνη συχνά αντιπροσωπεύονται μέσω περιγραφών πολέμου και βίας. Αυτό είναι ενδεικτικό της αντίληψης του Johan Galtung για τη θετική και αρνητική ειρήνη, η οποία αναγνωρίζεται ευρέως (Galtung and Fischer, *Positive and Negative Peace* 2013, 173-178). Η ειρήνη συνήθως ορίζεται αρνητικά ως η απουσία πολέμου και άμεσης σωματικής βίας. Από ρεαλιστική άποψη, η τάξη και η δικαιοσύνη διασυνδέονται με τον τρόπο που η ποιότητα μιας εντολής αντικατοπτρίζει την εθελοντική αποδοχή κανόνων και κανόνων από τα μέρη για τον περιορισμό της χρήσης βίας (Aggestam and Björkdahl 2012, 1). Αυτός ο αρνητικός ορισμός μπορεί να αντιπαραβληθεί με μια πιο καταφατική κατανόηση της θετικής ειρήνης όπως προτάθηκε από τον Johan Galtung. Μια θετική έννοια της ειρήνης περιλαμβάνει την απουσία όχι μόνο άμεσης και οργανωμένης βίας, αλλά και δομικής και πολιτιστικής βίας. Ως εκ τούτου, η θετική ειρήνη περιλαμβάνει πτυχές της κοινωνικής, οικονομικής και πολιτικής δικαιοσύνης.

---

¹⁰ Ψήφισμα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου της 18ης Δεκεμβρίου 2008 “*σχετικά με τις αναπτυξιακές προοπτικές για την οικοδόμηση ειρήνης και την οικοδόμηση κράτους σε μετασυγκρουσιακές καταστάσεις*” [2008/2097(INI)] παρ.10. Διαθέσιμο στο: https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-6-2008-0639_EL.html (τελευταία πρόσβαση 20.8.2022).

Η αλληλεπίδραση μεταξύ δικαιοσύνης και ειρήνης έχει αναδείξει τρεις βασικές προκλήσεις. Η πρώτη πρόκληση επικεντρώνεται στην αναζήτηση δικαιοσύνης στις σύγχρονες ειρηνευτικές διαδικασίες, η οποία γίνεται όλο και πιο εμφανής καθώς αρκετές βίαιες συγκρούσεις και πόλεμοι διακρίνονται από κατάφωρη παραβίαση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και εθνοκάθαρση. Η δεύτερη πρόκληση περιστρέφεται γύρω από την αναζήτηση διαρκούς ειρήνης. Αρκετές σύγχρονες συγκρούσεις τείνουν να αντιστέκονται στη διευθέτηση μέσω διαπραγματεύσεων. Ωστόσο, εκείνες που καταλήγουν σε ειρηνευτική συμφωνία εξακολουθούν να έχουν κακές επιδόσεις όσον αφορά την εφαρμογή. Η τρίτη πρόκληση αφορά την αναζήτηση αποτελεσματικών στρατηγικών οικοδόμησης της ειρήνης, ιδίως σε σχέση με τους διεθνείς παράγοντες και την Ευρωπαϊκή Ένωση (EE) (Aggestam and Björkdahl 2012, 1).

Η σύνδεση της ειρήνης με τη δικαιοσύνη έχει πυροδοτήσει ζωηρές συζητήσεις σχετικά με τα διλήμματα και τους συμβιβασμούς σε αρκετές σύγχρονες ειρηνευτικές διαδικασίες. Από τις συζητήσεις αυτές προέκυψαν ορισμένα βασικά ερωτήματα. Πώς συνδέονται πιο συγκεκριμένα η δικαιοσύνη και η ειρήνη; Ποιες είναι οι διάφορες αντιλήψεις για την ειρήνη και τη δικαιοσύνη; Ποια είναι η διάκριση μεταξύ της δίκαιης ειρήνης ως αποτέλεσμα και της δίκαιης ειρήνης ως διαδικασία; Ο καθορισμός της δίκαιης ειρήνης ως αποτελέσματος εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από τί θεωρείται ως η κύρια αιτία της βίας, των συγκρούσεων και του πολέμου. Για παράδειγμα, η αντιμετώπιση των βαθύτερων αιτίων της σύγκρουσης μπορεί να θεωρηθεί ως μια προσπάθεια επίλυσης των αδικιών. Όπως εύστοχα έθεσε ο Avishai Margalit, είναι «μια δίκαιη ειρήνη ή απλώς μια ειρήνη;¹¹» Ως εκ τούτου, η χρήση του "δίκαιου" χρησιμεύει για τη μέτρηση της ηθικής ποιότητας και της ανθεκτικότητας της ειρήνης καθώς και της υλοποίησης των απαιτήσεων δικαιοσύνης. Αφορά το είδος της ειρήνης για την οποία επιδιώκεται και σε ποιο βαθμό είναι βιώσιμη.

Η παύση της βίας και η αποκατάσταση του κράτους δικαίου, αποτελεί το κρίσιμο και πρωταρχικό αποτέλεσμα που πρέπει να επιτευχθεί προκειμένου να αναπτυχθεί δίκαιη ειρήνη. Όπως υπογραμμίζει ο David Welch (Welch 1995, 193,198) «η τάξη είναι πιο δύσκολο να επιτευχθεί και να διατηρηθεί χωρίς δικαιοσύνη και η δικαιοσύνη είναι πιο δύσκολο να επιτευχθεί και να διατηρηθεί χωρίς τάξη». Μια δίκαιη τάξη περιέχει ένα επίπεδο ηθικής εξουσίας, το οποίο διασφαλίζει

---

¹¹ Avishai Margalit (2010) *"A just peace or just a peace?"*

τη νομιμότητα και τη συμμόρφωση χωρίς να καταφεύγει σε εξαναγκασμό. Ωστόσο, για τους ρεαλιστές η σχέση μεταξύ τάξης και δικαιοσύνης είναι διφορούμενη. Έτσι, ως εναλλακτική λύση σε μια κανονιστική προοπτική, ο Adrian Hyde-Price (Hyde-Price 2017) προτείνει μια προσέγγιση που επιδιώκει να εξισορροπήσει τις ανταγωνιστικές απαιτήσεις δικαιοσύνης, τάξης και ασφάλειας.

Στην πλειοψηφία των περιπτώσεων οικοδόμησης ειρήνης, οι αντιμαχόμενες πλευρές συχνά λαμβάνουν αμνηστία και ανταμείβονται με πρόσβαση στην εξουσία και τους κρατικούς θεσμούς προκειμένου να υπογράψουν μια συνθήκη ειρήνης, αντί να λογοδοτούν για τις φρικαλεότητες κατά τη διάρκεια του πολέμου. Η διοργάνωση δημοκρατικών εκλογών είναι η προτιμώμενη στρατηγική εξόδου για να απεμπλακεί η διεθνής κοινότητα. Ωστόσο, το σημείο που κρίνεται κατάλληλο δεν έχει προσδιοριστεί απαραίτητα με βάση τις εκτιμήσεις της ετοιμότητας της μεταπολεμικής κοινωνίας, αλλά μάλλον με την αυξανόμενη διεθνή παρόρμηση να τερματιστεί η δέσμευση προσπαθειών και πόρων. Αυτό δυστυχώς συχνά σήμαινε πρόωρες και άκαιρες εκλογές που διευκόλυναν τη μετατροπή πολεμοκάπηλων σε δημοκρατικά εκλεγμένους αξιωματούχους εις βάρος μετριοπαθών πολιτικών δυνάμεων (Aggestam and Björkdahl 2012, 10).

2.2 Η δικαιοσύνη ως απαραίτητη συνθήκη για την πρόληψη και αποτροπή συγκρούσεων

Το βασικό ερώτημα γιατί οι άνθρωποι καταφεύγουν στη βία σπάνια τίθεται και αναγνωρίζεται στις ειρηνευτικές αποστολές. Σύμφωνα με τις κοινωνιολογικές θεωρίες της σχετικής στέρησης και της κοινωνικής κινητοποίησης, η αδικία προκύπτει όταν οι άνθρωποι αισθάνονται ότι τα πολιτικά, οικονομικά και κοινωνικά τους δικαιώματα δεν είναι σε ισορροπία με τις προσδοκίες τους. Η ευημερία των απλών ανθρώπων όσον αφορά τη φτώχεια, την υγεία, την εκπαίδευση, την πολιτική ελευθερία και τη δημοκρατία, αποτελεί διαχρονικά μια δυναμική που διαμορφώνει την κοινωνική αντίληψη ως προς τις διαρθρωτικές ανισότητες εντός και εκτός των ορίων που θέτουν οι κοινωνίες και οδηγεί σε εσωτερικές και εξωτερικές συγκρούσεις. Σκοπός των στρατηγικών οικοδόμησης της ειρήνης είναι να βρεθούν τρόποι για να μην ανανεωθεί η σύγκρουση μεταξύ των μερών. Ωστόσο, για τον Wallensteen (Pettersson and Wallensteen 2015), οι πρακτικές θα πρέπει πρώτα να επιδιώκουν να κατανοήσουν την προέλευση των διαφωνιών που δημιούργησαν τη σύγκρουση και στη συνέχεια να εξαλείψουν τις αιτίες των ασυμβατοτήτων (εάν είναι

απαραίτητο). Αυτές οι δυναμικές που διαφέρουν σε τόπο και χρόνο στις μετασυγκρουσιακές περιοχές, πρέπει να γίνουν αντικείμενο ανάλυσης και επεξεργασίας από τους Διεθνείς Οργανισμούς που συμμετέχουν στην οικοδόμηση της ειρήνης και να αποτελέσουν την πυξίδα για τους τεθέντες στόχους και τις αναληφθείσες ενέργειες, στο πλαίσιο οικοδόμησης ενός κράτους δικαίου.

Τις περισσότερες φορές, η επιτυχία των ειρηνευτικών ενεργειών στη διεθνή σκηνή μετράται λαμβάνοντας υπόψη τον περιορισμό ή/και την παύση των εχθροπραξιών. Αλλά αν η αντίληψη της ειρήνης μεγεθυνθεί λαμβάνοντας υπόψη τη σημασία των σχέσεων και προωθώντας τη δικαιοσύνη μέσω της συμφιλίωσης, αυτή η ανάλυση είναι απίθανο να είναι πάντα τόσο θετική. Για τον Lederach (Lederach and Lederach, *When Blood and Bones Cry Out: Journeys Through the Soundscape of Healing and Reconciliation* 2010), πριν και μετά την υπογραφή ειρηνευτικής συμφωνίας, η διαδικασία πρέπει να εξεταστεί σε περίπτωση διατήρησης της εν λόγω συμφωνίας. Για να διατηρηθεί η ειρήνη σε σενάρια ακραίας βίας βαθιά ριζωμένα στην κοινωνία, είναι απαραίτητο να διευρυνθεί η αντίληψη των σχέσεων και των διαδικασιών που οικοδομούνται (Lederach, *The Moral Imagination: The Art and Soul of Building Peace* 2011, 31). Με αυτούς τους όρους, σύμφωνα με τον Lederach (Lederach, *Preparing For Peace: Conflict Transformation Across Cultures* 1997) η συμφιλίωση συνδέεται με τέσσερις αρετές: την αλήθεια που περιλαμβάνει την αναγνώριση του λάθους και την επικύρωση των απωλειών και των οδυνηρών εμπειριών, το έλεος που περιλαμβάνει συγχώρεση, συμπόνια και αποδοχή, τη δικαιοσύνη που περιλαμβάνει την αναζήτηση ατομικών και συλλογικών ευθυνών και δικαιωμάτων, την αποκατάσταση και την κοινωνική αναδιάρθρωση και την ειρήνη που περιλαμβάνει ασφάλεια, αρμονία και ευημερία.

Ο Edward Said (Said 2004, 179) υποστηρίζει ότι δεν πρέπει μάταια να προσπαθούμε να αρθρώσουμε μια φόρμουλα δίκαιης ειρήνης, καθώς θα είναι «σχεδόν αδύνατο να χρησιμοποιηθεί με οποιοδήποτε είδος καθολικής συνέπειας». Αντίθετα, πρέπει να αναγνωρίσουμε ότι πρόκειται για μια ρευστή και δυναμική έννοια. Ο David Welch προτείνει ότι «αν θέλουμε να αξιοποιήσουμε τα κίνητρα της δικαιοσύνης για την υπόθεση της ειρήνης, τότε πρέπει να χαμηλώσουμε τις φιλοσοφικές μας προοπτικές και να αναζητήσουμε, όχι αρχές δικαιοσύνης που είναι απαραίτητες αληθινές ... αλλά αρχές δικαιοσύνης που είναι εφαρμόσιμες» (Lederach, *Preparing For Peace: Conflict Transformation Across Cultures* 1997).

Για να γίνει μια δίκαιη ειρήνη αυτοσυντηρούμενη, πρέπει να δημιουργήσει διυποκειμενικές αντιλήψεις μεταξύ των μερών, αντί να στηρίζεται σε αντικειμενικές αρχές δικαιοσύνης. Τέτοιες αντιλήψεις οφείλουν να είναι συμβατές με τις τοπικές αντιλήψεις για την ειρήνη και να σέβονται τις ιδιαίτερες κοινωνικοπολιτιστικές πτυχές κάθε περιοχής, εν ολίγης, να είναι στοχευμένες προς τον δέκτη.

Όπως έχει διαπιστωθεί, σε πολλές επιχειρήσεις υποστήριξης της ειρήνης, η τάξη επιβάλλεται και η βραχυπρόθεσμη σταθερότητα επιτυγχάνεται μόνο μέσω μιας ισχυρής διεθνούς παρουσίας, η οποία αποτυγχάνει να αποφέρει μακροπρόθεσμα αποτελέσματα δίκαιης ειρήνης. Από το τέλος του ψυχρού πολέμου, η λογοδοσία για τα εγκλήματα και τη βία που διαπράχθηκαν κατά τη διάρκεια του πολέμου αποτελεί προτεραιότητα της διεθνούς κοινότητας, γεγονός που σηματοδοτεί το τέλος της κουλτούρας ατιμωρησίας που υπήρχε κατά τη διάρκεια του ψυχρού πολέμου. Η αντιμετώπιση των φρικαλεοτήτων του παρελθόντος και η απόδοση ευθυνών στους δράστες θεωρείται κρίσιμης σημασίας για κάθε δίκαιη και βιώσιμη ειρηνευτική διευθέτηση. Η λογοδοσία, η τιμωρία και το καθήκον δίωξης των δραστών θεωρούνται απαραίτητες συνθήκες, ώστε τα θύματα των ένοπλων συγκρούσεων να αναγνωρίσουν την απόδοση δικαιοσύνης, καθώς αυτό μειώνει την επιθυμία τους για εκδίκηση και έτσι ελαχιστοποιεί τον κίνδυνο υποτροπής σε σύγκρουση. Με αυτό τον τρόπο ενισχύεται το αίσθημα ασφάλειας και η τιμωρία λειτουργεί ως δύναμη πρόληψης καθώς και αποτροπής.

Θεωρείται ότι τα διεθνή δικαστήρια εγκλημάτων πολέμου μπορούν να προωθήσουν τη δίκαιη ειρήνη και συμφιλίωση δημιουργώντας αμερόληπτα ιστορικά αρχεία παραβιάσεων του διεθνούς ανθρωπιστικού δικαίου. Επίσης, εξατομικεύοντας την ενοχή, προκύπτει ότι δεν φταίει ένα ολόκληρο έθνος ή μια εθνοτική ομάδα. Κατά συνέπεια, μπορεί να δημιουργήσει νέες ανακατασκευασμένες σχέσεις μεταξύ ομάδων¹². Η απόδοση και η αποδοχή της ευθύνης για τη βία, προάγει την αποκατάσταση της εμπιστοσύνης και εδραιώνει τα θεμέλια για την οικοδόμηση ενός κράτους δικαίου, ανθεκτικό σε μελλοντικές προκλήσεις. Η ενδυνάμωση πρέπει να απευθύνεται τόσο στους θύτες, όσο και στα θύματα. Από πολλές απόψεις, είναι μια διαδικασία μάθησης και μια συλλογική αναζήτηση της

---

¹²Aggestam Karin & Björkdahl Annika (2013) "Rethinking Peacebuilding. The quest for just peace in the Middle East and the Western Balkans" University of Bradford, Routledge, σελ.4. Διαθέσιμο στο: https://www.academia.edu/32822977/Rethinking_Peacebuilding_The_quest_for_just_peace_in_the_Middle_East_and_the_Western_Balkans (τελευταία πρόσβαση 24.8.2022).

αλήθειας. Ως εκ τούτου, η προσπάθεια επικεντρώνεται στην οικοδόμηση της κοινότητας, τη νομιμότητα και την ανάπτυξη νέων πολιτικών, κοινωνικών και νομικών κανόνων. Είναι σημαντικό να μετασχηματιστούν οι αντιλήψεις του παρελθόντος καθώς και του μέλλοντος, και να ενδυναμωθούν οι σχέσεις των πολιτών εντός των κοινοτήτων, ώστε να αποφευχθεί πιθανή υποτροπή σε σύγκρουση κατά την προσπάθεια οικοδόμησης της ειρήνης.

2.3 Η προσέγγιση των Ηνωμένων Εθνών έναντι των αναπτυσσόμενων χωρών για την οικοδόμηση της ειρήνης

Πέντε κατηγορίες ατόμων θα πρέπει να λαμβάνονται υπόψη στις ολοκληρωμένες διαδικασίες DDR ως συμμετέχοντες ή δικαιούχοι, ανάλογα με το πλαίσιο¹³.

- α. μέλη των ενόπλων δυνάμεων και ομάδων που υπηρέτησαν σε ρόλους μάχης ή/και υποστήριξης (αυτοί σε ρόλους υποστήριξης αναφέρονται συχνά ως συνδεδεμένοι με ένοπλες δυνάμεις και ομάδες).
- β. απαχθέντες ή θύματα.
- γ. εξαρτώμενα άτομα/οικογένειες.
- δ. άμαχοι παλιννοστούντες ή «αυτο-αποστρατευμένοι».
- ε. μέλη της κοινότητας.

Σε καθεμία από αυτές τις πέντε κατηγορίες, θα πρέπει να δοθεί προσοχή στην αντιμετώπιση των ειδικών αναγκών και ικανοτήτων των γυναικών, των νέων, των παιδιών, των ατόμων με αναπηρίες και των ατόμων με χρόνιες ασθένειες. Ειδικότερα, η άνευ όρων και άμεση απελευθέρωση παιδιών που συνδέονται με ένοπλες δυνάμεις και ομάδες πρέπει να αποτελεί προτεραιότητα. Τα παιδιά πρέπει να υποστηρίζονται για να αποστρατεύονται και να επανεντάσσονται σε οικογένειες και κοινότητες ανά πάσα στιγμή, ανεξάρτητα από το καθεστώς των ειρηνευτικών διαπραγματεύσεων ή/και την ανάπτυξη προγραμμάτων DDR και εργαλείων που σχετίζονται με την DDR.

---

¹³ United Nations DDR Resource Center "Concepts, Policy and Strategy of the IDDRS - The UN Approach to DDR" (module 2.10) σελ.2 Διαθέσιμο στο: <https://www.unddr.org/the-iawg/> (τελευταία πρόσβαση 19.8.2022).

Σύμφωνα με τα ολοκληρωμένα πρότυπα DDR (IDDRS), τα διδάγματα και οι εμπειρίες έχουν δείξει ότι απαιτούνται οι ακόλουθες προϋποθέσεις για την εφαρμογή ενός βιώσιμου προγράμματος DDR:

- α. Υπογραφή συμφωνίας κατάπαυσης του πυρός ή/και ειρηνευτικής συμφωνίας κατόπιν διαπραγματεύσεων που παρέχει το πλαίσιο για την AAA.
- β. Εμπιστοσύνη στην ειρηνευτική διαδικασία.
- γ. Βούληση των μερών της ένοπλης σύγκρουσης να εμπλακούν σε διαδικασίες DDR και
- δ. Ελάχιστη εγγύηση ασφάλειας.

Υπό το πρίσμα των IDDRS, ο ΟΗΕ μπορεί να θεωρηθεί ως ουσιαστικός παράγοντας για τις παρεμβάσεις DDR λόγω της κεντρικότητάς του, της νομιμότητας και της δυνατότητάς του να εγγυηθεί όρους ειρηνευτικών συμφωνιών σε καθένα από τα πρώην αντιμαχόμενα μέρη.

Τα τελευταία χρόνια, τα προγράμματα DDR έχουν αναπτυχθεί όλο και περισσότερο σε περιβάλλοντα όπου δεν υπάρχουν οι προϋποθέσεις για μια βιώσιμη εφαρμογή. Σε ορισμένα πλαίσια, μπορεί να έχει υπογραφεί μια ειρηνευτική συμφωνία, αλλά οι ένοπλες ομάδες έχουν χάσει την εμπιστοσύνη τους στην ειρηνευτική διαδικασία ή έχουν υπονομεύσει τους όρους της συμφωνίας. Σε άλλα περιβάλλοντα, όπου υπάρχουν πολλές ένοπλες ομάδες, ορισμένες μπορεί να υπογράψουν μια ειρηνευτική συμφωνία ενώ άλλες όχι. Σε πλαίσια βίαιου εξτρεμισμού που ευνοούν την τρομοκρατία, οι ειρηνευτικές συμφωνίες καθίστανται ακόμη πιο αβέβαιες.

Μέχρι το τέλος του Ψυχρού Πολέμου, ο ΟΗΕ υποστήριξε ότι ο πιο αποτελεσματικός τρόπος για την προώθηση της ειρήνης και της ασφάλειας στο διεθνές σύστημα ήταν η αναπαραγωγή της κεντρικής κρατικής εξουσίας σε «αποτυχημένα», «εύθραυστα» και «καταρρέοντα» κράτη. Η οικοδόμηση της ειρήνης πρέπει να βασίζεται σε ένα φιλελεύθερο-δημοκρατικό σχέδιο, σύμφωνα με τα δυτικά ιδεώδη που έχουν ιστορικά τις ρίζες τους στην ευρωπαϊκή παράδοση. Η ανάπτυξη και η δημοκρατία θεωρήθηκαν εκ των ων ουκ άνευ προϋποθέσεις για να ξεπεραστούν οι απειλές που θέτουν οι «πολύπλοκες καταστάσεις έκτακτης ανάγκης», ιδιαίτερα συγκεντρωμένες στις υπανάπτυκτες χώρες του Νότου. Για την προώθηση μιας τέτοιας προσέγγισης προτάθηκε ένα ολόκληρο πολυδιάστατο

πλαίσιο για στρατιωτική, αστυνομική και πολιτική βοήθεια από διάφορους παράγοντες που εμπλέκονται στον τομέα της οικοδόμησης της ειρήνης, έναν τομέα που εξακολουθεί να ελέγχεται από τα ανεπτυγμένα κράτη του Βορρά. Αυτή η οικοδόμησης της ειρήνης, που ονομάζεται επίσης «φιλελεύθερη ειρήνη» ή «σχέση ασφάλειας-ανάπτυξης», υποθέτει ότι ένα κράτος θα μπορούσε να απολαύσει πλήρη συμμετοχή σε αυτήν την παγκόσμια διεθνή κοινωνία μόνο μέσω μιας φιλελεύθερης-δημοκρατικής κρατικής υπόστασης (Charles T. Call 2017, 247).

Κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του 1990 και στις αρχές της δεκαετίας του 2000 η «φιλελεύθερη ειρήνη» εφαρμόστηκε από διάφορους διμερείς αναπτυξιακούς οργανισμούς, κυβερνητικούς, μη κυβερνητικούς και ιδιωτικούς οργανισμούς. Ωστόσο, οι Ευρωπαίοι και οι Αμερικανοί δεν ήταν οι μόνοι παράγοντες στην επέκταση της διεθνούς κοινωνίας, οι αποδέκτες είχαν τις δικές τους ατζέντες για την ασφάλεια, την ανάπτυξη και τα ανθρωπιστικά ζητήματα. Παρά το φιλελεύθερο ρεύμα ειρήνης, που αναπτύχθηκε από τον ΟΗΕ, αρκετές μη δυτικές χώρες αμφισβήτησαν τις φιλελεύθερες-δημοκρατικές αρχές. Αυτές οι επικρίσεις ήρθαν μετά το κακό ιστορικό του μοντέλου οικοδόμησης της ειρήνης σε χώρες όπως το Αφγανιστάν, η Βοσνία-Ερζεγοβίνη, η Λαϊκή Δημοκρατία του Κονγκό, το Ιράκ, η Σιέρα Λεόνε και όπου αλλού εφαρμόστηκε.

Οι κύριες ελλείψεις, περιορισμοί και ασυνέπειες που εντοπίστηκαν από αυτές τις αναπτυσσόμενες χώρες και άλλους υπεύθυνους χάραξης πολιτικής εκτός του στενού κύκλου της Δύσης είναι:

α. Το μοντέλο τείνει να είναι υπερβολικά τεχνοκρατικό, αποδυναμώνοντας τις τοπικές φωνές και συμφέροντα.

β. Ο «δεσμός ασφάλειας-ανάπτυξης» τείνει να αντιμετωπίζει τα μη δυτικά κράτη ως «κενό φύλλο», αγνοώντας τους αυτόχθονες θεσμούς και τις πολύπλοκες δομές εξουσίας τους, επιβάλλοντας μια προσέγγιση από πάνω προς τα κάτω, καθοδηγούμενη από τους δωρητές.

γ. Οι εξωτερικοί στρατηγικοί στόχοι και όχι οι πραγματικές τοπικές ανάγκες, διαμορφώνουν το φιλελεύθερο σχέδιο.

δ. Η δυτική προσέγγιση για την οικοδόμηση της ειρήνης αποφεύγει τη δυναμική και τους θεσμούς της τοπικής εξουσίας.

ε. Υπάρχει ένα τεράστιο πολιτικό, οικονομικό και κοινωνικό κόστος που συνδέεται με τη φιλελεύθερη ειρήνη που χρεώνεται από τις μεγάλες δυνάμεις που βρίσκονται στον Παγκόσμιο Βορρά (Sedra 2017, 29-42).

Λαμβάνοντας υπόψη όλα αυτά τα στοιχεία, οι αναπτυσσόμενες χώρες άρχισαν να αμφισβητούν αυτόν τον ευρύ ορισμό της οικοδόμησης της ειρήνης και ξεκίνησαν τη δική τους κατανόηση για την οικοδόμηση της ειρήνης. Απαιτώντας, αλλά, ταυτόχρονα, ασκώντας στρατηγικό ρόλο στη διεθνή κοινωνία, οι χώρες αυτές «τόνισαν τα συγκριτικά πλεονεκτήματα που προσφέρουν στην οικοδόμηση της ειρήνης έναντι των παραδοσιακών δυτικών παραγόντων» (Charles T. Call 2017, 244). Τι διακυβεύεται όμως όταν πρόκειται για αυτές τις μη δυτικές πολιτικές και επιχειρήσεις οικοδόμησης της ειρήνης;

Σύμφωνα με τους Charles T. Call και Cedric de Coning, υπάρχουν βασικά χαρακτηριστικά της προσέγγισης των αναπτυσσόμενων χωρών για την οικοδόμηση της ειρήνης. Και οι δύο συγγραφείς δηλώνουν ότι:

α. Κάθε χώρα από το Νότο χτίζει τη δική της αντίληψη για την οικοδόμηση της ειρήνης με βάση τη δική τους ταυτότητα και τις πρόσφατες ιστορικές εμπειρίες.

β. Σε αντίθεση με το παραδοσιακό άμεσο χρονοδιάγραμμα που προωθεί ο ΟΗΕ, οι αναπτυσσόμενες χώρες έχουν μεγαλύτερο χρονικό ορίζοντα για την οικοδόμηση της ειρήνης, αντανakλώντας «κάποιο βαθμό στρατηγικής υπομονής και ιστορικής προοπτικής».

γ. Σύμφωνα με τις αρχές της κυριαρχίας και της αυτοδιάθεσης, οι αναπτυσσόμενες χώρες δίνουν έμφαση στην εθνική οικειοποίηση, στην προσέγγισή τους για την οικοδόμηση της ειρήνης.

δ. Αυτές οι χώρες του Νότου απορρίπτουν τους δυτικούς όρους συνεργασίας, αντανakλώντας, υπό αυτήν την έννοια, ένα λιγότερο τιτλοποιημένο και πιο ισότιμο όραμα της παγκόσμιας τάξης.

ε. Η μη δυτική οικοδόμηση της ειρήνης τείνει να βασίζεται στον αμοιβαίο σεβασμό, την ισότητα και την πολιτιστική κατανόηση.

στ. Οι μη ανεπτυγμένες χώρες δίνουν έμφαση περισσότερο στην τεχνική συνεργασία παρά στη βοήθεια.

ζ. Οι αναπτυσσόμενες χώρες περιορίζονται λιγότερο από μέτρα παρακολούθησης, αξιολόγησης και επιπτώσεων, καθώς και από προθεσμίες (Charles T. Call 2017, 256-262).

Σε αυτή τη διαδικασία αμφισβήτησης και συντονισμένης αναθεώρησης των υφιστάμενων σχεδίων, οι αναπτυσσόμενες χώρες δεν θέλουν να καθιερώσουν μια ολιστική προσέγγιση για την οικοδόμηση της ειρήνης. Αντίθετα, οι χώρες αυτές, που ενδιαφέρονται να συμβάλουν σε ορισμένες πτυχές της επίλυσης και της σταθεροποίησης των συγκρούσεων, κατανοούν ότι η οικοδόμηση της ειρήνης περιλαμβάνει διάφορες δραστηριότητες πριν, κατά τη διάρκεια και μετά από μια ένοπλη σύγκρουση. Αυτές οι χώρες δεν επενδύουν τα ανθρώπινα και θεσμικά τους κεφάλαια για να μεταρρυθμίσουν μια ολόκληρη χώρα. Ούτε υιοθετούν ορισμένες πτυχές του υπάρχοντος φιλελεύθερου-ειρηνευτικού παραδείγματος. Αυτό που είναι περίεργο για τις αναπτυσσόμενες χώρες είναι ότι δεν βλέπουν την οικοδόμηση της ειρήνης «ως στοιχείο εξωτερικής, μετασχηματιστικής οικοδόμησης κράτους και εκδημοκρατισμού» (Sedra 2017, 87).

Ανεξάρτητα από τις διαφορές τους, χώρες όπως η Βραζιλία, η Ινδία, η Κίνα, η Νότια Αφρική και η Ρωσία επένδυσαν στην πρόληψη συγκρούσεων μέσω πολιτικών συμφωνιών και διαιτησίας και άλλων σχετικών δραστηριοτήτων εκτός του ΟΗΕ, ακόμη και αν όλες αύξησαν τη συμμετοχή τους σε ειρηνευτικές επιχειρήσεις του ΟΗΕ. Θεωρώντας τους εαυτούς τους καταλληλότερους για την αντιμετώπιση των περιφερειακών κρίσεων, οι χώρες αυτές επένδυσαν στη διαμεσολάβηση και τη διαπραγμάτευση στο περιφερειακό και εξωπεριφερειακό τους περιβάλλον. Επιπλέον, οι χώρες αυτές κατανοούν ότι η οικοδόμηση της ειρήνης θα μπορούσε να επεκταθεί σε «έργα υγείας, ανταλλαγές μαθητών, εκπαιδευτική υποστήριξη όπως η οικοδόμηση σχολείων, επισιτιστική ασφάλεια, ανάπτυξη υποδομών οποιουδήποτε είδους, καθώς και συνεργασία πολιτικής/ασφάλειας, όπως σύμβουλοι ασφαλείας, υποστήριξη διαμεσολάβησης, διευκόλυνση διαλόγου και υποστήριξη εκλογών» (Charles T. Call 2017, 248).

Οι πρόσφατες κανονιστικές και θεσμικές εξελίξεις του ΟΗΕ για την οικοδόμηση της ειρήνης ευνοούν τη δέσμευση των αναπτυσσόμενων χωρών με διάφορους σημαντικούς τρόπους¹⁴.

Πρώτον, λόγω της πρόσφατης σχετικής συμμετοχής τους σε δραστηριότητες ειρήνης και ασφάλειας, εντός και εκτός του ΟΗΕ, ο οργανισμός κατανοεί ότι μια προοπτική «Παγκόσμιου Νότου» είναι περισσότερο από απαραίτητη για την εκπλήρωση των τοπικών αναγκών και την παρακολούθηση ακόμη πιο σύνθετων σεναρίων στο πεδίο.

Δεύτερον, αρκετά όργανα του ΟΗΕ είναι πολύ πιο πρόθυμα να συζητήσουν και να βρουν έναν κοινό παρονομαστή για την προώθηση της ειρήνης, της ασφάλειας και της σταθερότητας στο διεθνές σύστημα μεταξύ των κρατών μελών του.

Τρίτον, ο ΟΗΕ διερευνά μια βιώσιμη συνεργασία με περιφερειακούς οργανισμούς, η οποία θα μπορούσε να χρησιμοποιηθεί ως σημαντικό εργαλείο για την πρόληψη και την επίλυση συγκρούσεων.

Τέταρτον, ενσωματώνοντας αξιωματούχους των αναπτυσσόμενων χωρών στις συναντήσεις υψηλού επιπέδου, τις ομάδες, τα εργαστήρια και άλλες σχετικές διασκέψεις, ο ΟΗΕ διευρύνει τον λόγο και την πρακτική του για την οικοδόμηση της ειρήνης¹⁵.

Αν και δεν είναι δυνατόν να εντοπιστεί μια ενιαία κατανόηση και ιδέα οικοδόμησης της ειρήνης που προωθείται από τις αναπτυσσόμενες χώρες, αρκετά κράτη από τον Παγκόσμιο Νότο χρησιμοποιούν τους δικούς τους θεσμούς, τις πολιτικές ευκαιρίες, τον θεσμικό χώρο εντός του ΟΗΕ και άλλα πολυμερή φόρουμ για να προτείνουν μια ατζέντα μεταρρύθμισης. Όσο περισσότερο αυξάνεται η συμμετοχή τους στη διατήρηση της ειρήνης και σε άλλες συναφείς δραστηριότητες, τόσο περισσότερο προσπαθούν να συνεισφέρουν όχι μόνο με στρατεύματα, αλλά και με δόγμα, εκπαίδευση και στρατηγικά στοιχεία για ειρηνευτικές επιχειρήσεις του ΟΗΕ. Αυτές οι χώρες ενθαρρύνουν τη συνεργασία μεταξύ των ομολόγων τους μέσω των εθνικών κέντρων διατήρησης της ειρήνης. Επιπλέον, έχουν αναλάβει διάφορα έργα στο Νότο για να ενισχύσουν την τεχνογνωσία, το καθεστώς και την

---

¹⁴ Weiss Thomas G. & Kuele Giovanna (2019) "The Global South and UN Peace Operations" Διαθέσιμο στο: <https://www.e-ir.info/2019/02/03/the-global-south-and-un-peace-operations/> (τελευταία πρόσβαση 19.8.2022).

¹⁵ Το ίδιο

αναγνώρισή τους στο διεθνές σύστημα. Αν και δεν είναι σαφές το βάρος και η έκταση της συμβολής τους, οι αναδυόμενες δυνάμεις αντιπροσωπεύουν μια σημαντική πηγή από την οποία η πραγματική ειρήνη πρόκειται να μεταρρυθμιστεί και να προσαρμοστεί σε συγκεκριμένες πραγματικότητες επί τόπου.

2.4 Προσαρμογή σε μια νέα παγκόσμια τάξη πραγμάτων

Το μέλλον του ΟΗΕ στο σύνολό του υπόκειται στην επανεξισορρόπηση των σχέσεων Βορρά-Νότου τα επόμενα χρόνια. Η «λήψη αποφάσεων, η χρηματοδότηση και η ικανότητα σχεδιασμού επιχειρήσεων» του οργανισμού είναι σίγουρα υπό εξέταση λόγω της συμβολής των αναπτυσσόμενων χωρών στις δραστηριότητες ειρήνης και ασφάλειας του ΟΗΕ (Peter 2019, 9).

Η σημερινή διεθνής κοινωνία των κρατών, που ιδρύθηκε από τις ευρωπαϊκές χώρες, βρίσκεται υπό σημαντική αλλαγή, με την επιδείνωση των δυτικών δυνάμεων και την ανάδειξη του Παγκόσμιου Νότου ως σημαντικού παίκτη στην εποχή της πολυπολικότητας (Abdenur 2019, 50-60). Οι πιο πιεστικές προκλήσεις για τους διεθνείς αλλά και τοπικούς δρόντες, είναι πώς να μεταρρυθμίσουν μια διεθνή κοινωνία με ιστορικά ριζωμένες αρχές, κανόνες, προσδοκίες και αντιλήψεις σχετικά με τον τρόπο επίτευξης μιας βιώσιμης ειρήνης στη διεθνή κοινωνία.

Οι αναπτυσσόμενες χώρες παρουσιάζουν αρκετούς πολιτικούς, οικονομικούς και κοινωνικούς περιορισμούς. Οι επιδόσεις τους σε αυτούς τους τομείς αποτελούν σημαντικό δείκτη για τον τρόπο με τον οποίο θα συνεχίσουν να επηρεάζουν τα Ηνωμένα Έθνη και άλλους διακυβερνητικούς θεσμούς. Σύμφωνα με ορισμένους επικριτές, αυτές οι δεσμεύσεις θα μπορούσαν να οριστούν ως μια υποτελής υπερηφάνεια ή η απλή διαιώνιση των αποικιακών και αυτοκρατορικών πρακτικών των ευρωπαϊκών μεγάλων δυνάμεων. Δεδομένου ότι όλοι επιδιώκουν να αυξήσουν το περιφερειακό και διεθνές κύρος τους, οι πρακτικές αυτές εξακολουθούν να διαπνέονται από τη λογική *realpolitik* του δεκάτου όγδοου αιώνα. Ωστόσο, ακόμη και αν σκοπεύουν, μακροπρόθεσμα, να επιτύχουν ένα ηγεμονικό καθεστώς στο διεθνές σύστημα, η τρέχουσα συμβολή τους υποδεικνύει μια πραγματική δυνατότητα μεταρρύθμισης και προσαρμογής της τρέχουσας προσέγγισης του ΟΗΕ για την οικοδόμηση της ειρήνης (Abdenur 2019, 50-60).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΟΙΚΟΔΟΜΗΣΗΣ ΕΙΡΗΝΗΣ: Ο ΔΥΣΚΟΛΟΣ ΔΡΟΜΟΣ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΕΠΙΤΥΧΙΑ

3.1 Οικοδόμηση της ειρήνης: μια διαδικασία μεταξύ ουτοπίας και πραγματικότητας

Ο Ουίνστον Τσώρτσιλ κάποτε είπε ότι «η επιτυχία σκοντάφτει από τη μία αποτυχία στην άλλη με τον ίδιο αμείωτο ενθουσιασμό». Το δίδαγμα των τελευταίων τριάντα περίπου ετών παρέμβασης για την οικοδόμηση μιας φιλελεύθερης ειρήνης και του σύγχρονου κράτους είναι ότι τα μεγάλα σχέδια συχνά πάνε στραβά. Ιστορικά, «από τον Πλάτωνα στο ΝΑΤΟ», η επέμβαση έτεινε να οδηγήσει σε σχετικά κακής ποιότητας μορφές ειρήνης. Η οικοδόμηση της ειρήνης, η οικοδόμηση κρατών, ο εκσυγχρονισμός και η ανάπτυξη αντιπροσωπεύουν επιστημονικές και πολιτικές διαδικασίες παρέμβασης που διεξάγονται από τα κυρίαρχα κράτη και τους θεσμούς του παγκόσμιου Βορρά, που στοχεύουν στον παγκόσμιο Νότο και αντιπροσωπεύουν τον «κανόνα των εμπειρογνομώνων» που συχνά διεξάγεται με αυταρχικό ύφος αντίθετο με τις συνταγές για τα δημοκρατικά και ανθρώπινα δικαιώματα (Mitchell 2002, 15). Στοχεύει – από την οπτική γωνία του παγκόσμιου Βορρά – στη δημιουργία μιας θετικής ειρήνης, όπου τόσο η δομική βία (που σημαίνει ανισότητα όσον αφορά τα δικαιώματα, τις ανάγκες και την πρόσβαση στο νόμο και τους θεσμούς) όσο και η απροκάλυπτη βία ξεπερνιούνται και η χειραφέτηση καθίσταται δυνατή, παρά μια αρνητική ειρήνη, όπου η δομική βία παραμένει ακόμη και αφού τα όπλα έχουν σιωπήσει¹⁶.

Τα κράτη είναι ενσωματωμένα στο δικό τους οντολογικό, ιστορικό και ηθικό πλαίσιο (ή θέσεις). Αυτό δημιουργεί μια τοπική επιστημολογία της ειρήνης, της ασφάλειας και της τάξης, διαμορφώνοντας τα εθνικά συμφέροντα: την ανάγκη να προστατεύσουν το έδαφος, τα σύνορα και τους πολίτες τους και να δώσουν προτεραιότητα στις ανάγκες τους έναντι των άλλων. Εάν το κράτος απουσιάζει ή αποτυγχάνει σε πολλές χώρες, οι άνθρωποι αδυνατούν να υποστηρίξουν τον εαυτό τους και να διατηρήσουν την τάξη και την ειρήνη στην καθημερινή ζωή. Ορισμένες χώρες εξακολουθούσαν να χάνουν τεράστια ποσοστά του ΑΕΠ τους λόγω της βίας (στην περίπτωση της Γουατεμάλας, 7% το 2005, χρόνια μετά τις ειρηνευτικές

---

¹⁶ Richmond Oliver P. (2014) *“Failed Statebuilding: Intervention and the Dynamics of Peace Formation”* Great Britain, Yale University Press, σελ.3.

συμφωνίες του 1996) ή να αποτυγχάνουν να λάβουν μέρισμα ειρήνης¹⁷. Οι θεσμοί αποτυγχάνουν να καλύψουν τις κοινωνικές, ταυτοτικές και ταξικές διαιρέσεις, όπως στη Βόρεια Ιρλανδία πριν από τη Συμφωνία της Μεγάλης Παρασκευής το 1998, και έτσι δεν μπορούν να μεσολαβήσουν αποτελεσματικά στη σύγκρουση, και όπως στο Κοσσυφοπέδιο σήμερα, πολλά χρόνια μετά την επέμβαση του ΝΑΤΟ το 1999.

Τα προγράμματα DDR όπως αναφέρθηκε στο Κεφάλαιο 2, αποτελούν μια συμμετοχική διαδικασία που απαιτεί συνεργασία σε διάφορα επίπεδα: τοπικό με τοπικό, τοπικό με διεθνές και διεθνές με διεθνές. Ένας μελετητής των διεθνών ειρηνευτικών επιχειρήσεων χαρακτήρισε αυτή την πολυεπίπεδη πραγματικότητα σε ένα μοντέλο που περιλαμβάνει: την «μητρόπολη», δηλαδή τις εθνικές πρωτεύουσες των κρατών που παρεμβαίνουν, την «πρωτεύουσα» (του κράτους που λαμβάνει παρέμβαση) και την ενδοχώρα όπου πραγματοποιείται στην πράξη η ειρηνευτική αποστολή (Schlichte and Veit 2007). Κάθε επίπεδο αυτών των παρεμβάσεων χαρακτηρίζεται από διυπηρειακές και ενδοϋπηρειακές αντιπαλότητες σχετικά με τα κεφάλαια, το κύρος, την αξιοπιστία και την παρουσίαση μιας "καλής τελικής έκθεσης". Πολύ συχνά δίνεται ελάχιστη προσοχή στη συντονισμένη ολοκλήρωση της αποστολής, αν και πράγματι, ακόμη και σε περιπτώσεις ελάχιστου συντονισμού των διακυβερνητικών οργανισμών (IGOs), μόλις ξεκινήσει μια αποστολή, υπάρχουν σημαντικά κυβερνητικά συμφέροντα, ιδίως σε επίπεδο «μητρόπολης» στην «επιτυχή αποστολή». Το αποτέλεσμα μπορεί να είναι καταστάσεις όπου οι διεθνείς κυβερνήσεις (metropole) θα συμβιβαστούν με αυτό που φαίνεται να είναι επιτυχία, όπως η συνεχής κατάπαυση του πυρός, αλλά η πραγματική βιωσιμότητα για την τοπική οικοδόμηση της ειρήνης, όπως η συμφιλίωση, η λαϊκή υποστήριξη και η οικοδόμηση εμπιστοσύνης, μπορεί να παραμεληθεί σε επίπεδο πρωτεύουσας και ενδοχώρας (Talentino and Pearson 2020, 154).

Οι ειρηνευτικές διαδικασίες σε εμφύλιους καθώς και σε τοπικούς διεθνείς πολέμους συχνά εξαρτώνται από τρίτους εγγυητές, ένας ρόλος που διαδραματίζουν με επιτυχία οι ΗΠΑ, για παράδειγμα στη συμφωνία Αιγύπτου-Ισραήλ «Camp David». Πολλοί μελετητές έχουν παρατηρήσει την ανάγκη για ειρηνευτικές δυνάμεις και εγγυητές σε εμφύλιους πολέμους¹⁸. Κανονικά οραματιζόμαστε ισχυρές χώρες να

---

¹⁷Richmond Oliver P. (2014) *“Failed Statebuilding: Intervention and the Dynamics of Peace Formation”* Great Britain, Yale University Press, σελ.9.

¹⁸Talentino Andrea Kathryn & Pearson Frederic S. (2020) *“Weapons of War, Weapons of Peace: DDR Processes in Peacemaking, International Peacekeeping”*, σελ.156.

ενεργούν μεμονωμένα ως εγγυητές, αλλά το έχουν πράξει και οι διεθνείς και οι πολυμερείς οργανισμοί. Η επιτυχία σε τέτοιους ρόλους θα απαιτούσε σχετικά μακροπρόθεσμες δεσμεύσεις, όπως στη Βοσνία ή το Κοσσυφοπέδιο, και, ως εκ τούτου, η δέσμευση και τα κίνητρα είναι πράγματι σημαντικά, αλλά και η πολυμερής δράση πρέπει επίσης να συντονιστεί αποτελεσματικά, διαφορετικά θα υπάρξει σύγκρουση των ρόλων και των αρμοδιοτήτων μεταξύ των δρόντων.

Στην περίπτωση «κλειδί» των ΗΕ, η σθεναρή παρέμβαση είχε κατασταλεί από τις ρωσικές και κινεζικές στρατηγικές βέτο. Διπλωματικά, η Κίνα και η Ρωσία ενδιαφέρονται αμφότερες για την οικοδόμηση νέων διεθνών οργανισμών ως εναλλακτικές λύσεις προς τους υπό αμερικανική ηγεσία θεσμούς των οποίων η "σκούφια" κρατά από την εποχή αμέσως μετά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο. Στο Συμβούλιο Ασφαλείας των Ηνωμένων Εθνών, γενικά ψηφίζουν συντονισμένα, ασκώντας από κοινού βέτο σε ψηφίσματα για τα πάντα¹⁹.

Η DDR δεν μπορεί να είναι στατική, καθώς οι νέες πολιτικές συμφωνίες αντιμετωπίζουν ζητήματα που δεν καλύπτονται από τις αρχικές εκχειρίδες και ενδέχεται να απαιτούν ανταλλαγές δήμευσης όπλων με αντάλλαγμα εδαφικές ή πολιτικές παραχωρήσεις, όπως για παράδειγμα στο Κοσσυφοπέδιο, όπου η αντίσταση του UÇK καθυστέρησε την αποτελεσματική DDR. Οι ειρηνευτικές δραστηριότητες πρέπει να προσαρμόζονται στα δεδομένα σε τόπο και χρόνο και να υιοθετούν μια "πολυδιάστατη" προσέγγιση στις παρεμβάσεις που στοχεύουν στη μακροπρόθεσμη προώθηση της κοινωνικής και οικονομικής ανάπτυξης των μετασυγκρουσιακών περιοχών, λαμβάνοντας υπόψη την ανθρωπολογία, τη γεωγραφία και την περιφερειακή αρχιτεκτονική.

3.2 Οι τοπικοί παράγοντες ως πυρήνας της οικοδόμησης βιώσιμης ειρήνης

Οι αρχές των IDDRS επικεντρώνονται σε μεγάλο βαθμό στον ολοκληρωμένο σχεδιασμό, τον αποτελεσματικό συντονισμό και την ενότητα της διοίκησης ως κρίσιμες για την επιτυχία της DDR. Καθορίζουν μια έννοια εταιρικής σχέσης στην οποία οι τοπικές αρχές ηγούνται της διαδικασίας και ο ΟΗΕ ή οι οντότητες του συστήματός του παρέχουν υποστήριξη σε όλα τα επίπεδα – στρατηγικά, τεχνικά,

---

¹⁹Stavridis James (2022) Διαθέσιμο στο: <https://www.capital.gr/bloomberg-view/3608432/kina-rosia-summaxia> (τελευταία πρόσβαση 23.10.2022).

επιχειρησιακά και οικονομικά. Η θεωρητική βάση αυτής της προσέγγισης είναι η πεποίθηση ότι οι τοπικοί παράγοντες «είναι τελικά υπεύθυνοι για την ειρήνη, την ασφάλεια και την ανάπτυξη των δικών τους κοινοτήτων και εθνών». Ταυτόχρονα, ο ΟΗΕ αναγνωρίζει ότι η εθνική βούληση και ικανότητα είναι επίσης κρίσιμη και ότι οι τοπικοί παράγοντες ενδέχεται να μην διαθέτουν τους απαραίτητους πόρους. Ως εκ τούτου, η αποτελεσματική συνεργασία και η ανάπτυξη ικανοτήτων θεωρούνται ως μέρος και είναι απαραίτητες για τη συνολική διαδικασία DDR (Talentino and Pearson 2020, 162).

Οι νεοφιλελεύθερες μορφές κράτους απαιτούν από τις κοινότητες που είναι λιγότερο ικανές να συντηρήσουν τον εαυτό τους να είναι αυτάρκεις (ή «ανθεκτικές», σύμφωνα με πιο μοντέρνα ορολογία), με προβλέψιμα αποτελέσματα για την ειρήνη και την ανάπτυξη. Ο λόγος για τα «αποτυχημένα κράτη» εμφανίστηκε τη δεκαετία του 1990 για να περιγράψει κράτη που δεν μπορούσαν να διατηρήσουν την ασφάλεια και την τάξη, την περιφερειακή σταθερότητα ή τα δικαιώματα και τις ανάγκες των πληθυσμών τους. Σχεδόν 1,5 δισεκατομμύριο άνθρωποι ζουν σήμερα σε τέτοια κράτη, και ούτε ένα εύθραυστο κράτος χαμηλού εισοδήματος και συγκρούσεων δεν είχε επιτύχει έναν μόνο Αναπτυξιακό Στόχο της Χιλιετίας (Millennium Development Goals- MDGs) του ΟΗΕ μέχρι το 2013. Για παράδειγμα, στη Λαϊκή Δημοκρατία του Κονγκό το κράτος απουσιάζει από το μεγαλύτερο μέρος της επικράτειάς του και οι τοπικές ένοπλες ομάδες αμφισβητούν την εξουσία και τους πόρους, παρά το γεγονός ότι ο ΟΗΕ είχε σποραδική ειρηνευτική εμπλοκή εκεί από τη δεκαετία του 1960 (O. Richmond 2014, 12).

Μετά το 2015 και ως εξέλιξη των πολιτικών για την ανάπτυξη των MDG's στα επόμενα 15 χρόνια, παρουσιάστηκαν οι 17 Στόχοι για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη του ΟΗΕ (Sustainable Development Goals- SDG's) που έχουν ορίζοντα το 2030. Με έμφαση στις ποικίλες εθνικές φύσεις, πολιτικές, δομές και επίπεδα ανάπτυξης προάγεται η βιώσιμη ανάπτυξη και η ενσωμάτωση των τριών διαστάσεων της: κοινωνική, οικονομική, περιβαλλοντική, βάζοντας στη λίστα εκτός από τη μηδενική φτώχεια και πείνα, την καλή υγεία και ευημερία, την ποιοτική εκπαίδευση, την ισότητα των δύο φύλων, το καθαρό νερό, τη φτηνή ενέργεια, την αξιοπρεπή εργασία και οικονομική ανάπτυξη, τη βιομηχανία, καινοτομία και υποδομές, τις βιώσιμες πόλεις, τη δράση για το κλίμα και φυσικά την ειρήνη, δικαιοσύνη και ισχυρούς θεσμούς.

Όλα τα παραπάνω απαιτούν εμπλοκή όχι μόνο των δυτικών αξιωματούχων, των υπευθύνων χάραξης πολιτικής, του στρατού και των πολιτικών, αλλά επίσης από την κοινωνία των πολιτών, τους λαϊκούς παράγοντες και τους πολίτες. Η κοινωνία των πολιτών, είναι ζωτικής σημασίας για την ειρήνη και το κράτος και θα πρέπει να επικουρείται από εξωτερικούς παράγοντες. Σιγά-σιγά, αυξάνεται η συνειδητοποίηση ότι μια σειρά κοινωνικών φορέων πρέπει να έχουν φωνή και ενδιαφέρον για την οικοδόμηση της ειρήνης σε τοπικά πλαίσια. Ωστόσο, αυτή η συνειδητοποίηση αμφισβητεί τα διεθνή μοντέλα οικοδόμησης της ειρήνης, επειδή τέτοια υπερεθνικά όργανα έχουν μικρή ικανότητα να «δουν» τι συμβαίνει επί τόπου ως αποτέλεσμα των προκαταλήψεών τους, της απόστασης από τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν και αδυναμίας κατανόησης-αποδοχής των τοπικών ιδιαιτεροτήτων, ταυτότητας, ιστορίας και εθίμου.

Η ανάπτυξη, το ελεύθερο εμπόριο και η ευημερία μπορεί να είναι μια απάντηση στον πόλεμο, αλλά έχουν επίσης μια σκοτεινή πλευρά: μεγάλο μέρος της διαφθοράς, του εμπορίου όπλων, της εκμετάλλευσης και της βίας που βλέπουμε στηρίζεται σε κάποια συνεννοχή από το εσωτερικό του δυτικού κρατικού συστήματος και της παγκόσμιας οικονομίας. Σε ορισμένες περιπτώσεις, τα κέρδη μιας τέτοιας συμπεριφοράς ανακυκλώνονται στη δυτική οικονομία και οι συγκρούσεις μπορεί να επιδεινωθούν από τις στρατηγικές των δυτικών θεσμών, οργανισμών όπως η Παγκόσμια Τράπεζα ή μη κυβερνητικών οργανώσεων (ΜΚΟ) και ανθρωπιστικών οργανώσεων.

Οι κυρίαρχες προσεγγίσεις που αποσκοπούν στον τερματισμό των συγκρούσεων και στην επίτευξη ειρήνης μέσω της οικοδόμησης της ειρήνης και της οικοδόμησης κρατών έχουν φτάσει συχνά σε αδιέξοδο. Έχουν δημιουργήσει αρνητικές μορφές ειρήνης: μερικές φορές μια ειρήνη νικητή, ή μια ειρήνη που στηρίζεται στη γραφειοκρατική και οικονομική λογική της κρατικής «διακυβέρνησης», αντί της συμφιλίωσης, των δικαιωμάτων, της ισότητας και της δικαιοσύνης, όπως οι τοπικές πολιτικές συζητήσεις θα μπορούσαν να τις αναγνωρίσουν (O. Richmond 2014, 4).

Οι διεθνείς διαχειριστές στα προγράμματα DDR, έχουν συχνά παρακάμψει το δικαίωμα των πολιτών να καθορίζουν την ειρήνη τους, ειδικά όταν προέρχονται από τον παγκόσμιο Νότο. Αυτή η εξέλιξη βασίζεται στην πεποίθηση ότι οι πολιτικοί θεσμοί σε κρατικό και τοπικό επίπεδο, υπό την πίεση της ανάγκης εκσυγχρονισμού

και ανάπτυξης τόσο εσωτερικά όσο και εξωτερικά, απέτυχαν να ανταποκριθούν στις απαραίτητες αλλαγές και, ως εκ τούτου, απαιτούν καθοδήγηση από εξωτερικούς παράγοντες καλύτερα εξοπλισμένους για τη μεταρρύθμιση του κράτους και του ειρηνευτικού του συστήματος (Huntington 2006).

Οι σχέσεις εξουσίας γύρω από την οικοδόμηση της ειρήνης και την οικοδόμηση του κράτους αναπαράγουν μια λεπτή μορφή δομικής βίας. Τα πειράματα «ειρήνης» σε θέματα μετά τη σύγκρουση συγκαλύπτονται από έννοιες όπως «ανάπτυξη», «οικοδόμηση ειρήνης» και «οικοδόμηση κράτους», οι οποίες διατηρούν την προϋπάρχουσα διεθνή/τοπική ή βόρεια/νότια ιεραρχία, ακόμη και όταν φαίνεται να διαλύεται. Ορισμένες κυβερνήσεις, υπεύθυνοι χάραξης πολιτικής και γραφειοκράτες σε μια σειρά διεθνών οργανισμών, συμπεριλαμβανομένων των Ηνωμένων Εθνών, της Παγκόσμιας Τράπεζας και του ΔΝΤ, και από κύριους κρατικούς δωρητές, περιφρουρούν με ζήλο την εξουσία τους σε αυτά τα θέματα.

Αυτό που λείπει από τις συζητήσεις σχετικά με την επέμβαση, την οικοδόμηση της ειρήνης και την οικοδόμηση του κράτους είναι η κατανόηση του τρόπου με τον οποίο οι άνθρωποι και οι κοινότητες ενεργούν για να κάνουν ειρήνη οι ίδιοι. Σε ποιες πηγές δράσης και έμπνευσης βασίζονται και γιατί; Τι τους εμποδίζει να επιτύχουν την ειρήνη; Η βιώσιμη ειρήνη βασίζεται τόσο σε μια κοινωνική, λαϊκή και μεσαίου επιπέδου διαδικασία προσαρμογής και συμφιλίωσης, όσο και στην τεχνολογία του κράτους, με την υποστήριξη και τις κανονιστικές προτιμήσεις διεθνών οργανισμών ή χορηγών. Οι απλοί «ειρηνοποιοί» και οι τοπικοί παράγοντες συχνά λείπουν από το σχεδιασμό των διεθνών διαχειριστών, για την οικοδόμηση κρατών και ειρήνης.

Υπάρχουν λόγοι για τους οποίους οι τοπικοί παράγοντες απουσιάζουν από το σχεδιασμό και τις συζητήσεις οικοδόμησης ειρήνης. Η δυτική ορθολογική γνώση για την εξουσία, τα συμφέροντα και τους κανόνες οδηγεί στην εστίαση στα δικαιώματα, τους θεσμούς και τα κράτη και όχι στους ανθρώπους και τις ανάγκες και εν μέρει, οφείλεται στο ότι ο ευρωκεντρισμός δημιουργεί την αντίληψη ότι τα υποκείμενα κράτη – στόχοι, έχουν λίγα να προσφέρουν στη συζήτηση για την ειρήνη.

Κατά τη διάρκεια των ετών της ύπαρξής του, ο ΟΗΕ – συχνά μέσω της Γενικής Συνέλευσης ή οργανισμών όπως το Αναπτυξιακό Πρόγραμμα των Ηνωμένων Εθνών (UNDP) ή το Οικονομικό και Κοινωνικό Συμβούλιο των

Ηνωμένων Εθνών (ECOSOC) – συχνά συνέταξε και δημοσίευσε έγγραφα, εκθέσεις και ψηφίσματα που βασίζονται σε ευρεία παγκόσμια συναίνεση υπέρ των προοδευτικών μορφών πολιτικής. Αυτές υπέδειξαν σαφείς στρατηγικές που αποσκοπούν στην αντιμετώπιση της συχνά δυσμενούς σχέσης μεταξύ πολιτικής και οικονομικής εξουσίας και ειρήνης. Υποδεικνύουν μια πιθανή επίλυση αυτής της δυσκολίας μέσω προγραμμάτων για «κουλτούρες ειρήνης», δικαιώματα στην ειρήνη, ανάγκη για «νέες οικονομικές τάξεις», οικονομικά, κοινωνικά και πολιτιστικά δικαιώματα, ανεξαρτησία, αυτοδιάθεση, ανάπτυξη και οικοδόμηση της ειρήνης. Η ισότητα, η αυτοδιάθεση, η συμμετοχή, η συνεργασία, η κοινωνική δικαιοσύνη, η ανάπτυξη, το δικαίωμα στον πολιτισμό, την κοινωνία και την εργασία και η διατήρηση των διατυπώσεων ταυτότητας ανάλογα με το πλαίσιο, ήταν τα επαναλαμβανόμενα μοτίβα τους. Ένα διεθνές κρατικό σύστημα, πλαισιωμένο προς όφελος της θετικής ειρήνης και όχι των συμφερόντων ή της εξουσίας, ήταν ο στόχος τους. Τέτοια έγγραφα υπογράφηκαν από εκπροσώπους μεγάλου μέρους του πληθυσμού του πλανήτη, ωστόσο αυτή η παγκόσμια πολιτική και επιστημονική συναίνεση αγνοείται συνεχώς στην πράξη (O. Richmond 2014, 7).

Στο παρελθόν τα λάθη γίνονταν με γρήγορα σχέδια, βιαστικές ειρηνευτικές συμφωνίες, εστίαση στις εκλογές και τη σύνδεσή τους με στρατηγικές εξόδου ή μια διάσπαρτη προσέγγιση για τη χρηματοδότηση της κοινωνίας των πολιτών και των κρατικών θεσμών από ένα ασυντόνιστο φάσμα δωρητών. Ως αποτέλεσμα, έχουν γίνει προσπάθειες συντονισμού και «συγκριτικής αξιολόγησης» της προόδου στην οικοδόμηση της ειρήνης και την οικοδόμηση κρατών – αν και αντικατοπτρίζουν αντιπαραγωγικές διαχειριστικές και νεοφιλελεύθερες τεχνολογίες που χρησιμοποιούνται για τη μέτρηση της αποτελεσματικότητας και της παραγωγικότητας και όχι της κοινωνικής ποιότητας της ειρήνης²⁰.

Κατά κανόνα, τα θεσμικά πλαίσια σχεδιάζονται με γνώμονα ένα ευρωπαϊκό ή βόρειο, ατομικιστικό πλαίσιο, ασφάλειας, κανόνων και συμφερόντων, αλλά δεν παρέχουν ένα μέρισμα ειρήνης αρκετά γρήγορα για να υπονομεύσουν τα ρεύματα βίας και τα βαθύτερα αίτια των συγκρούσεων. Το περιβάλλον στο οποίο λειτουργούν τα ιδρύματα, οι δωρητές ή οι Διεθνείς ΜΚΟ σπάνια είναι ανάλογο με εκείνο του

---

²⁰ Richmond Oliver P. (2014) *“Failed Statebuilding: Intervention and the Dynamics of Peace Formation”* Great Britain, Yale University Press, σελ.8.

πλαίσιου στο οποίο εφαρμόζονται τα προγράμματά τους (επί του παρόντος κυρίως σε αναπτυσσόμενα, μεταπολεμικά περιβάλλοντα εκτός του παγκόσμιου Βορρά, με εξαίρεση, ίσως, μερικές περιπτώσεις όπως η Βοσνία ή το Κοσσυφοπέδιο). Ως αποτέλεσμα αυτών των προβλημάτων, τόσο οι κρατικές όσο και οι φιλελεύθερες στρατηγικές οικοδόμησης της ειρήνης αποτυγχάνουν να συνδεθούν με τους πληθυσμούς-στόχους τους.

Η περίπτωση της εμπλοκής του ΟΗΕ στην οικοδόμηση της ειρήνης στη μετά τη σύγκρουση Σιέρα Λεόνε προσφέρει υπαινικτικές παρατηρήσεις. Σε αυτή τη χώρα, οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών και προσωπικότητες έχουν συχνά αμφισβητήσει την Επιτροπή Οικοδόμησης της Ειρήνης (PBC) για την αποτυχία της να καταλάβει και να εμπλέξει την τοπική κοινωνία των πολιτών. Μερικές συνεντεύξεις απεικονίζουν αυτές τις απόψεις. Ο επίσκοπος Joseph Humper, πρώην επίτροπος της Επιτροπής Αλήθειας και Συμφιλίωσης (TRC), τόνισε την αδιαφορία του ΟΗΕ να συμπεριλάβει πραγματικά την τοπική κοινωνία των πολιτών στην ειρηνευτική διαδικασία. Επιπλέον, η ΜΚΟ Fambul Tok, με έδρα τη Freetown, προσδιόρισε την εντολή της Επιτροπής Οικοδόμησης της Ειρήνης ως στενή και μη ορατή, υποστηρίζοντας ότι αφορούσε κυρίως κρατικούς παράγοντες, αφήνοντας ελάχιστο χώρο για άλλους. Τέλος, ο τοπικός διευθύνων της ΜΚΟ Search for Common Ground στη Σιέρα Λεόνε, τόνισε ότι η σχέση ΟΗΕ-κοινωνίας των πολιτών εξακολουθεί να αποτελεί πρόκληση, καθώς οι σχέσεις εξουσίας εξακολουθούν να είναι άνισες (Torrent 2022, 213).

3.3 Η νομιμότητα των ειρηνευτικών αποστολών ως παράγοντας επιτυχίας

Όταν οι ενέργειες των ειρηνευτικών δυνάμεων είναι σύμφωνες με τους κανόνες του ΟΗΕ και τηρούν τις αρχές, η διατήρηση της ειρήνης νομιμοποιείται. Επίσης, οι ειρηνευτικές δυνάμεις νομιμοποιούνται όταν οι τοπικοί παράγοντες τις θεωρούν νόμιμες (Whalan, *The Local Legitimacy of Peacekeepers* 2017, 309). Για να επιτύχουν οι ειρηνευτικές επιχειρήσεις, η νομιμότητα της επιχείρησης, τόσο σε στρατηγικό όσο και σε τοπικό επίπεδο, είναι απαραίτητη. Η νομιμότητα, ωστόσο, είναι μια υποκειμενική αντίληψη που ποικίλλει ανάλογα με τον τρόπο με τον οποίο το αποτέλεσμα της επιχείρησης επηρεάζει διαφορετικούς ενδιαφερόμενους, συμπεριλαμβανομένου του τοπικού πληθυσμού. Όταν μια ειρηνευτική επιχείρηση μπορεί να υλοποιήσει ένα μεγάλο μέρος της εντολής, αποκτά αξιοπιστία. Ισοδυναμεί με την ικανότητα αποτροπής συγκρούσεων και παροχής ανθρώπινης ασφάλειας.

Ως εκ τούτου, πρέπει να κερδίζεται και να υποστηρίζεται συνεχώς από αποδεικτικά στοιχεία. Μόλις μια αποστολή εδραιώσει την αξιοπιστία της, κερδίζει την εμπιστοσύνη. Από την άλλη, η τοπική νομιμότητα επιτρέπει στην αποστολή να κερδίσει τη συνεργασία του τοπικού πληθυσμού. Ως εκ τούτου, η τοπική νομιμότητα συνδέεται με την εμπιστοσύνη, αλλά μπορεί να διαβρωθεί με την πάροδο του χρόνου από αναξιόπιστη συμπεριφορά εκ μέρους εκείνων που είναι αξιόπιστοι (Newby, *Peacekeeping in South Lebanon: Credibility and Local Cooperation* 2018, 25-57).

Απλώς και μόνο επειδή μια ειρηνευτική επιχείρηση είναι μια πολυεθνική δύναμη που είτε καθοδηγείται είτε εξουσιοδοτείται από τον ΟΗΕ δεν σημαίνει ότι θα θεωρηθεί νόμιμη από τον τοπικό πληθυσμό. Η τοπική νομιμότητα αναφέρεται σε αξιολογήσεις από τοπικούς παράγοντες σχετικά με την ορθότητα, τη δικαιοσύνη και την καταλληλότητα μιας ειρηνευτικής επιχείρησης – δηλαδή, εάν οι πρακτικές της ορθώς συμπίπτουν με το σχετικό πλαίσιο κανόνων και αξιών, είναι δίκαιες και παράγουν τα κατάλληλα αποτελέσματα (Whalan, *Power, Legitimacy, and their Relationship* 2013, 62-63). Οι ειρηνευτικές δυνάμεις χρησιμοποιούν τη δύναμη του εξαναγκασμού, της παρότρυνσης και της νομιμότητας για να διαμορφώσουν την τοπική συμπεριφορά. Ωστόσο, η πρόκληση εξαναγκασμού με τη χρήση βίας μπορεί να προκαλέσει δυσαρέσκεια, η οποία επηρεάζει αρνητικά την ποιότητα της συμπεριφοράς που αναμένεται να διαμορφωθεί (Whalan, *The Local Legitimacy of Peacekeepers* 2017, 312).

Η νομιμότητα, που ορίζεται ως τοπική συναίνεση για τα συστήματα αντιπροσωπευτικής εξουσίας, είναι απαραίτητη για τη διασφάλιση της σταθερότητας και της ανθεκτικότητας οποιασδήποτε κοινωνικοπολιτικής τάξης, από την κοινότητα έως το κράτος και τελικά σε διεθνές επίπεδο. Η τοπική νομιμότητα μπορεί επίσης να απαιτεί κατανομή και αναδιανομή του πλούτου, καθώς και υποστήριξη για την ευημερία, την τάξη και την ασφάλεια της κοινότητας.²¹ Ο σχηματισμός του κράτους προϋποθέτει ότι η νομιμότητα προκύπτει από την εξουσία, την οικοδόμηση της ειρήνης από τους φιλελεύθερους κανόνες και την οικοδόμηση του κράτους από την ασφάλεια και τον νεοφιλελευθερισμό. Εάν οι διεθνείς παράγοντες οικοδόμησης της

---

²¹ Richmond Oliver P. (2014) *Failed Statebuilding: Intervention and the Dynamics of Peace Formation* Great Britain, Yale University Press, σελ.104

ειρήνης ή το νεοφιλελεύθερο κράτος δεν μπορούν να παρέχουν ειρήνη, ασφάλεια, δικαιώματα και ανάπτυξη ή να σέβονται την τοπική ταυτότητα, τότε δεν αποτελεί έκπληξη το γεγονός ότι οι τοπικοί παράγοντες αρχίζουν να σκέφτονται πώς να επιτύχουν αυτούς τους στόχους ως μέρος της δικής τους ειρηνευτικής στρατηγικής.

Στη Βοσνία, στις αξιολογήσεις του φτωχού μουσουλμανικού πληθυσμού της Βοσνίας, η επιχείρηση του ΟΗΕ απέτυχε να προστατεύσει τη ζωή τους. Ομοίως, παρόλο που η UNIFIL στο Λίβανο, έλαβε νομιμότητα από το Συμβούλιο Ασφαλείας του ΟΗΕ και έχει πλήρη υποστήριξη από τις εθνικές κυβερνήσεις, αυτό μπορεί να λείπει σε τοπικό επίπεδο. Είναι επειδή ορισμένες τοπικές κοινότητες αμφισβητούν την εντολή για πολιτικούς λόγους (Newby, Power, Politics, and Perception: The Impact of Foreign Policy on Civilian–Peacekeeper Relations 2017, 665). Ο ΟΗΕ αποκτά τεράστια ηθική και δεοντολογική νομιμότητα στο πεδίο με τη μη χρήση βίας (Howard, UN Peacekeeping in Civil Wars 2008). Αλλά η μη χρήση βίας στη Βοσνία, ενώ ήταν τεχνικά νόμιμη, ήταν τόσο ηθικά όσο και δεοντολογικά λανθασμένη και ηθικά παράνομη.

Οι τοπικές πρακτικές ειρήνης συχνά προκαλούν έναν αγώνα ενάντια σε δομικές και ιστορικές μορφές βίας και ανισοτήτων κάθε είδους, καθώς και στην κυβέρνηση. Διεξάγονται μέσα σε ένα φάσμα κοινωνικών μορφών, οι οποίες έχουν αντίκτυπο στις πολιτικές, οικονομικές δομές και στις δομές ασφάλειας, καθώς και στους κανόνες και την ιδεολογία (Richmond 2014, 25). Αυτές οι «τοπικές» διαδικασίες είναι ζωτικής σημασίας για τη νομιμότητα και συνεπώς για την τάξη γενικά, και δεν μπορούν να επιβληθούν εξωτερικά. Ο σχηματισμός ειρήνης προκύπτει μέσα από ένα συγκεκριμένο, αν και δικτυωμένο, κοινωνικοπολιτικό πλαίσιο. Ωστόσο, μαθαίνει από πολλές πηγές, διεθνικές, εγκάρσιες και διεθνείς, αλλά έχει πάντα τις ρίζες της στο οικείο πλαίσιο, στο χώρο, το χρόνο και τον πολιτισμό, όπου αναμένεται να διατηρήσει την ειρήνη (van Tongeren, et al. 2005). Η δημοκρατία υποθέτει ότι η τοπική αντιπροσωπεία δεν πρέπει να εμποδίζεται. Η κατανόηση των μικρότερης κλίμακας και συχνά αόρατων τοπικών διαδικασιών σχηματισμού ειρήνης διασφαλίζει ότι η οικοδόμηση ειρήνης μεγαλύτερης κλίμακας, που συχνά στοχεύει στην οικοδόμηση κρατών, μπορεί να βελτιωθεί σημαντικά.

3.4 Η σημασία της ενδογενούς ανθεκτικότητας στην επιτυχημένη οικοδόμηση ειρήνης

Οι διεθνείς αποστολές σταθεροποίησης είναι συχνά ανεπιτυχείς, όπως αποδεικνύεται από το γεγονός ότι ένας μεγάλος αριθμός χωρών που έχουν φιλοξενήσει τέτοιες αποστολές έχουν υποτροπιάσει σε σύγκρουση μέσα σε 20 χρόνια. Η αναζήτηση επιτυχημένων παραδειγμάτων οικοδόμησης ειρήνης οδηγεί στα διδάγματα που αντλούνται από τη Γουατεμάλα, τη Λιβερία και το Ανατολικό Τιμόρ.

Η οικοδόμηση της ειρήνης με βάση την ανθεκτικότητα, επιδιώκει να προσδιορίσει τις ειδικές ικανότητες του πλαισίου και της κοινωνίας που υπάρχουν σε διαφορετικά επίπεδα κοινωνικής οργάνωσης. Οι ικανότητες μπορεί να αποτελούνται από φυσικά αγαθά, κανόνες, αξίες και δίκτυα. Αποτελούν πηγές προσφυγής για επιβίωση ή/και μετασχηματισμό συγκρούσεων σε περίπτωση απειλής ή άγχους από φυσικά ή ανθρώπινα αίτια. Αντί να επικεντρώνεται στην ευθραυστότητα και την εξάλειψή της, η προσέγγιση της ανθεκτικότητας επικεντρώνεται στους ενδογενείς πόρους και ικανότητες μιας κοινωνίας και στην ενίσχυσή τους (Fluri 2020, 64).

Η ανθεκτικότητα δεν οδηγεί αυτόματα στην ειρήνη. Η ανθεκτικότητα είναι μια ουδέτερη έννοια και μπορεί να επιφέρει τόσο θετικά όσο και αρνητικά αποτελέσματα. Ως εκ τούτου, είναι σημαντικό να αναλυθεί προσεκτικά ποιες ικανότητες έχουν τη δυνατότητα να οδηγήσουν προς την ειρήνη και ποιες θα πρέπει να μετριαστούν.

Η τοπική ιδιοκτησία - που θεωρείται παγκοσμίως απαραίτητη για αξιόπιστες και βιώσιμες ειρηνευτικές διαδικασίες - μπορεί να επιτευχθεί μέσω μιας προσέγγισης βασισμένης στην ανθεκτικότητα. Αυτό που συνήθως θεωρείται ως το σημείο εκκίνησης των παρεμβάσεων οικοδόμησης της ειρήνης – η αξιολόγηση της σύγκρουσης που εντοπίζει τις αιτίες και τους παράγοντες της σύγκρουσης – μπορεί να μην είναι το ιδανικό εργαλείο για την επίτευξη μιας τέτοιας τοπικής ιδιοκτησίας. Μια συμπληρωματική αξιολόγηση της ανθεκτικότητας που θα επικεντρώνεται στην από κοινού εκτίμηση των υφιστάμενων ικανοτήτων μπορεί να προσφέρει μια μελλοντική πορεία για διαρκή ειρήνη, με τη συμμετοχή των ενδιαφερόμενων μερών σε διάλογο σχετικά με το τι φέρνει και συγκρατεί τους ανθρώπους ενωμένους (Fluri 2020, 65).

Οι ικανότητες ανθεκτικότητας μπορεί να εκφράζονται διαφορετικά μεταξύ των διαφόρων επιπέδων και τομέων της κοινωνίας. Σε περίπτωση αποκλινοσών αντιλήψεων σχετικά με τις εν λόγω ικανότητες, οι φορείς οικοδόμησης της ειρήνης θα πρέπει να επιδιώκουν την αντιμετώπιση των διαφορών στους πολυμερείς διαλόγους. Η έλλειψη συστημικής ολοκλήρωσης αυτών των ικανοτήτων μπορεί να οδηγήσει σε ενίσχυση της «αρνητικής ανθεκτικότητας», δηλαδή της ανθεκτικότητας που εμποδίζει τη θετική απορρόφηση, προσαρμογή και μετασχηματισμό και η οποία αντίθετα μπορεί να ενισχύσει τους καθοδικούς κύκλους σύγκρουσης και κρίσης. Παραδείγματα μπορεί να περιλαμβάνουν²²:

- Συστήματα διαφθοράς ή υποοικονομίες που βασίζονται σε συγκρούσεις, που αποδεικνύονται ανθεκτικές και διαρκείς και ομοιόμορφα συστημικές στη φύση τους, παρά τις επίσημες πολιτικές και ακόμη και συνταγματικές αλλαγές.
- Εγκληματικές συμμορίες και δίκτυα που είναι πολύ συνεκτικά κοινωνικά, καλά οργανωμένα και συχνά ρυθμίζονται από βία και εξαναγκασμό, τα οποία παρέχουν σε περιθωριοποιημένα και αποκλεισμένα μέλη της κοινωνίας, έναν εναλλακτικό τόπο για να ανήκουν.
- Δυνητικά αρνητικές (π.χ. ριζοσπαστικοποιημένες προς την κατεύθυνση της βίας) εκδηλώσεις θρησκευτικής ή εθνικής ταυτότητας. Σε ορισμένες περιπτώσεις, οι αρνητικές ανθεκτικές πρακτικές μπορεί ωστόσο να διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο βραχυπρόθεσμα, για παράδειγμα στην περίπτωση των ένοπλων παραγόντων που μπορεί να παρέχουν «εναλλακτικές λύσεις» ασφάλειας των κοινοτήτων σε ανασφαλείς περιοχές.

Οι εκφράσεις αρνητικής ανθεκτικότητας πρέπει να αντιμετωπίζονται με στρατηγικές που επηρεάζουν και παρέχουν κίνητρα για τη χρήση τους για θετικούς σκοπούς. Δεν θα πρέπει να οδηγούν στη διάλυση των ομάδων από τις οποίες πηγάζει αυτή η αρνητική ανθεκτικότητα. Η αξιολόγηση της ανθεκτικότητας είναι - όπως έχει δείξει το πρόγραμμα Frameworks for Assessing Resilience (FAR) - όχι μόνο μέρος της πορείας προς την οικοδόμηση της ειρήνης, αλλά από μόνη της, μια

---

²²McCandless, E., and G. Simpson. (2015) "Assessing Resilience for Peacebuilding – Executive Summary" <https://www.interpeace.org/resource/assessing-resilience-for-peacebuilding-executive-summary-of-discussion/> (τελευταία πρόσβαση 21.10.2022).

ενδυναμωτική άσκηση οικοδόμησης της ειρήνης, κινητοποιώντας τους εθνικούς ενδιαφερόμενους φορείς να αναλάβουν κοινή δράση.

Τα αποτελέσματα του διετούς προγράμματος για τον καθορισμό και την αξιολόγηση της ανθεκτικότητας για την ειρήνη που ξεκίνησε το 2014 έχουν τεκμηριωθεί σε διάφορες δημοσιεύσεις, μεταξύ των οποίων το καθοδηγητικό σημείωμα για την αξιολόγηση της ανθεκτικότητας για την ειρήνη, και μια σειρά δημοσιεύσεων σχετικά με την πιλοτική εφαρμογή του *in situ* στη Γουατεμάλα, τη Λιβερία και το Ανατολικό Τιμόρ.²³

Σύμφωνα με αυτή την άποψη, η επιτυχής επίλυση συγκρούσεων προϋποθέτει όχι μόνο ανάλυση των βαθύτερων αιτίων, αλλά και διερεύνηση και, ιδανικά, ενίσχυση των ενδογενών ικανοτήτων και πόρων για την αντιμετώπιση και την υπέρβαση τέτοιων συγκρούσεων. Ως εκ τούτου, η προσέγγιση FAR υπερβαίνει την παραδοσιακή εστίαση στην ευθραυστότητα και την εξεύρεση λύσεων σε αυτήν. Οι τοπικοί ενδιαφερόμενοι φορείς κλήθηκαν να ανταλλάξουν απόψεις σχετικά με τον τρόπο με τον οποίο κατανοούσαν την ανθεκτικότητα σε διάλογο με εθνικούς επαγγελματίες, διεθνείς μελετητές, εμπειρογνώμονες-επαγγελματίες και ειδικούς πολιτικής. Κατά την εκτέλεση του προγράμματος, η Interpeace συνεργάστηκε με την Ανθρωπιστική Πρωτοβουλία του Χάρβαρντ (HHI). Οι χώρες επιλέχθηκαν με βάση το μεταπολεμικό τους πλαίσιο και το επίπεδο ευθραυστότητάς τους, καθώς και τα διαφορετικά γεωγραφικά τους πλαίσια. Η Λιβερία και το Ανατολικό Τιμόρ, κατά τη στιγμή της εφαρμογής του προγράμματος, επεδίωκαν να αντιμετωπίσουν την οικοδόμηση του κράτους στο πλαίσιο της οικοδόμησης της ειρήνης. Η Γουατεμάλα είχε ένα από τα υψηλότερα ποσοστά ανθρωποκτονιών στον κόσμο (Fluri 2020, 66).

Η προσέγγιση της ανθεκτικότητας αξιοποιεί «αυτοάνοσους» πόρους με τους οποίους μια κοινωνία μετασχηματίζει συνθήκες που οδηγούν στην έκρηξη συγκρούσεων. Αυτές οι ικανότητες ανθεκτικότητας μπορούν να βρεθούν σε διαφορετικά επίπεδα της κοινωνίας και μπορεί να είναι αλληλένδετες, τόσο οριζόντια (με άλλες κοινότητες και άτομα) όσο και κάθετα (με ιδρύματα υψηλότερων επιπέδων, συμπεριλαμβανομένων των κρατικών θεσμών). Αυτή η αλληλεξάρτηση

---

²³Interpeace, (2016) *“Using Resilience to Build Peace - Practice Brief: Resilience and Peacebuilding”*, Διαθέσιμο στο: <https://www.interpeace.org/programme/far-1/> και <https://www.interpeace.org/wp-content/uploads/2016/06/Practice-Brief-Resilience-and-Peacebuilding-A4-v3.pdf> (τελευταία πρόσβαση 10.10.2022).

μπορεί να επηρεάσει σοβαρά τις προσπάθειες οικοδόμησης της ειρήνης, ειδικά όταν δεν εντοπίζονται και δεν κινητοποιούνται.

Στη Γουατεμάλα αυτοί οι ισχυροί δεσμοί ωφελούν σαφώς τις ενδιαφερόμενες κοινότητες, αλλά δεν οδηγούν απαραίτητα σε μεγαλύτερη συνοχή της κοινωνίας, ούτε στην εμπιστοσύνη και την προθυμία συνεργασίας με τους θεσμούς του κράτους. Ως αποτέλεσμα, οι αυτόχθονες ομάδες περιθωριοποιούνται **ακόμη περισσότερο** από το κράτος. Αυτό είναι ένα παράδειγμα του τρόπου με τον οποίο η αδυναμία σύνδεσης των ικανοτήτων ανθεκτικότητας σε όλα τα επίπεδα - εδώ μεταξύ του επιπέδου κοινότητας και του κρατικού επιπέδου - μπορεί να τροφοδοτήσει τη δυναμική των συγκρούσεων. Υπάρχει λοιπόν ένα ισχυρό επιχείρημα για τον εντοπισμό άτυπων ηγετών ή ενδιάμεσων θεσμών που μπορούν να γεφυρώσουν το χάσμα μεταξύ της αυτόχθονης κοινότητας και του κράτους, έτσι ώστε η ισχυρή κοινωνική συνοχή εντός των αυτοχθόνων κοινοτήτων να μπορεί να αξιοποιηθεί για μεγαλύτερη ειρήνη σε επίπεδο κοινωνίας²⁴.

Ομοίως, τα ενδιαφερόμενα μέρη στο Ανατολικό Τιμόρ προσδιόρισαν τον πολιτισμό, τη θρησκεία, την ηγεσία, το δίκαιο και την ασφάλεια ως παράγοντες αμφίσημους, που μπορούν εξίσου να συντελέσουν στη συνοχή της κοινότητας, αλλά και στη δημιουργία διακρίσεων και εντάσεων. Ως εκ τούτου, μια ανάλυση ανθεκτικότητας θα πρέπει να οδηγήσει σε προσεκτική διάκριση των παραγόντων που δυνητικά επιτρέπουν την ειρήνη από άλλους που πρέπει να μετριαστούν. Η ουσιώδης διαφορά μιας προσέγγισης που βασίζεται στην ανθεκτικότητα από μια προσέγγιση που εστιάζει στην ευθραυστότητα καθίσταται εμφανής σε αυτό το πλαίσιο: ενώ η προσέγγιση που εστιάζει στην ευθραυστότητα θα ήταν μάλλον να σταματήσει και να εξαλείψει τους αρνητικούς παράγοντες, η προσέγγιση που βασίζεται στην ανθεκτικότητα θα επιδιώξει να αξιοποιήσει τις υφιστάμενες ικανότητες, μετριάζοντας παράλληλα τους αρνητικούς παράγοντες (Fluri 2020, 67).

Ενώ η αξιολόγηση της ανθεκτικότητας στοχεύει στον επηρεασμό της δράσης και της πολιτικής για βιώσιμη ειρήνη σε όλα τα επίπεδα μακροπρόθεσμα, το πρόγραμμα FAR έχει αποδείξει ότι η αξιολόγηση της ανθεκτικότητας είναι επίσης μια ενδυναμωτική άσκηση οικοδόμησης της ειρήνης από μόνη της, καθώς κινητοποιεί τους ενδιαφερόμενους φορείς της χώρας να αναλάβουν συλλογική δράση προς την ειρήνη. Αυτό έχει μεγάλες δυνατότητες τόσο από την άποψη της

---

²⁴ Το ίδιο

πρόληψης όσο και από την άποψη της σχέσης κόστους-αποτελεσματικότητας και, ως εκ τούτου, θα πρέπει να λαμβάνεται υπόψη από τους δωρητές σε όλες τις πρωτοβουλίες για την οικοδόμηση της ειρήνης, την οικοδόμηση του κράτους, την ανθρωπιστική βοήθεια και την ανάπτυξη. Εκτός από τις εγγενείς δυνατότητες οικοδόμησης της ειρήνης, η προσέγγιση ανθεκτικότητας παρουσιάζει την ευκαιρία για μεγαλύτερη συνεργασία μεταξύ επαγγελματιών, δωρητών και υπευθύνων χάραξης πολιτικής που εργάζονται σε διάφορους τομείς της διεθνούς ανάπτυξης.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΟΥ ΚΟΣΣΥΦΟΠΕΔΙΟΥ ΚΑΙ ΤΗΣ ΑΦΡΙΚΗΣ

4.1 Κοσσυφοπέδιο: ο αγώνας μεταξύ αναγνώρισης ή απομόνωσης

Η διαμάχη μεταξύ Βελιγραδίου και Πρίστινας σχετικά με το καθεστώς της περιοχής όπου συγκεντρώνεται τόσο αλβανικός όσο και σερβικός πληθυσμός, σημάδεψε την πορεία διάλυσης της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γιουγκοσλαβίας. Οι πρώτες ταραχές σημειώθηκαν ήδη το 1989, όταν ήρθη το καθεστώς αυτονομίας που απολάμβανε η περιοχή, ενώ ο πόλεμος του Κοσόβου έληξε το 1999. Στην ένοπλη σύγκρουση που διεξήχθη από τις 28 Φεβρουαρίου 1998 έως και τις 11 Ιουνίου του 1999, αντίπαλες δυνάμεις ήταν η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γιουγκοσλαβίας και η αλβανική οργάνωση γνωστή ως «Απελευθερωτικός Στρατός Κοσόβου» (UCK), με αεροπορική υποστήριξη από το ΝΑΤΟ και τον αλβανικό στρατό. Ο πόλεμος έληξε με τις γιουγκοσλαβικές δυνάμεις να αποχωρούν από το Κοσσυφοπέδιο, ώστε την θέση τους να πάρουν διεθνείς δυνάμεις.

Το νέο καθεστώς για την περιοχή σηματοδότησε το υπ' αριθμ. 1244 ψήφισμα του Συμβουλίου Ασφαλείας (Σ.Α.) των Ηνωμένων Εθνών. Αποφασίσθηκε η αποχώρηση των σερβικών δυνάμεων από το Κόσοβο, ο αφοπλισμός του UCK και η επιστροφή των προσφύγων στις εστίες τους. Επιπλέον προβλέφθηκε καθεστώς αυτονομίας του εντός της Γιουγκοσλαβίας, τελώντας υπό τη διεθνή κηδεμονία του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών (ΟΗΕ) και τον έλεγχο της United Nations Mission in Kosovo (UNMIK). Την τήρηση της τάξης ανέλαβε η Kosovo Force (KFOR), η οποία συγκροτήθηκε από τις χώρες του ΝΑΤΟ και ρωσικές δυνάμεις. Στο εν λόγω ψήφισμα διατυπώθηκε η δέσμευση σεβασμού της εθνικής κυριαρχίας και της εδαφικής ακεραιότητας της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γιουγκοσλαβίας και η ανάγκη για ουσιώδη αυτονομία και αυτοδιοίκηση της περιοχής του Κοσόβου. Η εγκατάσταση διεθνούς παρουσίας στο Κόσοβο θεωρήθηκε νόμιμη, αφού στηρίχθηκε σε εντολή του ΟΗΕ. Διαμορφώθηκε έτσι μία ιδιαίτερη ιεραρχία κανόνων δικαίου που επεδίωκε την ισορροπία μεταξύ αυτονομίας και κυριαρχίας. Προκειμένου να πληρωθεί ο όρος της ουσιώδους αυτονομίας, με τον υπ' αριθμ.

9/2001 Κανονισμό της UNMIK τέθηκε σε ισχύ ένα οιοσύνταγμα, ιδρύοντας τα απαραίτητα για την διακυβέρνηση θεσμικά όργανα.²⁵

Οι στρατιώτες της KFOR, οι οποίοι ήταν οι πρώτοι που εισήλθαν στο Κοσσυφοπέδιο μετά την αποχώρηση των σερβικών στρατευμάτων, δεν βρήκαν το «παρθένο έδαφος» που περίμεναν, αλλά μάλλον έναν χώρο που είχε ήδη κατακτηθεί από εκείνους που ήταν «εταίροι» τους κατά τη διάρκεια της επέμβασης του NATO – τους μαχητές του UÇK. Η στρατηγική που ανέπτυξαν οι μαχητές του UÇK ήταν να πείσουν τους συνομιλητές τους στο NATO ότι τα αιτήματά τους δεν αποτελούσαν απειλή για την ειρηνευτική διαδικασία και ότι δεν έπρεπε να θεωρηθούν ως απλά “ληλάντες”. Ένας από τους κύριους υπερασπιστές αυτής της γραμμής δράσης ήταν ο Agim Ceku, στρατιωτικός διοικητής του UÇK, ο οποίος γρήγορα έγινε ένας σημαντικός μεσάζων για τους αντιπροσώπους του NATO, με την ιδιότητα του οποίου απολάμβανε την υποστήριξη του κύριου πολιτικού ηγέτη του UÇK, Hachim Thaçi (Duclos 2016, 4).

Αντιμέτωποι με τη μάλλον απροσδόκητη αντίσταση για παράδοση των όπλων, εκ μέρους των μαχητών του UÇK, οι διεθνείς διαχειριστές αναγκάστηκαν να επανεξετάσουν το βασικό τους σχέδιο. Η προοπτική αποστρατιωτικοποίησης του UÇK σύντομα φάνηκε μη ρεαλιστική και ως μια πιθανή αιτία νέων προβλημάτων. Τα μέλη του UÇK, θεωρούσαν τους εαυτούς τους απελευθερωτές και απαίτησαν πολιτική αναγνώριση. Η UNMIK είχε δύο επιλογές: είτε στο πλαίσιο της διεθνούς νομιμότητας δεν θα επέτρεπε την παρουσία ενός ένοπλου UÇK στους δρόμους, το οποίο θεωρήθηκε ανέφικτο καθώς θα έφερνε την UNMIK σε άμεση αντιπαράθεση με το UÇK, είτε θα συμβιβαζόταν με πολιτική συμφωνία (Duclos 2016, 4).

Τελικά το UÇK έλαβε επίσημη αναγνώριση σε κείμενο που υπέγραψαν οι κύριοι παράγοντες της αποστολής του Κοσσυφοπεδίου – ο Στρατηγός Μάικ Τζάκσον εξ ονόματος του στρατιωτικού κόμματος (KFOR) και ο Ειδικός Αντιπρόσωπος του Γενικού Γραμματέα Μπέρναρντ Κύχνερ εξ ονόματος του πολιτικού κόμματος (UNMIK). Αυτό πραγματοποιήθηκε στο πλαίσιο της «Δέσμευσης αποστρατιωτικοποίησης και μετασχηματισμού από την UÇK», η οποία

---

²⁵ Αρότσιος Γιώργος, (2021), Balkans in-site, “Η διαδικασία διαμόρφωσης της αυτονομίας του Κοσόβου και η μονομερής ανακήρυξη της ανεξαρτησίας του, ως αφορμή προβληματισμού” Διαθέσιμο στο: <https://balkansinsite.pollsandpolitics.gr/i-diadikasia-diamorfosis-tis-aytonom/> (τελευταία πρόσβαση 27.10.2022).

υπογράφηκε στις 20 Ιουνίου 1999²⁶ και έγινε το σημείο εκκίνησης για τη δυναμική συμπαραγωγή DDR στο Κοσσυφοπέδιο. Συνίστατο σε μια αμοιβαία δέσμευση «αποστρατιωτικοποίησης για αναγνώριση» (του UÇK). Το αποτέλεσμα ήταν αντίθετο με τον αρχικό στόχο: αντί να διαλύσει το UÇK, η συμφωνία του προσέδωσε μια μορφή θεσμοθέτησης.

Έτσι, ως αντάλλαγμα για τη συγκατάθεση των ανταρτών για διεθνή πολιτική και στρατιωτική παρουσία στο Κοσσυφοπέδιο, η διεθνής κοινότητα δεσμεύτηκε να συμπεριλάβει μέλη του UÇK στη διοίκηση και τις αστυνομικές δυνάμεις του Κοσσυφοπεδίου καθώς και στο στρατό που θα σχηματιζόταν στα πρότυπα της Εθνικής Φρουράς των ΗΠΑ. Για τη Δύση, αυτή ήταν πράγματι μια σημαντική παραχώρηση και εξηγεί γιατί το KPC (Kosovo Protection Corps) τελικά δεν έγινε παρά μια δύναμη πολιτικής ασφάλειας. Η λογική του συμβιβασμού προήδρευε της δημιουργίας του KPC – συμβιβασμός μεταξύ της αποφασιστικότητας της Δύσης να αντιμετωπίσει το KPC ως πολιτική οργάνωση και της επιθυμίας των ηγετών των ανταρτών να συνεχίσει από εκεί που σταμάτησε το UÇK, διατηρώντας όσο το δυνατόν περισσότερο τα στρατιωτικά του χαρακτηριστικά, δεν ήταν τίποτα περισσότερο από μια «επιφανειακή αποστρατιωτικοποίηση» (Ströhle 2010, 487).

Μολονότι χαρακτηρίστηκε αναμφισβήτητα ως μη στρατιωτική οργάνωση που λειτουργούσε υπό την εποπτεία του ειδικού αντιπροσώπου του Γενικού Γραμματέα των Ηνωμένων Εθνών, η KPC έπρεπε να εποπτεύεται σε καθημερινή βάση από την KFOR. Εδώ, συναντάμε μια αρχική ασάφεια που προκύπτει από την επιμονή του κόμματος του Κοσσυφοπεδίου και την ισχυρή προσήλωσή του στη στρατιωτική διαχείριση. Όλα τα χαρακτηριστικά του KPC έτειναν να είναι στρατιωτικής φύσης, ενώ οι ηγέτες του UÇK υπερασπίστηκαν συστηματικά μέτρα που αύξησαν τη θέση του KPC ως οιονεί στρατού. Πρώτα απ' όλα, μεταξύ αυτών αφορούσε την πολεμική εμφάνιση των στρατευμάτων του KPC, τα οποία έμοιαζαν πολύ με τα στρατεύματα του UÇK αφού κέρδισαν την άδεια να συνεχίσουν να φορούν τη στολή. Σε οργανωτικό επίπεδο, το KPC είναι αντίγραφο του UÇK. Όπως και το UÇK, χωρίζεται σε έξι ζώνες, καθεμία από τις οποίες επιβλέπεται από τους πρώην

---

²⁶ NATO's role in Kosovo, "Undertaking of demilitarisation and transformation by the UCK" Διαθέσιμο στο: <https://www.nato.int/kosovo/docu/a990620a.htm> (τελευταία πρόσβαση 14.10.2022).

διοικητές των ζωνών UÇK.²⁷ Ομοίως, η γενική διοίκηση της δύναμης ανατέθηκε στον Agim Ceku, τον πρώην στρατιωτικό αρχηγό του UÇK.

Επιπλέον, η στρατολόγηση στο KPC παρέμεινε στα χέρια της ηγεσίας του UÇK και πραγματοποιήθηκε σχεδόν αποκλειστικά μεταξύ πρώην μαχητών. Για 4.552 θέσεις ανοιχτές υπέβαλαν αίτηση 15.269 πρώην μαχητές, εκ των οποίων οι 4.446 τελικά στρατολογήθηκαν. Το 97,67% των μελών της νέας δύναμης KPC, με άλλα λόγια, αντλήθηκαν από τις τάξεις του UÇK (Duclos 2016, 5).

Αν και σχεδόν κανένας πρώην μαχητής υποστήριξε αρχικά την αποστρατιωτικοποίηση που πρότεινε η ηγεσία του NATO, το γεγονός ότι κάποιοι ηγέτες του UÇK υποστήριξαν την τροποποιημένη διαδικασία (η οποία περιελάμβανε πρόβλεψη για τη δημιουργία του KPC) έπαιξε ουσιαστικό ρόλο στο να κερδίσει την αποδοχή για την ειρηνευτική αποστολή και να εξασφαλίσει το Κοσσυφοπέδιο.

Σε ότι αφορά στην ενσωμάτωση πρώην μαχητών στην αστυνομία Kosovo Police Service (KPS), η συμφωνία επέτρεψε στο UÇK μια σημαντική παρουσία 40% στην αστυνομική δύναμη. Οι ηγέτες του UÇK με στόχο την εδραίωση της μεταπολεμικής τους θέσης, έπρεπε να «ανταμείψουν» εκείνους που ήταν πιστοί σε αυτούς, ακόμη και αν ήταν μόνο για πελατειακούς λόγους που σχετίζονται με την παράταση της ηγεσίας τους. Αυτό το έργο έγινε ακόμη πιο εύκολο από το γεγονός ότι οι ξένοι συνομιλητές τους δεν ήταν πολύ εξοικειωμένοι με το έδαφος, γιατί είναι ιδιαίτερα δύσκολο να εκτιμηθεί η πραγματική κλίμακα μιας απειλής όταν κάποιος είναι ξένος και ακόμη περισσότερο όταν δεν γνωρίζει την τοπική γλώσσα. Εν τέλει, το επιχείρημα που τονίζει τους κινδύνους αποσταθεροποίησης της ειρηνευτικής διαδικασίας κέρδισε και οι διεθνείς δρόντες κατέληξαν να θεωρούν την ενσωμάτωση των πρώην μαχητών στο KPS – όπως και η ενσωμάτωσή τους στο KPC – ως εργαλείο κοινωνικού ελέγχου, εντός του αποδεκτού κινδύνου.

Αν και ήταν υποχρεωμένοι να κάνουν σημαντικές παραχωρήσεις, οι διεθνείς διαχειριστές κατάφεραν να επιβάλουν μια κοινή διαδικασία επιλογής μεταξύ των υποψήφιων πρώην μαχητών και των υπολοίπων πολιτών στο KPS. Στην περίπτωση της αστυνομίας – ενός πολιτικού θεσμού, σε αντίθεση με το KPC, το οποίο όλοι αναγνώριζαν ως μελλοντικό στρατό – ήταν δυνατό να αντισταθούν

---

²⁷ International Crisis Group, Report 88 (2000) “What Happened to the KLA?”, Διαθέσιμο στο: <https://www.crisisgroup.org/europe-central-asia/balkans/kosovo/what-happened-kl> (τελευταία πρόσβαση 12.10.2022).

αποτελεσματικότερα στις πιέσεις των ηγετών του UÇK, ιδιαίτερα επιμένοντας στον μη στρατιωτικό χαρακτήρα του νέου θεσμού.

Σημαντικό κίνητρο στη συνεργασία των ηγετών του UÇK με τους διεθνείς διαχειριστές, αποτέλεσε η ενίσχυση της νομιμότητά τους στα μάτια ενός μεγάλου αριθμού μαχητών κάτι που ενδυνάμωσε τις αξιώσεις τους για μεταπολεμική πολιτική ηγεσία. Αυτό ήταν αναμφίβολα το στοίχημα που έλαβαν ηγέτες του UÇK όπως ο Ramush Haradinaj, ο οποίος είχε αρχικά εκφράσει την απροθυμία του όσον αφορά την αποστρατιωτικοποίηση. Διότι τους επέτρεψε να συμμετάσχουν στην ίδρυση νέων πολιτικών κομμάτων. Από αυτά, δύο συγκεκριμένα αξίζει να αναφερθούν: το Δημοκρατικό Κόμμα του Κοσσυφοπεδίου (PDK) και η Συμμαχία Κοσσυφοπεδίου (AAK). Με επικεφαλής τους Θαζι και Haradinaj, τα επόμενα χρόνια αυτά τα κόμματα επρόκειτο να αναλάβουν ηγετικό ρόλο στη μεταπολεμική πολιτική ζωή, ανταγωνιζόμενα το ιστορικό LDK του Ibrahim Rugova. Ήταν επίσης ένα στοίχημα για τους διοικητές του OHE, οι οποίοι ήλπιζαν ότι το ένοπλο κίνημα θα έβρισκε μια ειρηνική παράταση στον πολιτικό αγώνα (Kouchner 2004, 160).

Οι ενέργειες που ανέλαβαν οι διεθνείς παράγοντες δεν ήταν ουδέτερες. Ικανοποιώντας ορισμένα αιτήματα και απορρίπτοντας άλλα, οι διεθνείς διαχειριστές συνέβαλαν στην αναδιαμόρφωση του μεταπολεμικού πολιτικού τοπίου, επιτρέποντας σε ορισμένα μέρη να εδραιώσουν τις θέσεις τους, βοηθώντας παράλληλα άλλα να παραμείνουν βιώσιμα. Οι στρατηγικές αλληλεπιδράσεις μεταξύ διεθνών παραγόντων και μαχητών στο Κοσσυφοπέδιο οδήγησε στη δυναμική συμπαραγωγής της πολιτικής DDR. Ενώ οι πρώτοι χρειάζονταν την υποστήριξη ενδιάμεσων τοπικών δρόντων για να εγδυθούν τη σταθερότητα της ειρηνευτικής αποστολής, οι δεύτεροι επεδίωκαν να χρησιμοποιήσουν αυτή την αλληλεπίδραση για να αποκτήσουν τα μέσα και τη νομιμότητα που απαιτούνται για την επιδίωξη των στόχων τους στο πλαίσιο των εσωτερικών συγκρούσεων.

Στην έκθεση που εξέδωσε, ο Ειδικός Απεσταλμένος του ΟΗΕ, κ. Αχτισάαρι²⁸, συνέστησε τόσο την ανεξαρτησία του Κοσσυφοπεδίου υπό διεθνή εποπτεία όσο και τη μετατροπή του KPC σε KSF (Δύναμη Ασφαλείας Κοσσυφοπεδίου). Οι συστάσεις αυτές υλοποιήθηκαν το 2008 και το 2009, αντίστοιχα. Η πρόσφατα ανεξάρτητη

---

²⁸ United Nations Security Council, (2007) *“Comprehensive proposal for the Kosovo status settlement”* (S/2007/168/Add.1) Διαθέσιμο στο: <https://www.securitycouncilreport.org/atf/cf/%7B65BFCF9B-6D27-4E9C-8CD3-CF6E4FF96FF9%7D/Kosovo%20S2007%20168.pdf> (τελευταία πρόσβαση 15.10.2022).

κυβέρνηση του Κοσσυφοπεδίου δημιούργησε στη συνέχεια υπουργείο Δυνάμεων Ασφαλείας. Με αυτή την κίνηση, μια αμυντική αρχιτεκτονική παίρνει σιγά-σιγά μορφή. Ο μετασχηματισμός του KSF σε στρατό, που κάποτε προβλεπόταν για το 2013, έχει αναβληθεί, αλλά παρόλα αυτά φαίνεται αναπόφευκτος. Όπως και με τη δημιουργία του KPC το 1999, η προοπτική ενός Στρατού του Κοσσυφοπεδίου παραμένει σίγουρα ένας παράδοξος παράγοντας σταθερότητας (Duclos 2016, 14).

Στις 17 Φεβρουαρίου 2008, η συνέλευση της Πρίστινα ανακήρυξε το Κοσσυφοπέδιο *δημοκρατική, κοσμική και πολυεθνική δημοκρατία, καθοδηγούμενη από τις αρχές της απαγόρευσης των διακρίσεων και της ίσης προστασίας βάσει του νόμου*:

"Χαιρετίζουμε τη συνεχή υποστήριξη της διεθνούς κοινότητας στη δημοκρατική μας ανάπτυξη μέσω διεθνών παρουσιών που καθιερώθηκαν στο Κοσσυφοπέδιο βάσει της απόφασης 1244 (1999) του Συμβουλίου Ασφαλείας του ΟΗΕ. Προσκαλούμε και χαιρετίζουμε μια διεθνή μη στρατιωτική παρουσία για την εποπτεία της εφαρμογής του σχεδίου Ahtisaari, καθώς και μια αποστολή για το κράτος δικαίου υπό την ηγεσία της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Καλούμε επίσης και χαιρετίζουμε τον Οργανισμό Βορειοατλαντικού Συμφώνου να διατηρήσει τον ηγετικό ρόλο της διεθνούς στρατιωτικής παρουσίας στο Κοσσυφοπέδιο και να εφαρμόσει τις αρμοδιότητες που του έχουν ανατεθεί σύμφωνα με το ψήφισμα 1244 (1999) του Συμβουλίου Ασφαλείας των Ηνωμένων Εθνών και το σχέδιο Ahtisaari, έως ότου οι θεσμοί του Κοσσυφοπεδίου είναι σε θέση να αναλάβουν αυτές τις ευθύνες. Θα συνεργαστούμε πλήρως με αυτές τις παρουσίες για να διασφαλίσουμε τη μελλοντική ειρήνη, ευημερία και σταθερότητα του Κοσσυφοπεδίου»²⁹.

Η αποστολή EULEX (EU rule of law mission) εγκρίθηκε από το Συμβούλιο Ασφαλείας των Ηνωμένων Εθνών μετά την ανακήρυξη της ανεξαρτησίας υπό τη γενική εξουσία των Ηνωμένων Εθνών (του Ειδικού Αντιπροσώπου του Γενικού Γραμματέα στη χώρα), και σύμφωνα με την απόφαση 1244. Η τρέχουσα εντολή της EULEX έχει δρομολογηθεί για να καλύψει την περίοδο έως τις 14 Ιουνίου 2023 με βάση την απόφαση ΚΕΠΠΑ 2021/904 του Συμβουλίου. Η συνολική αποστολή της EULEX είναι να υποστηρίζει τους σχετικούς θεσμούς κράτους δικαίου στο Κοσσυφοπέδιο στην πορεία τους προς την αύξηση της αποτελεσματικότητας, της

---

²⁹ Krasniqi Jakup, President of the Assembly of Kosovo, (2008), United Nations High Commissioner for Refugees (UNHCR), *"Kosovo Declaration of Independence"* Διαθέσιμο στο: <https://www.refworld.org/docid/47d685632.html> (τελευταία πρόσβαση 15.10.2022).

βιωσιμότητας, της πολυεθνικότητας και της λογοδοσίας, χωρίς πολιτικές παρεμβάσεις και σε πλήρη συμμόρφωση με τα διεθνή πρότυπα ανθρωπίνων δικαιωμάτων και τις βέλτιστες ευρωπαϊκές πρακτικές³⁰.

Ωστόσο, υπό τη ρωσική αντιπολίτευση, η UNMIK δεν εγκατέλειψε ποτέ τη χώρα, δεν υπήρξε πλήρης παράδοση καθώς λίγα χρόνια αργότερα από το σχέδιο Ahtisaari παρατηρήθηκαν εντάσεις εξουσίας μεταξύ των κοινών ευθυνών του ΟΗΕ και της ΕΕ. Η ΕΕ ήταν πλέον παρούσα στη χώρα με την EULEX και το γραφείο του Ειδικού Εντεταλμένου της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕΕΕ), το οποίο υπάγεται απευθείας στο Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Σε μια έκθεση του Γενικού Γραμματέα, ο ΟΗΕ ζητάει σαφήνεια όσον αφορά τον πυλώνα «ιδιοκτησίας» της ΕΕ:

Επιπλέον, η ΕΕ θα πρέπει να επιδιώξει να εδραιώσει τις διάφορες παρουσίες της στο Κοσσυφοπέδιο σε μια πιο συνεκτική και εξορθολογισμένη δομή, βελτιώνοντας έτσι τον αντίκτυπό της επί τόπου και τον συντονισμό με την UNMIK³¹.

Ενώ οι τρεις κύριοι παράγοντες (UNMIK, ΟΑΣΕ, EULEX) έχουν την εντολή και τη δέσμευση να αποκαταστήσουν την ειρήνη μέσω των δικαστικών θεσμών στην εξουσία τους, λίγα έχουν γίνει προς αυτή την κατεύθυνση. Η παράδοση αυτού του ζητήματος από την UNMIK και τον ΟΑΣΕ αργότερα στην EULEX αποτελεί απόδειξη αποτυχίας, αμηχανίας με το θέμα και ανικανότητας χειρισμού.

Η Σερβία φαίνεται να αποδέχθηκε "εκ των πραγμάτων" (de facto) την κυβέρνηση του Κοσσυφοπεδίου ξεκινώντας διαπραγματεύσεις με την "Πρώτη Συμφωνία Αρχών που διέπει την εξομάλυνση των σχέσεων" (First Agreement of Principles Governing the Normalisation of Relations) τον Απρίλιο του 2013. Η συμφωνία των 15 σημαντικών σημείων σε ένα από αυτά είναι σαφής σχετικά με τις διμερείς σχέσεις και δηλώνει ότι κανένα από τα δύο μέρη δεν θα εμποδίσει την πρόοδο του άλλου προς την ΕΕ. Τον Αύγουστο του 2015 υπογράφηκαν άλλα τέσσερα έγγραφα σχετικά με το πλαίσιο εφαρμογής αυτής της πρώτης συμφωνίας, την ίδρυση της Ένωσης/Κοινότητας Δήμων σερβικής πλειοψηφίας στο Κοσσυφοπέδιο, την παροχή ηλεκτρικής ενέργειας, τηλεπικοινωνίες και ελεύθερη κυκλοφορία μέσω του ποταμού Ibër/Ibar. Το πρώτο έγγραφο παραμένει το πιο

---

³⁰ EULEX, "The Mission" Διαθέσιμο στο: <https://www.eulex-kosovo.eu/?page=2,16> (τελευταία πρόσβαση 21.10.2022).

³¹ United Nations Security Council, (2004) "Report in the Situation in Kosovo", (S/2004/932, παρ. 60), Διαθέσιμο στο: <https://www.securitycouncilreport.org/atf/cf/%7B65BFCF9B-6D27-4E9C-8CD3-CF6E4FF96FF9%7D/kos%20S2004%20932.pdf> (τελευταία πρόσβαση 21.10.2022).

πολυσυζητημένο, καθώς ενώ ο στόχος είναι να αναγνωριστεί η Πρίστινα ως «κεντρική κυβέρνησή» τους, ζητά την αυτονομία των σερβικών κατοικημένων δήμων, που εκλαμβάνονται ως διχοτόμηση του Κοσσυφοπεδίου (Gërçhi 2017, 126).

Η δημιουργία ενός νέου ειδικού δικαστηρίου το 2015, παρά την ανάγκη του για αλήθεια και δικαιοσύνη, ήταν μια ακόμη απογοήτευση που για πολλούς επιβεβαίωσε και πάλι την αναποτελεσματικότητα των θεσμικών οργάνων της UNMIK, του ΟΑΣΕ και της EULEX. Η πολιτική ελίτ της Σερβίας εξακολουθεί να αρνείται να εντοπίσει, να παραδεχτεί ή να αναλάβει την ευθύνη για εγκλήματα που διαπράχθηκαν στο Κοσσυφοπέδιο. Σήμερα οι κυβερνήσεις και από τις δύο πλευρές, το Κοσσυφοπέδιο και η Σερβία περιγράφονται ως επικεντρωμένες περισσότερο στην επιθυμία τους να διατηρήσουν ή να ενισχύσουν την εξουσία, παρά να αντιμετωπίσουν την αλήθεια, τις ανάγκες και την ευημερία του πληθυσμού (Gërçhi 2017, 123).

Η οικοδόμηση της ειρήνης του Κοσσυφοπεδίου φαίνεται να είναι μια διαδικασία που έχει κολλήσει στη διαφωνία των διεθνών και εσωτερικών παραγόντων σχετικά με το πολιτικό και εδαφικό καθεστώς του. Τα οικονομικά προβλήματα είναι αλληλένδετα τόσο με το καθεστώς, τη μετριοπαθή διεφθαρμένη ηγεσία και την οικοδόμηση της ειρήνης.

Το Limbo που δημιουργήθηκε λόγω του ανεπίλυτου καθεστώτος θεωρείται απειλή για την ασφάλεια από διαφορετικές εθνότητες που έχουν διαφορετικές ελπίδες, φόβους και προσδοκίες σχετικά με αυτό. Οι Αλβανοί του Κοσσυφοπεδίου το βλέπουν ως απειλή απώλειας της ελευθερίας τους, οι Σέρβοι στη Σερβία ότι χάνουν το Κοσσυφοπέδιο και οι Σέρβοι του Κοσσυφοπεδίου φοβούνται την εκδίκηση με το να είναι μειονότητα στη χώρα. Αντί για το όραμα της ειρήνης να ανήκει ή να καθορίζεται από τον τοπικό πληθυσμό, η ειρήνη είναι ένας πολιτικός όμηρος του ψηφίσματος 1244.

4.2 Τα διδάγματα των προγραμμάτων DDR στην Αφρική

“Η ουσία αυτού που μπορεί να είναι ίσως το βαθύτερο και πιο περίπλοκο ζήτημα από όλα όσα αντιμετωπίζει η Αφρική: τι σημαίνει να είσαι Αφρικανός σήμερα. Μέρος αυτής της ταυτότητας είναι αυτή που δεν καθορίζεται από τους ίδιους τους Αφρικανούς”. (Wangari Muta Maathai, 2010)

Οι ειρηνευτικές αποστολές στην Αφρική είχαν ανάμεικτα αποτελέσματα. Οι αποστολές στη Λιβερία, τη Σιέρα Λεόνε και την Ακτή του Ελεφαντοστού θεωρήθηκαν επιτυχείς από την άποψη της διάσωσης ζωών, μειώνοντας τη διάρκεια και τη σοβαρότητα των συγκρούσεων, ενώ οι αποστολές στο Μάλι, τη ΛΔΚ, την Κεντροαφρικανική Δημοκρατία, το Νότιο Σουδάν και το Νταρφούρ αποδείχθηκαν πιο δύσκολες. Και μερικοί απέτυχαν να τηρήσουν τις αρχές της συναίνεσης, της αμεροληψίας και της μη χρήσης βίας εκτός από την αυτοάμυνα και την υπεράσπιση της εντολής. Το κύριο ερώτημα για κάθε περίπτωση είναι εάν η αποτυχία ήταν αναπόφευκτη συνέπεια των δυσκολιών της κατάστασης, δηλαδή της έλλειψης συναίνεσης των αντιμαχόμενων μερών για την ειρηνευτική επιχείρηση. Ενώ η έλλειψη συναίνεσης ήταν αναμφίβολα ένας από τους κύριους παράγοντες που οδήγησαν στις αποτυχίες, στις περισσότερες περιπτώσεις, το ακραίο ενδιαφέρον ή η αδιαφορία του Συμβουλίου Ασφαλείας, σε συνδυασμό με οργανωτική δυσλειτουργία εκ μέρους της Γραμματείας του ΟΗΕ, ήταν εξίσου σημαντικές κινητήριες δυνάμεις με τους περιστασιακούς παράγοντες. Επιπλέον, συχνά φαίνεται ότι η οργανωτική δυσλειτουργία ήταν πράγματι μία από τις κύριες αιτίες αποτυχίας. Ενώ η ίδια η οργανωτική δυσλειτουργία προκαλείται εν μέρει από την επιτόπια κατάσταση και από την έλλειψη υποστήριξης του Συμβουλίου Ασφαλείας ή από έντονα αλλά όχι συναινετικά συμφέροντα, προκαλείται επίσης σε μεγάλο βαθμό από εσωτερικές διαδικασίες που συμβαίνουν εντός της Γραμματείας, μεταξύ προσωπικοτήτων που συγκρούονται και τμήματα και εντάσεις μεταξύ των επιτόπιων γραφείων και των κεντρικών γραφείων (Howard, UN Peacekeeping in Civil Wars 2008).

Οι ειδικοί σημειώνουν ότι οι αποστολές σε χώρες όπου όλοι οι επιτιθέμενοι, συμπεριλαμβανομένων κυβερνήσεων ή/και μη κρατικών παραγόντων, απέτυχαν να συμφωνήσουν ή να τηρήσουν τις εκεχειρίες απαιτούν διαφοροποιημένες προσεγγίσεις στις εντολές αποστολής και στις επιχειρησιακές κατευθυντήριες γραμμές της δύναμης. Το Υπουργείο Ειρηνευτικών Επιχειρήσεων του ΟΗΕ έχει λάβει μέτρα για να διορθώσει αυτά τα ζητήματα για να προστατεύσει τόσο τους πολίτες όσο και τους στρατιώτες³².

---

³² Karen Bass (D-CA) Chair of the Subcommittee on Foreign Affairs on Africa, (2021) Center for Strategic and International Studies (CSIS), Διαθέσιμο στο: <https://www.csis.org/analysis/renewing-us-commitment-un-peacekeeping-africa> (τελευταία πρόσβαση 21.10.2022).

Η ιδιαιτερότητα των ειρηνευτικών αποστολών στην Αφρική υπόκειται σε τρεις “διαστάσεις”. Η πρώτη αναφέρεται στην αποικιακή κληρονομιά και τις σχηματισμένες σχέσεις και εταιρικές σχέσεις εξουσίας, η δεύτερη διάσταση διαμορφώνεται γύρω από την ιδέα της ανωτερότητας του διεθνούς, δηλαδή του συστήματος του ΟΗΕ, και η τρίτη διάσταση παρουσιάζει την Αφρική ως κατώτερη μέσω της αναφοράς στις ελλείπουσες «αφρικανικές» προοπτικές ή φωνές στις σύγχρονες δραστηριότητες οικοδόμησης της ειρήνης στην αφρικανική ήπειρο. Ως εκ τούτου, η οικοδόμηση της ειρήνης στην Αφρική διαμορφώθηκε μέσω της αντίληψης ότι ο Αφρικανός πρέπει να βοηθηθεί από τους ανώτερους διεθνείς παράγοντες με πιο νόμιμη γνώση και δύναμη σχετικά με την οικοδόμηση της ειρήνης στην ήπειρο, καθώς οι κατώτερες αφρικανικές φωνές δεν αρκούν για τη δημιουργία βιώσιμης ειρήνης στην ήπειρο (T. Lindroos 2020, 55).

Οι συνεργασίες της ηπείρου κατασκευάζονται με νεοαποικιακό τόνο, ο οποίος τονίζει περαιτέρω τις ασύμμετρες σχέσεις ισχύος της αφρικανικής ηπείρου με τον υπόλοιπο κόσμο (Lidén 2011, 69). Ο πολιτικός χώρος θεωρείται ως κάτι που πρέπει να ανταγωνιστεί και να ελεγχθεί από εξωτερικές δυνάμεις. Αυτό αντικατοπτρίζει τη μετααποικιακή κριτική, ότι οι πρακτικές οικοδόμησης της ειρήνης έχουν ρίζες στον ιμπεριαλισμό, ο οποίος επηρεάζει τον τρόπο με τον οποίο προσεγγίζεται και εννοείται η οικοδόμηση της ειρήνης γενικά και στην Αφρική (Lidén 2011, 3).

Η σημασία της οικοδόμησης συνασπισμών και εταιρικών σχέσεων στην οικοδόμηση της ειρήνης στην Αφρική υπογραμμίζεται από τον Paul D. Williams αναφερόμενος στη διεθνή κοινότητα ως «εμείς». Επιπλέον, ο Williams τονίζει την ανάγκη για εταιρικές σχέσεις για την Αφρική με διεθνείς παράγοντες, η οποία τονίζεται περαιτέρω λόγω της έλλειψης χρηματοδοτικών πόρων που σχετίζονται με την Αφρικανική Ένωση και τους εταίρους της, προκειμένου να αναπτυχθούν οι προσπάθειες οικοδόμησης της ειρήνης στην ήπειρο (Lindroos 2020, 57):

“Αυτή [η πρόταση για τη δημιουργία εσωτερικής χρηματοδότησης για τις δραστηριότητες ειρήνης και ασφάλειας της ΑΕ] κατά τη γνώμη μου είναι ίσως το πιο σημαντικό σύνολο αποφάσεων και μεταρρυθμιστικών πρωτοβουλιών που είχε η ΑΕ καθ’ όλη τη διάρκεια ζωής της, διότι αν μπορείτε να δημιουργήσετε τους δικούς σας πόρους, αυτό αποδεικνύει ότι είστε σοβαροί, αυτό αποδεικνύει την ιδιοκτησία σας σε

αυτά τα ζητήματα και σας επιτρέπει επίσης να έχετε μεγαλύτερο έλεγχο στους τύπους επιχειρήσεων που αναπτύσσετε” (Lindroos 2020, 57).

Η υπάρχουσα έλλειψη πόρων συνέβαλε στην ανισορροπία ισχύος, που αναφέρεται ως καθορισμός ατζέντας, στις εταιρικές σχέσεις που οδήγησαν περαιτέρω τους ξένους, που αναφέρονται ως Δύση, να κυριαρχήσουν στις δραστηριότητες οικοδόμησης της ειρήνης. Επιπλέον, η γενική παραδοχή ότι οι άνθρωποι σε ζώνες συγκρούσεων θεωρούνται θεμελιωδώς λανθασμένοι και ότι υπάρχει ανάγκη για γνώση των ξένων, παράγει μια κατασκευή ενός κατώτερου «μη δυτικού» άλλου (Lidén 2011, 60). Αυτό συνδέεται με τις υπάρχουσες διχοτομίες στη φιλελεύθερη ειρήνη που εδραιώνουν την ασύμμετρη δύναμη του παγκόσμιου Βορρά και του παγκόσμιου Νότου (Lidén 2011, 1). Η ανώτερη θέση του ΟΗΕ ως διεθνούς παρουσιάζεται ως η επικρατούσα υπόθεση, η οποία αντικατοπτρίζει τη δυτική κυριαρχία στην οικοδόμηση της ειρήνης, όπου η Δύση διεκδικεί υπεροχή για το πώς να οικοδομήσει την ειρήνη.

Η θέση της Αφρικής αναφέρεται ως κατώτερη σε σύγκριση με άλλες. Οι αφρικανοί ακαδημαϊκοί και επαγγελματίες δυσκολεύονται μερικές φορές να συνεργαστούν με τους δυτικούς πολιτικούς τους υπεύθυνους χάραξης πολιτικής επειδή οι γνώσεις τους δεν εκτιμώνται. Έχουμε δει συνολικά όλα αυτά τα χρόνια ότι σε πολλές περιπτώσεις, οι αφρικανικές φωνές και η αφρικανική γνώση λείπουν από την προσέγγιση της Δύσης στην οικοδόμηση της ειρήνης. Οι παρουσιαζόμενες εταιρικές σχέσεις αναφέρονται μεταξύ της Αφρικής και άλλων, παραβλέποντας τη δυναμική σε περιφερειακό και αφρικανικό κρατικό επίπεδο. Και όταν αλληλεπιδρούν με τους τοπικούς πληθυσμούς, έχουν ήδη στο μυαλό τους ποιο είναι το πρόβλημα και ποια είναι η λύση και έτσι εμπλέκουν τον αφρικανικό λαό μόνο στο στάδιο της εφαρμογής του προγράμματος. Δεν περιλαμβάνουν τον τοπικό πληθυσμό στο στάδιο της κατανόησης του προβλήματος, της ανάλυσης των παραγόντων που δυσχεραίνουν την επίλυση του και τελικά της επιλογής της βέλτιστης λύσης.

Η σύγκριση μεταξύ της ΑΕ και του ΟΗΕ γίνεται από τον Paul D. Williams με αναφορά στη μοναδική και διαφορετική απάντηση της ΑΕ στις προκλήσεις ειρήνης και ασφάλειας από ό, τι σε σύγκριση με τον ΟΗΕ:

“Η αφρικανική απάντηση σε αυτά τα ερωτήματα [πώς να ανταποκριθούμε στις προκλήσεις της ειρήνης και της ασφάλειας] ήταν αρκετά διαφορετική κατά

κάποιο τρόπο από ό,τι σε άλλα μέρη του κόσμου. [...] Η Αφρικανική Ένωση έχει εντελώς διαφορετική άποψη για το τι πρέπει να είναι οι ειρηνευτικές επιχειρήσεις σε σύγκριση με τα Ηνωμένα Έθνη που μιλούν για ειρηνευτικές αποστολές” (Lindroos 2020, 64).

Η συνώνυμη χρήση του «τοπικού» και του «αφρικανικού» φαίνεται να επιβάλλει ένα ερώτημα στην ευρύτερη ακαδημαϊκή κοινότητα στις μελέτες ειρήνης και συγκρούσεων. Πώς οι αποικιακοί τόνοι επηρεάζουν την εννοιολόγηση των θεωρητικών εργαλείων που παράγονται στις μελέτες ειρήνης και συγκρούσεων; Πώς γίνεται αντιληπτό και αντιμετωπίζεται το «τοπικό» στις ακαδημαϊκές συζητήσεις και πιο συγκεκριμένα στις συστάσεις πολιτικής για την προώθηση του «τοπικού» στην οικοδόμηση της ειρήνης στην Αφρική; Τι είδους νοήματα και δικαιολογίες δίνονται στον «τοπικό» στην οικοδόμηση της ειρήνης για να νομιμοποιήσει την προώθησή του στην ήπειρο; Ποια κίνητρα και σκοποί κρύβονται πίσω από μια τέτοια προώθηση και ποιους εξυπηρετούν τελικά; Ποιος ορίζει τις διαδικασίες συμπερίληψης και αποκλεισμού στον ορισμό του «τοπικού» και τελικά, πώς η εννοιολόγηση του «τοπικού» και του «αφρικανικού» διασυνδέεται στις αφηγήσεις οικοδόμησης της ειρήνης μέσω της αποικιακής λογικής και τι είδους επιπτώσεις επιβάλλουν τέτοιες υποθέσεις στις μελέτες ειρήνης και συγκρούσεων γενικότερα; Αν δεν αξιολογηθούν η έννοια και οι συνήθειες του «τοπικού», υπάρχει ο κίνδυνος να δημιουργηθούν σκοτεινές γενικεύσεις των υφιστάμενων διαφορετικών τοποθεσιών, οι οποίες με τη σειρά τους, αντανακλώντας την αποικιακή λογική, καταλήγουν να αναπαράγουν τις αποικιακές δομές που προορίζονταν να αποδομήσουν εξ αρχής (T. Lindroos 2020, 91).

4.2.1 Λιβερία

Η Αποστολή των Ηνωμένων Εθνών στη Λιβερία (UNMIL), αποτελεί μια επιχείρηση που συχνά αναγνωρίζεται εντός του ΟΗΕ ως μια «επιτυχημένη» μορφή ειρήνης μετά τη σύγκρουση. Μια κοινή πρόκληση για όλα τα προγράμματα DDR – όποιο και αν είναι το μοντέλο που υιοθετείται– είναι το πώς να «επανεντάξουν» τους πρώην μαχητές στην πολιτική ζωή. Στα IDDRS η επανένταξη λογίζεται ως η διαδικασία με την οποία οι πρώην μαχητές αποκτούν καθεστώς αμάχου και αποκτούν βιώσιμη απασχόληση και εισόδημα. Η επανένταξη είναι ουσιαστικά μια κοινωνική και οικονομική διαδικασία με ανοιχτό χρονικό πλαίσιο, που

πραγματοποιείται κυρίως σε κοινότητες σε τοπικό επίπεδο. Αποτελεί μέρος της γενικής ανάπτυξης μιας χώρας και εθνική ευθύνη και συχνά απαιτεί μακροπρόθεσμη εξωτερική βοήθεια.

Η επίσημη διαδικασία αφοπλισμού και αποστράτευσης στη Λιβερία ολοκληρώθηκε στις 31 Οκτωβρίου 2004, με συνολικά 103.019 αφοπλισμένους μαχητές, σχεδόν τριπλάσιους από την αρχική εκτίμηση του ΟΗΕ για 38.000. Το ένα τρίτο του συνόλου ήταν παιδιά που σχετίζονται με τις μάχιμες δυνάμεις Children Associated with the Fighting Forces (CAFF) και γυναίκες που συνδέονται με τις δυνάμεις μάχης Women Associated with the Fighting Forces (WAFF), αντίστοιχα το 11 % και το 22 %. Στη διαδικασία συλλέχθηκαν 29.794 όπλα, 6.153.631 φυσίγγια πυρομαχικών μικρών όπλων και 29.794 κομμάτια άλλων πυρομαχικών,³³ καθιστώντας τη λιβεριανή αναλογία 0,28 όπλων προς άνθρωπο ένα από τα χαμηλότερα στην ιστορία της DDR.

Η αξιολόγηση του ποιοι και πόσοι από τον πληθυσμό της Λιβερίας ήταν «αληθινοί μαχητές» περιπλέκεται από το γεγονός ότι οι ένοπλες φατρίες δεν παρείχαν ποτέ ολοκληρωμένους καταλόγους των μαχητών τους στον ΟΗΕ. Η αρχική εκτίμηση του ΟΗΕ για 38.000 μαχητές βασίστηκε στις πληροφορίες που είχαν δώσει οι ηγέτες των αντιμαχόμενων φατριών κατά τη διάρκεια των ειρηνευτικών διαπραγματεύσεων. Η σχέση μεταξύ των ηγετών των φατριών και της ανώτερης ηγεσίας του ΟΗΕ που ήταν υπεύθυνη για τη διαδικασία των ειρηνευτικών διαπραγματεύσεων ήταν τεταμένη και προβληματική. Οι ηγέτες των φατριών είχαν πλήρη επίγνωση ότι θα μπορούσαν να παίξουν το «παιχνίδι των αριθμών», καθώς μόνο αυτοί ήταν σε θέση να παράσχουν τις ακριβείς πληροφορίες που τόσο απεγνωσμένα χρειαζόταν ο ΟΗΕ. Έτσι, το προσωπικό των Ηνωμένων Εθνών έπρεπε να προχωρήσει στο σχεδιασμό και την εφαρμογή του DDR χωρίς λεπτομερείς γνώσεις σχετικά με το προφίλ και τον συνολικό αριθμό των μαχητών στη Λιβερία (Munive and Jakobsen 2012, 366).

Προκειμένου να επαληθεύσει την ταυτότητα των πολλών αιτούντων, η UNMIL τοποθέτησε τοπικούς διοικητές μεσαίου και κατώτερου επιπέδου ως «φύλακες» στις τοποθεσίες των καντονιών. Για να εισέλθει σε έναν ιστότοπο καντονιών, το όνομα του προσφεύγοντος έπρεπε να εμφανίζεται σε κατάλογο που

---

³³ Munive Jairo & Jakobsen Stine Finne (2012) *'Revisiting DDR in Liberia: exploring the power, agency and interests of local and international actors in the 'making' and 'unmaking' of combatants'* σελ. 365 Διαθέσιμο στο: <https://doi.org/10.1080/14678802.2012.724792> (τελευταία πρόσβαση 11.10.2022).

συνέταξε ο τοπικός διοικητής του. Έτσι, οι κατάλογοι έγιναν μέσα που καθόριζαν τη συμπερίληψη ή τον αποκλεισμό ατόμων πρόθυμων να εισέλθουν στο πρόγραμμα, και σημαντική εξουσία λήψης αποφάσεων τέθηκε στα χέρια των τοπικών διοικητών που συνέταξαν τους καταλόγους. Μερικοί αν όχι οι περισσότεροι διοικητές, έβαλαν επιπλέον νέους στον κατάλόγό τους με αντάλλαγμα μέρος της βοήθειας³⁴. Έτσι, ένας απροσδόκητα μεγάλος αριθμός πρώην μαχητών εισήλθε στη διαδικασία DDR, αυξάνοντας το κόστος της διαδικασίας DD και τον φόρτο υποθέσεων για επανένταξη. Άλλοι αγόρασαν την ένταξή τους στο DDR μέσω της τοπικής αγοράς όπλων που ευδοκίμωσε στη Μονρόβια, όπου τα όπλα πωλούνταν για ένα 20% του επιδόματος της TSA σε αυτό που ο Paes περιγράφει ως «εμπορευματοποίηση» της άσκησης DDR (Paes 2005, 255).

Αυτές οι δομές προσάτη-πελάτη ήταν, απόλυτα αναπαραγόμενες στο πλαίσιο της διαδικασίας DDR: οι διοικητές ανέπτυξαν νέα δίκτυα οπαδών διευκολύνοντας την είσοδό τους στο πρόγραμμα DDR, ενώ ταυτόχρονα συσώρευσαν πλούτο. Έτσι, οι σχέσεις προσάτη-πελάτη κυριάρχησαν στη διαδικασία DDR στη Λιβερία με τρόπο όχι λιγότερο από ό,τι είχαν κυριαρχήσει στις κοινωνικές και οικονομικές σχέσεις πριν και κατά τη διάρκεια του πολέμου. Η πρόσβαση σε μετρητά, σε εκπαιδευτικές ευκαιρίες, στην απασχόληση και γενικά σε όλες τις υπηρεσίες που παρείχε η DDR εξαρτιόταν σε μεγάλο βαθμό από τη σύνδεση των προσατών με αυτήν και με την ευρύτερη πολιτική οικονομία που κυριαρχείται από τον ΟΗΕ μετά τη σύγκρουση.

Η φάση επανένταξης της DDR ολοκληρώθηκε επίσημα τον Ιούλιο του 2009, δύο χρόνια αργότερα από ό,τι είχε προγραμματιστεί, οπότε 98.000 από τους 101.495 αποστρατευθέντες μαχητές είχαν επωφεληθεί από ευκαιρίες επανένταξης μέσω έργων που χρηματοδοτήθηκαν από το καταπιστευματικό ταμείο του UNDP και από διμερείς και πολυμερείς δωρητές (συμπεριλαμβανομένων της ΕΕ, της USAID και της UNICEF)³⁵.

Οι δραστηριότητες επανένταξης που υλοποιήθηκαν επικεντρώθηκαν στον εξοπλισμό των πρώην μαχητών με παραγωγικές δεξιότητες και επιλογές απασχόλησης, τα οποία θεωρούνταν καίριας σημασίας για μια βιώσιμη μετάβαση

---

³⁴ Μεταβατικό επίδομα δικτύου ασφαλείας Transitional Safety Net Allowance (TSA) των 300 δολαρίων ΗΠΑ

³⁵ Munive Jairo & Jakobsen Stine Finne (2012) 'Revisiting DDR in Liberia: exploring the power, agency and interests of local and international actors in the 'making' and 'unmaking' of combatants' σελ. 370 Διαθέσιμο στο: <https://doi.org/10.1080/14678802.2012.724792> (τελευταία πρόσβαση 11.10.2022).

στην πολιτική ζωή. Το σκεπτικό ήταν ότι η παροχή στους πρώην μαχητές ενός σημείου εισόδου και ενός μεριδίου στην εθνική οικονομία θα προωθούσε σε αυτούς μια αίσθηση ιδιοκτησίας, κύρους και, ως εκ τούτου, αυτοεκτίμησης, η οποία θα υποστήριζε την πολιτική διαδικασία εθνικής ασφάλειας και ανάκαμψης. Ενόψει της περιορισμένης επίσημης αγοράς εργασίας της Λιβερίας, οι διεθνείς δωρητές και η κυβέρνηση θεωρούσαν τη γεωργία ως την καλύτερη λύση για την πλειονότητα των πρώην μαχητών και του νεαρού πληθυσμού γενικά. Αλλά η πλειοψηφία των συμμετεχόντων στην DDR επέλεξαν την επίσημη εκπαίδευση ως την προτιμώμενη δραστηριότητα επανένταξης, υποδεικνύοντας έτσι καμία επιθυμία να επιστρέψουν στην καλλιέργεια της γης³⁶.

Είναι σαφές ότι ο εξοπλισμός των πρώην μαχητών με παραγωγικές δεξιότητες που οδηγούν στην απασχόληση και σε βιώσιμα μέσα διαβίωσης θεωρείται απολύτως ζωτικής σημασίας για τη μετάβασή τους στην πολιτική ζωή. Η σημασία που αποδίδεται στην αποχώρηση από τη διαδικασία επανένταξης με μια νέα επαγγελματική ταυτότητα αντικατοπτρίζεται στα λόγια που εκφώνησε ο διευθυντής ενός προγράμματος εκπαίδευσης δεξιοτήτων στην τελετή αποφοίτησης: «Ήρθατε εδώ ως πρώην μαχητές, αλλά βγαίνετε ως μηχανικοί, ράφτες, ξυλουργοί, μαστόροι και ηλεκτρολόγοι. Οι κομητείες σας περιμένουν από εσάς να τις αναπτύξετε». Στην ίδια τελετή ο υφυπουργός Εξωτερικών δήλωσε, στο ίδιο πνεύμα, ότι: «τα ονόματά σας έχουν αλλάξει. Οι άνθρωποι δεν θα αναφέρονται πλέον σε εσάς ως «πρώην μαχητές», αλλά σύμφωνα με τα νέα σας επαγγέλματα». Έτσι, η «μάχιμη κουκούλα» ή η μαχητική ταυτότητα είχαν πάψει να υπάρχουν μετά την ολοκλήρωση της δραστηριότητας επανένταξης και είχαν αντικατασταθεί από νέες επαγγελματικές ταυτότητες. Υπό αυτή την έννοια, η φάση της επανένταξης στέφθηκε με επιτυχία, διότι απέδωσε αυτό που είχε υποσχεθεί και στην πραγματικότητα προσέφερε σε όλους σχεδόν τους αποστρατευθέντες πρώην μαχητές την ευκαιρία να αποκτήσουν νέες δεξιότητες και γνώσεις (Munive and Jakobsen 2012, 373).

Η απασχόληση πρώην μαχητών σε παραγωγικές δραστηριότητες ως τρόπος αλλαγής της συμπεριφοράς τους έχει συνδεθεί στενά με τη σταθεροποίηση και την οικοδόμηση του κράτους, όπως είναι σαφές στην ακόλουθη δήλωση του προέδρου της Λιβερίας: «Επαινώ τον καθένα από εσάς για τη σκληρή δουλειά, τη δέσμευση,

---

³⁶ Το ίδιο, σελ.371

την πειθαρχία και την αφοσίωσή σας να βελτιώσετε τον εαυτό σας και να συμβάλλετε στην ανοικοδόμηση αυτής της χώρας». Στο ίδιο πνεύμα, ο Ειδικός Αντιπρόσωπος του Γενικού Γραμματέα του ΟΗΕ είπε: "κάθε μία από τις ικανότητές σας είναι απαραίτητη εδώ, εκεί, παντού σε ολόκληρη τη χώρα. Ήρθε η ώρα να επιστρέψετε στην κοινότητα για να χρησιμοποιήσετε τις δεξιότητες, τις γνώσεις και την εμπειρία σας [. . .] Στον ώμο σας βρίσκεται το βάρος της ανοικοδόμησης της Λιβερίας».³⁷ Εν ολίγοις, αυτό που δείχνει αυτή η ανάλυση του προγράμματος DDR της Λιβερίας είναι πώς τόσο οι εθνικοί όσο και οι διεθνείς παράγοντες έχουν κατανοήσει το έργο της ανοικοδόμησης του κράτους μετά από συγκρούσεις ως εγγενώς συνδεδεμένο με τη δράση για τη συμπεριφορά του πρώην μαχητικού πληθυσμού, τόσο ατομικά όσο και συλλογικά.

4.2.2 Ακτή Ελεφαντοστού

Το πιο αξιοσημείωτο μέρος της σύγκρουσης της Ακτής Ελεφαντοστού ήταν ότι περιελάμβανε περιορισμένες μάχες. Αν και η χώρα χωρίστηκε στα δύο για σχεδόν 10 χρόνια, ο αριθμός των θυμάτων ήταν σημαντικά χαμηλότερος από ό, τι στους πολέμους στην κοντινή Σιέρα Λεόνε και τη Λιβερία. Παρά την απουσία σωματικών ουλών κατά τη διάρκεια του πολέμου, ωστόσο, έχει προκληθεί μεγάλη ψυχολογική ζημιά στην Ακτή Ελεφαντοστού ως αποτέλεσμα του μακροχρόνιου εμφυλίου πολέμου της.

Μετά τις εκλογές του 2010-2011, η επίμονη βία χαμηλού επιπέδου κλιμακώθηκε σε πιο σοβαρές, οργανωμένες συγκρούσεις, σκοτώνοντας τουλάχιστον 3000 ανθρώπους και αντιπροσωπεύοντας μερικές από τις χειρότερες βιαιοπραγίες από το 2002³⁸. Οι εκλογές είχαν φέρει αντιμέτωπους τον υποψήφιο του Βορρά Alassane Ouattara με τον τότε πρόεδρο Laurent Gbagbo, ο οποίος καταγόταν από τα νοτιοδυτικά. Ο Ouattara ανακηρύχθηκε νικητής, αλλά ο Gbagbo αρνήθηκε να δεχτεί το αποτέλεσμα, προκαλώντας την αναταραχή που ακολούθησε. Ο Gbagbo τελικά απομακρύνθηκε με τη βοήθεια των στρατευμάτων του ΟΗΕ, της Γαλλίας και των Forces Nouvelles (FN) υπέρ του Ouattara.³⁹ Αυτοί οι στρατιώτες

---

³⁷ Yuko Maeda "Set to Join National Reconstruction", UNMIL FOCUS (2006), σελ.9. Διαθέσιμο στο: <https://unmil.unmissions.org/sites/default/files/unmilfocus7.pdf> (τελευταία πρόσβαση 11.10.2022).

³⁸ Moody J., Foreign Policy, "Peacebuilding's Poster Child is Losing its Shine" Διαθέσιμο στο: <https://foreignpolicy.com/2019/01/23/peacebuilding-ivory-coast-gbagbo-ouattara-peacebuilding/> (τελευταία πρόσβαση 10.10.2022).

³⁹ Moody Jessica, (2021) "Reaching for the Impossible? Coordinating DDR

εγκατέστησαν στη συνέχεια τον Πρόεδρο Ouattara στο αξίωμα, διευκολύνοντας την προσχώρηση πολέμαρχων του FN και στρατευμάτων στην κυβέρνηση και τις ένοπλες δυνάμεις επίσης.

Έκτοτε, ο Ouattara έχει εφαρμόσει μια σειρά προγραμμάτων ανάκαμψης μετά τη σύγκρουση που αποσκοπούν στην ενθάρρυνση της συμφιλίωσης και της επανένταξης πρώην μαχητών, συμπεριλαμβανομένης της Αρχής Αφοπλισμού και Επανένταξης Αποστράτευσης (ADDR) και της Επιτροπής Αλήθειας και Συμφιλίωσης (TRC), την οποία διαδέχθηκε η Εθνική Επιτροπή Συμφιλίωσης και Αποζημίωσης Θυμάτων (CONARIV) το 2014. Το TRC έλαβε καταθέσεις από περισσότερους από 72.000 κατοίκους της Ακτής Ελεφαντοστού, ενώ η CONARIV εκτίμησε ότι ο αριθμός των θυμάτων στην Ακτή Ελεφαντοστού ήταν 316.954, σε σύνολο 874.066 που είχαν επιδιώξει να ταξινομηθούν ως θύματα και να λάβουν αποζημιώσεις.⁴⁰ Επιπλέον, η κυβέρνηση ισχυρίστηκε ότι η ADDR είχε συγκεντρώσει 69.506 πρώην μαχητές τόσο από την πολιτοφυλακή FN όσο και από την πολιτοφυλακή υπέρ του Gbagbo για να ξεκινήσει την DDR το 2012. Συνολικά, το ADDR, το CDVR και το CONARIV έχουν λάβει μεγάλη διεθνή αναγνώριση, τόσο από τον ΟΗΕ όσο και από τις ΗΠΑ, ενώ η κυβέρνηση έχει διακηρύξει μια μεγάλη ιστορία επιτυχίας μετά τη σύγκρουση⁴¹.

Αν και το πρόγραμμα DDR στην Ακτή ελεφαντοστού κατέβαλε μεγάλες προσπάθειες για να ενθαρρύνει πρώην μαχητές, ιδίως εκείνους που είχαν αγωνιστεί για τον πρώην πρόεδρο Laurent Gbagbo, να συμμετάσχουν στην αποστράτευση και τον αφοπλισμό, αυτό συχνά δεν σημείωσε μεγάλη πρόοδο. Επειδή οι φιλο-Gbagbo μαχητές δεν εμπιστεύονταν τις δηλώσεις συμφιλίωσης της κυβέρνησης, φοβόντουσαν ότι θα μπορούσε να λάβει χώρα μια άλλη σύγκρουση, καθιστώντας τους απρόθυμους να παραδώσουν τα όπλα τους. Επιπλέον, η μεταβατική διαδικασία απονομής δικαιοσύνης που είχε αρχίσει να λαμβάνει χώρα φαινόταν να ξεχωρίζει τους αντάρτες υπέρ του Gbagbo για πρωτοβουλίες στον τομέα της δικαιοσύνης και να αγνοεί τον ρόλο που είχαν διαδραματίσει πολλοί μαχητές υπέρ

---

and Transitional Justice in Post-Conflict Côte d'Ivoire'' σελ. 115. Διαθέσιμο στο:

<https://doi.org/10.1080/13533312.2020.1850281> (τελευταία πρόσβαση 16.10.2022).

⁴⁰ Human Rights Watch, (2015) *“To Consolidate this Peace of Ours - A Human Rights Agenda for Côte d'Ivoire”* σελ.9. Διαθέσιμο στο: https://www.hrw.org/report/2015/12/08/consolidate-peace-ours/human-rights-agenda-cote-divoire#_ftn204 (τελευταία πρόσβαση 16.10.2022).

⁴¹ Moody Jessica, (2021) *“Reaching for the Impossible? Coordinating DDR and Transitional Justice in Post-Conflict Côte d'Ivoire”* σελ. 116. Διαθέσιμο στο: <https://doi.org/10.1080/13533312.2020.1850281> (τελευταία πρόσβαση 16.10.2022).

του Ouattara στη βία. Μια τέτοια άδικη διάκριση υποδήλωνε σε πολλούς πρώην αγωνιστές ότι δεν ήταν ασφαλές να συμμετάσχουν σε χώρα που θα τους αντιμετώπιζε ως πολίτες δεύτερης κατηγορίας (Moody 2021, 120).

Στην περίπτωση της Ακτής Ελεφαντοστού, η εστίαση και οι στόχοι της κυβέρνησης στα μεταπολεμικά χρόνια ήταν δύσκολο να ευθυγραμμιστούν με μια ταυτόχρονη ανύψωση της σημασίας της μεταβατικής δικαιοσύνης. Εκεί, η κυβέρνηση δεν ήθελε να εντρυφήσει στο παρελθόν από φόβο μήπως αποκαλύψει τα εγκλήματα στα οποία ενεπλάκησαν οι σύμμαχοί της κατά τη διάρκεια της σύγκρουσης, εν μέσω μιας ευρύτερης επιθυμίας να δημιουργήσει μια θετική εντύπωση για τη χώρα στην παγκόσμια σκηνή, όπου αγωνιζόταν πρόθυμα για αυξήσεις των άμεσων ξένων επενδύσεων⁴².

Η περίπτωση της Ακτής Ελεφαντοστού επιτείνει την απόδειξη ότι όπου απουσιάζει η προσωπική συμφιλίωση, η κοινωνική επανένταξη είναι εξαιρετικά δύσκολη για τους πρώην μαχητές. Όταν οι πρώην μαχητές πήγαιναν να ζήσουν σε κοινότητες με αμάχους, πάσχιζαν να ανοικοδομήσουν, ή ακόμα και να αρχίσουν να χτίζουν για πρώτη φορά, σχέσεις με αμάχους που ζούσαν εκεί. Για παράδειγμα, ένας πρώην μαχητής στο Αμπιτζάν εξήγησε ότι είχε κακή σχέση με τους αμάχους στη γειτονιά του: *«Ο πληθυσμός φοβάται τους πρώην μαχητές, μερικοί από αυτούς μάλιστα μας κοροϊδεύουν επειδή λένε ότι πριν είχαμε όπλα, αλλά τώρα δεν έχουμε τίποτα. Άλλοι νομίζουν ότι δεν είμαστε παρά ληστές και κλέφτες»*. Έτσι, παρά τη συμμετοχή στην DDR, η κοινωνική επανένταξη σε κοινότητες γεμάτες αμάχους ήταν δύσκολη για πολλούς πρώην μαχητές (Moody 2021, 127).

Οι προσπάθειες να συγκεντρωθούν οι δράστες και τα θύματα για να συζητήσουν τα μακροχρόνια παράπονα θα χρησίμευαν σχεδόν σίγουρα για τη βελτίωση των προοπτικών τόσο για προσωπική συμφιλίωση όσο και για κοινωνική επανένταξη. Αυτού του είδους οι πρωτοβουλίες θα μπορούσαν να επιβλέπονται από τους πρεσβύτερους και τους αρχηγούς των χωριών, οι οποίοι είναι συχνά υπεύθυνοι για την κοινωνική συνοχή στην περιοχή που βρίσκεται υπό τον έλεγχό τους ούτως ή άλλως, ή θα μπορούσαν να οργανωθούν από τοπικές ΜΚΟ ή ιδρύματα. Τέτοιες πρωτοβουλίες είχαν στο παρελθόν κάποια επιτυχία. Συγκεκριμένα, στην Ακτή Ελεφαντοστού, τουλάχιστον μία ΜΚΟ συμμετείχε σε ένα

---

⁴² Fick Maggie (2015), "Interview: Alassane Ouattara, Ivory Coast President" Διαθέσιμο στο: <https://www.ft.com/content/bed99e16-5ada-11e5-9846-de406ccb37f2> (τελευταία πρόσβαση 20.10.2022).

πρόγραμμα που συγκέντρωσε 12 θύματα και 12 πρώην μαχητές κατά τη διάρκεια έξι μηνών και σταδιακά ενθάρρυνε τον διάλογο μεταξύ αυτών των δύο ομάδων. Τούτο είχε ως αποτέλεσμα την ανακούφιση των πρώην μαχητών που επεδίωκαν να συζητήσουν τα εγκλήματα που είχαν διαπράξει, επιτρέποντας παράλληλα στα θύματα να αισθάνονται λιγότερο φοβισμένα τους δράστες και πιο ικανά να ζήσουν μαζί τους στη συνέχεια. Επομένως, υπάρχουν ενδείξεις ότι τέτοια προγράμματα μπορούν να ενθαρρυνθούν σε τοπικό επίπεδο χωρίς να υπονομευθεί η εθνική ειρηνευτική διαδικασία ή να αποσταθεροποιηθούν κεκτημένα συμφέροντα (Moody 2021, 128).

4.2.3 Σιέρα Λεόνε

Στη Σιέρα Λεόνε, οι κύριοι στόχοι της συνιστώσας επανένταξης του προγράμματος DDR ήταν να διευκολύνουν και να υποστηρίξουν την επιστροφή των πρώην μαχητών στις κοινότητες καταγωγής τους ή στις προτιμώμενες κοινότητες εγκατάστασης, να βοηθήσει τους πρώην μαχητές να γίνουν παραγωγικά μέλη των κοινοτήτων τους, να αξιοποιήσει το δυναμικό των πρώην μαχητών για κοινωνική και οικονομική ανασυγκρότηση, να προώθησει την κοινωνική αποδοχή και συμφιλίωση και να μειώσει τις δημοσιονομικές επιπτώσεις των μεγάλων αμυντικών προϋπολογισμών παρέχοντας εναλλακτικές επιλογές στήριξης της απασχόλησης για τους αποστρατευθέντες πρώην μαχητές.

Κατά τη φάση I (Σεπτέμβριος-Δεκέμβριος 1998), η διαδικασία DDR επρόκειτο να εφαρμοστεί από την κυβέρνηση της Σιέρα Λεόνε με την υποστήριξη της Οικονομικής Κοινότητας των Δυτικοαφρικανικών Κρατών (ECOWAS) και του UNDP, στοχεύοντας περισσότερους από 75.000 πρώην μαχητές από διάφορες φατρίες: Στρατός της Σιέρα Λεόνε (SLA) / Επαναστατικό Συμβούλιο Ενόπλων Δυνάμεων (AFRC), Κοινοτικές Αμυντικές Δυνάμεις (CDF) και Επαναστατικό Ενωμένο Μέτωπο (RUF), συμπεριλαμβανομένων των παιδιών. Η Εθνική Επιτροπή Αφοπλισμού, Αποστράτευσης και Επανένταξης (NCDDR) ιδρύθηκε για να ενεργεί εξ ονόματος της Κυβέρνησης της Σιέρα Λεόνε και η Παγκόσμια Τράπεζα επιφορτίστηκε με τη συγκέντρωση πόρων για τη χρηματοδότησή της με τη διαχείριση του Καταπιστευματικού Ταμείου Πολλαπλών Δωρητών (MDTF) για την DDR. Λίγο περισσότεροι από 3.000 μαχητές αφοπλίστηκαν πριν από την

επιδείνωση του περιβάλλοντος ασφαλείας και τη σφοδρή επίθεση των ανταρτών στη Φρίταουν τον Ιανουάριο του 1999 (Molloy 2007, 3).

Η φάση II της ειρηνευτικής διαδικασίας εφαρμόστηκε στο πλαίσιο της ειρηνευτικής συμφωνίας της Λομέ (Ιούλιος 1999) και του ψηφίσματος 1270 του Συμβουλίου Ασφαλείας (Οκτώβριος 1999). Το πρόγραμμα αναθεωρήθηκε και επανασχεδιάστηκε για να υποστηρίξει μια προσπάθεια πολλαπλών υπηρεσιών μέσω ενός Κοινού Σχεδίου Επιχειρήσεων (JOP) στο οποίο συμμετείχαν η Κυβέρνηση της Σιέρα Λεόνε, η Ομάδα Παρακολούθησης της Οικονομικής Κοινότητας των Κρατών της Δυτικής Αφρικής (ECOMOG), η Αποστολή των Ηνωμένων Εθνών στη Σιέρα Λεόνε (UNAMSIL), η UNDP, η UNICEF, το Παγκόσμιο Επισιτιστικό Πρόγραμμα (WFP) και άλλοι εταίροι. Πριν από την επανέναρξη της βίας τον Μάιο του 2000, 18.900 μαχητές αποπλίστηκαν. Κατά τη διάρκεια του επόμενου έτους, κατά τη διάρκεια ταραχωδών διαπραγματεύσεων, 2.600 επιπλέον μαχητές αποπλίστηκαν, ή αποπλίστηκαν εκ νέου, σε αυτό που αναφέρεται ως Ενδιάμεση Φάση (Molloy 2007, 3).

Η φάση III, προέκυψε από εντατικές στρατιωτικές και διπλωματικές προσπάθειες της ECOWAS, της Βρετανικής Ειδικής Αεροπορικής Υπηρεσίας (SAS) και του ΟΗΕ, και ξεκίνησε τον Μάιο του 2001 μέχρι την ολοκλήρωσή της τον Ιανουάριο του 2002. Και στις τρεις φάσεις της διαδικασίας αποπλισμού, περισσότεροι από 76.000 μαχητές, ίσως μετρώντας κάποιες επαναλήψεις από τις διάφορες φάσεις, συμπεριλαμβανομένων περισσότερων από 6.000 παιδιών αποπλίστηκαν και καταγράφηκαν ως πρώην μαχητές από το NCDDR. Κατά την αποστράτευση, οι πρώην μαχητές πληρώθηκαν ένα μεταβατικό επίδομα ασφαλείας (φάση I και II) ή όπως μετονομάστηκε αργότερα στη διαδικασία, ένα επίδομα επανένταξης (φάση III) 150 δολαρίων για να διευκολυνθεί η επιστροφή τους στις οικογένειές τους και η επιβίωσή τους ενώ περίμεναν να συμπεριληφθούν στη διαδικασία επανένταξης. Μια ανασκόπηση του αντίκτυπου του επιδόματος επανένταξης δείχνει ότι ο μακροπρόθεσμος αντίκτυπος του επιδόματος, συχνά το μεγαλύτερο ποσό μετρητών που κατείχαν ποτέ οι πρώην μαχητές, ήταν σημαντικός για να τους βοηθήσει να αναπτύξουν βιώσιμα μέσα διαβίωσης⁴³

---

⁴³ Otieno Lynette Florence Anyango (2013) *Disarmament in Post Conflict Zones: Comparative Analysis of Mozambique and Sierra Leone* σελ. 60. Διαθέσιμο στο: <http://erepository.uonbi.ac.ke/bitstream/handle/11295/59572/DISARMAMENT.pdf?sequence=4> (τελευταία πρόσβαση 18.10.2022).

Στους πρώην μαχητές δόθηκε η δυνατότητα υποστήριξης επανένταξης με το Πρόγραμμα Ευκαιριών Επανένταξης (Reintegration Opportunities Program). Οι ευκαιρίες συνήθως, αλλά δεν περιορίζονταν αυστηρά, στην εκπαιδευτική, επαγγελματική, γεωργική, αλιευτική ή επιχειρηματική υποστήριξη, με επιδόματα διαβίωσης για περίοδο έξι μηνών και την παροχή επαγγελματικών εργαλείων στις περισσότερες περιπτώσεις. Έχει ασκηθεί κάποια κριτική στο πρόγραμμα όσον αφορά την αντίληψη του φύλου σε σχέση με τη γκάμα επιλογών που ήταν διαθέσιμες για τις γυναίκες. Στην πραγματικότητα, όλες οι επιλογές ήταν ανοικτές στις γυναίκες, αλλά σύμφωνα με τον παραδοσιακό ρόλο των γυναικών ως οικιακών βοηθών, οι περισσότερες γυναίκες επέλεξαν την ανάπτυξη δεξιοτήτων κομμωτικής ή βαφής παραδοσιακών ρούχων, η οποία περιελάμβανε τρίμηνη εκπαίδευση αντί για τους κανονικούς έξι μήνες. Ωστόσο, πρέπει να σημειωθεί ότι αυτές οι συγκεκριμένες δεξιότητες παρείχαν αμέσως συμπληρωματικό εισόδημα στα νοικοκυριά (Molloy 2007, 5). 56.700 από τον συνολικό αριθμό αφοπλισμένων επέλεξαν να ενταχθούν σε αυτό το Πρόγραμμα Ευκαιριών Επανένταξης. Από το υπόλοιπο, περισσότερα από 6.000 ήταν παιδιά που εντάχθηκαν αυτόματα σε προγράμματα οικογενειακής επανένωσης και εκπαίδευσης που εκτελούνται από τη UNICEF, ενώ 2.500 πρώην μαχητές απορροφήθηκαν στις νέες ένοπλες δυνάμεις. Μέχρι το τέλος του προγράμματος, περίπου 11.000 δεν είχαν καταγραφεί και θεωρείται ότι ένας σημαντικός αριθμός από αυτούς είχαν επιλέξει να επανενταχθούν και απέφυγαν το στίγμα που σχετίζεται με τον χαρακτηρισμό «πρώην μαχητής» (Molloy 2007, 5).

Προκειμένου να εμπλακούν οι νέοι στο μεταξύ και να συνδράμουν στην Εθνική Επιτροπή Αφοπλισμού, Αποστράτευσης και Επανένταξης, το UNDP και το Τμήμα DDR της UNAMSIL υπό τον Κέντζι Ισεζάκι, δημιούργησαν το Πρόγραμμα "Storpar". Αυτό παρείχε βραχυπρόθεσμη (2/3 μήνες) δέσμευση εργασίας για την αποκατάσταση ζωτικών κοινοτικών υποδομών. Το UNDP και το Τμήμα Διεθνούς Ανάπτυξης (DFID) συνεισέφεραν μαζί κεφάλαια σε αυτό το πρόγραμμα και το UNDP διαχειρίστηκε τα κεφάλαια με το τμήμα DDR του UNAMSIL εκτελώντας την υλοποίηση των έργων στην κοινότητα μέσω της διευκόλυνσης των κοινοτικών οργανώσεων (CBOs) και των ΜΚΟ.

Μέχρι τον Ιανουάριο του 2004, ολοκληρώθηκαν 71 έργα Storpar με συνολικό κόστος 844.000 δολάρια. Εκτός από την επίτευξη του πρωταρχικού στόχου, ο κοινωνικός αντίκτυπος των έργων, όπου πρώην μαχητές εργάζονταν

δίπλα-δίπλα με τα μέλη της κοινότητας, αποκαθιστώντας τις κοινοτικές υποδομές και τις γεωργικές εκτάσεις, συμπεριλαμβανομένων εκείνων που είχαν καταστρέψει ή λεηλατήσει οι ίδιοι, θεωρήθηκε δραματικός με βάση την ποιοτική παρατήρηση. Η ευκαιρία που τους δόθηκε να δειπνήσουν, να αναμειχθούν και να κοινωνικοποιηθούν με την τοπική κοινωνία αναμφίβολα διευκόλυνε την επανένταξή τους στην κοινωνία⁴⁴.

Σημαντική ήταν η συνεισφορά των εταίρων στην οικονομική στήριξη των Προγραμμάτων Ευκαιριών Επανένταξης (ROP) για πρώην μαχητές, τα οποία παρέδωσαν τις δεσμεύσεις της Συμφωνίας Λομέ μέσω της εφαρμογής παράλληλης χρηματοδότησης άνω των 6 εκατομμυρίων δολαρίων, η οποία συνέβαλε στην ταχεία επίλυση της σύγκρουσης και στη σταθεροποίηση της χώρας. Τέτοιες πρωτοβουλίες περιελάμβαναν την εφαρμογή από το UNDP/UNAMSIL του Προγράμματος του Ταμείου Ανθρώπινης Ασφάλειας στις περιοχές Kono, Kaliahun και Koivadugu με 3 εκατομμύρια δολάρια που παρείχε η κυβέρνηση της Λαπωνίας. Επίσης, η ένταξη του φόρτου υποθέσεων ROP από το DFID στο Πρόγραμμα Κοινοτικής Επανένταξης στις περιοχές Bombali και Tonkolili και η υποστήριξη του Οργανισμού Ηνωμένων Πολιτειών για τη Διεθνή Ανάπτυξη (USAID) για το πρόγραμμα ROP στο Kailahun, το Kenema και το Koivadugu. Αυτή η ικανότητα κάλυψης των κενών στην υλοποίηση της διαδικασίας DDR μέσω της συνετής εφαρμογής ευέλικτων παράλληλων κονδυλίων ήταν ζωτικής σημασίας για την επιτυχία της διαδικασίας (Molloy 2007, 10).

Για τα παιδιά πρώην μαχητές, η επανένταξη σε επίπεδο κοινότητας είναι κρίσιμη. Στη Σιέρα Λεόνε μετά την οικογενειακή επανένωση ή την αναδοχή, στο Πρόγραμμα Επενδύσεων κοινοτικής εκπαίδευσης της UNICEF (CEIP), τα παιδιά πρώην μαχητές τοποθετήθηκαν σε εκπαιδευτικά προγράμματα σε κοινοτικά δημοτικά σχολεία, ενώ όλοι οι μαθητές σε αυτό το σχολείο επωφεληθήκαν από ένα πακέτο υποστήριξης. Πρόκειται για ένα εξαιρετικά επιτυχημένο μοντέλο.

Η υποστήριξη των γυναικών ως ομάδα-στόχος μετά από συγκρούσεις, απέτυχε στη Σιέρα Λεόνε. Οι σύζυγοι πρώην μαχητών αποκλείστηκαν από τα προγράμματα NCDDR. Τα μελλοντικά προγράμματα επανένταξης πρέπει να

---

⁴⁴ Solomon Christiana & Gifer Jeremy (2008), Centre for International Cooperation and Security, Case Study "Disarmament, Demobilisation and Reintegration in Sierra Leone" σελ. 19 Διαθέσιμο στο: https://au.int/sites/default/files/documents/39119-doc/85_disarmament_demobilisation_and_reintegration_in_sierra_leone.pdf (τελευταία πρόσβαση 11.10.2022).

λαμβάνουν υπόψη τις ανάγκες ψυχοκοινωνικής υποστήριξης αυτής της ομάδας, ώστε να περιλαμβάνουν γυναίκες πρώην μαχητές, συζύγους και γυναίκες θύματα πολέμου. Επιπλέον, πρέπει να εφαρμοστούν εξειδικευμένα προγράμματα για την παροχή της σωματικής, οικονομικής και ψυχολογικής υποστήριξης που απαιτείται για να βοηθήσει τις νεαρές γυναίκες να επιστρέψουν στην κανονική ζωή. (Arty, DFID, Αύγουστος 2003).

Η διαδικασία DDR έχει πλέον ολοκληρωθεί, η μεγαλύτερη πρόκληση για την κυβέρνηση, ακόμη και υπό την ενεργητική ηγεσία της Προέδρου Ellen Johnston Sirleaf, συνεχίζει να είναι η ανάπτυξη της ικανότητας απορρόφησης σε βιώσιμες επιλογές βιοπορισμού για τον αυξανόμενο αριθμό των άνεργων νέων στη Λιβερία. Αυτή η δυσκολία είναι κοινή στις περισσότερες χώρες της Δυτικής Αφρικής και όχι μόνο σε εκείνες που βρίσκονται σε μεταπολεμικά περιβάλλοντα, ένα πρόβλημα για το οποίο η ανάπτυξη μιας λύσης αποτελεί μείζον μέλημα του Γραφείου των Ηνωμένων Εθνών για τη Δυτική Αφρική και των εταίρων⁴⁵.

4.2.4 Διδάγματα αποτυχίας στο Σουδάν

Πολλές αφρικανικές συμφωνίες επίλυσης συγκρούσεων και προσπάθειες οικοδόμησης ειρήνης τείνουν να βασίζονται σε πολιτικές συμφωνίες μεταξύ πολιτικοστρατιωτικών ελίτ και «της τάξης των όπλων» (Pinaud 2014, 210). Αυτές οι συμφωνίες συχνά επικεντρώνονται στην εξουσία των ελίτ και στις ρυθμίσεις κατανομής πόρων, αγνοώντας την κοινοτική και κοινωνική δυναμική που τροφοδότησε τον πόλεμο και άφησε τη χόβολη στο πέρασμά του. Κοινή στις περισσότερες παρατεταμένες συγκρούσεις που υποτροπιάζουν σε πόλεμο είναι η αποσύνδεση μεταξύ των ελίτ και των τοπικών κοινοτήτων, οι οποίες συνήθως υποφέρουν περισσότερο όταν οι πρώτες υπονομεύουν τις ειρηνευτικές συμφωνίες για να προωθήσουν τα δικά τους στενά συμφέροντα (Jok, *Lessons in Failure: Peacebuilding in Sudan/South Sudan 2021*, 364).

Χαρακτηριστικός είναι επίσης ο αποκλεισμός της νεολαίας της Αφρικής –της μεγαλύτερης πληθυσμιακής ομάδας στην υποσαχάρια Αφρική– από τις ειρηνευτικές διαπραγματεύσεις και τα επακόλουθα προγράμματα ανοικοδόμησης. Αυτό δεν

---

⁴⁵ Molloy Desmond (2007) *“DDR in Sierra Leone, 1999-2004, the Lessons Learned and the Pitfalls of DDR in Liberia 2003-2009”* σελ. 47. Διαθέσιμο στο: https://www.academia.edu/672798/DDR_in_Sierra_Leone_1999_2004_the_Lessons_Learned_and_the_Pitfalls_of_DDR_in_Liberia_2003_2009 (τελευταία πρόσβαση 11.10.2022).

βοηθά στην επιδίωξη μακροπρόθεσμης, βιώσιμης ειρήνης. Η υπερβολική εστίαση στις ελίτ για τη συμφιλίωση και τις ειρηνευτικές διαπραγματεύσεις έχει επίσης ως αποτέλεσμα την αποδυνάμωση των τόσο αναγκαίων μεταρρυθμίσεων στον τομέα της ασφάλειας, οι οποίες αναπόφευκτα είναι οι πιο δύσκολο να αντιμετωπιστούν στις ειρηνευτικές διαπραγματεύσεις. Μια ειρηνευτική συμφωνία, στην Αφρική όπως και αλλού, είναι τόσο βιώσιμη όσο οι ρυθμίσεις ασφαλείας της⁴⁶.

Από την ανεξαρτησία του από τη βρετανική αποικιοκρατία το 1956, το Σουδάν, κάποτε η μεγαλύτερη χώρα της Αφρικής, υπήρξε για πάνω από πέντε δεκαετίες θέατρο τόσο θανατηφόρων συγκρούσεων όσο και πολλών «ειρηνευτικών συμφωνιών ατιμωμένων» (Jok, *Lessons in Failure: Peacebuilding in Sudan/South Sudan 2021*, 366). Αν και αρχικά θεωρήθηκαν ως συγκρούσεις Βορρά-Νότου, μπορούν επίσης να γίνουν κατανοητές ως αγώνες περιφέρειας-κέντρου, όπως συνέβη σε πιο πρόσφατες συγκρούσεις στο Νταρφούρ στα δυτικά, στην περιοχή του Μπλε Νείλου, στα όρη Νούμπα στο κέντρο και στους λόφους της Ερυθράς Θάλασσας στα ανατολικά. Αυτοί οι πόλεμοι πυροδοτήθηκαν από αισθήματα αποκλεισμού από την κρατική εξουσία και τους πόρους, καθώς και από τη φυλή και τη θρησκεία.

Η τελική διάλυση του Σουδάν το 2011 ήταν το αποκορύφωμα δεκαετιών πολέμου, δυσπιστίας και μιας σειράς ανεφάρμοστων συμφωνιών. Οι τελευταίες έχουν διαμεσολαβηθεί από μια σειρά διεθνών και ανατολικοαφρικανικών μεσαζόντων, όλα χωρίς αποτέλεσμα (Jok, *Lessons in Failure: Peacebuilding in Sudan/South Sudan 2021*, 366). Μία από τις πιο γνωστές από αυτές τις συμφωνίες ήταν η Συνολική Ειρηνευτική Συμφωνία (CPA), η οποία βασίστηκε στην αβάσιμη υπόθεση ότι θα ήταν καλύτερο να χωριστεί το Σουδάν σε δύο χώρες, οι οποίες θα μπορούσαν να συνυπάρχουν ειρηνικά και αρμονικά, παρά να παραμείνει μια χώρα που σπαράσσεται από τον πόλεμο. Η CPA χρειάστηκε 17 χρόνια διαπραγματεύσεων μεταξύ 1988 και 2005⁴⁷. Στις 24 Μαρτίου 2005, το Συμβούλιο Ασφαλείας, με το ψήφισμά του 1590 (2005), ίδρυσε την Αποστολή των Ηνωμένων Εθνών στο Σουδάν (UNMIS). Το Συμβούλιο αποφάσισε ότι τα καθήκοντα της

---

⁴⁶ Nantulya Paul, (2018) Africa Center for Strategic Studies, UN-SADC Meeting “*When Peace Agreements Fail: Lessons from Lesotho, Burundi, and DRC*” Διαθέσιμο στο: <https://africacenter.org/spotlight/when-peace-agreements-fail-lessons-from-lesotho-burundi-and-drc/> (τελευταία πρόσβαση 7.10.2022).

⁴⁷ Eagle William, (2010) Voice of America, “*Sudan’s Comprehensive Peace Agreement: Success or Failure?*”. Διαθέσιμο στο: <https://www.voanews.com/a/sudans-comprehensive-peace-agreement-success-or-failure--112560784/157112.html> (τελευταία πρόσβαση 8.10.2022).

UNMIS, μεταξύ άλλων, θα είναι: να υποστηρίξει την εφαρμογή της CPA, να διευκολύνει και να συντονίσει, στο πλαίσιο των δυνατοτήτων της και στους τομείς ανάπτυξής της, την εκούσια επιστροφή των προσφύγων και των εσωτερικά εκτοπισμένων ατόμων και την ανθρωπιστική βοήθεια, να βοηθήσει τα μέρη στον τομέα της δράσης κατά των ναρκών, να συμβάλει στις διεθνείς προσπάθειες για την προστασία και την προώθηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στο Σουδάν⁴⁸.

Οι Σουδανοί ήθελαν τον τερματισμό των πολέμων στο Νταρφούρ, τον Γαλάζιο Νείλο και το νότιο Κορντοφάν, καθώς και την ευημερία στην περιοχή της Ερυθράς Θάλασσας. Ήταν αυτά τα αιτήματα που, μαζί με την καταρρέουσα οικονομία, τον ανεξέλεγκτο πληθωρισμό και την αύξηση των τιμών των εμπορευμάτων, ενεργοποίησαν τελικά μια λαϊκή εξέγερση που τελικά καθαίρεσε τον πρόεδρο Omar Hassan Al-Bashir το 2019 μετά από 30 χρόνια δικτατορίας. Από τον Ιανουάριο του 2020, ο κατάλογος των ερωτημάτων είναι μακρύς: η νέα κυβέρνηση που ανέλαβε την εξουσία θα τερματίσει τους πολέμους των παραμεθόριων περιοχών, θα βελτιώσει τα ανθρώπινα δικαιώματα, θα αναζωογονήσει την οικονομία, θα οικοδομήσει μια δημοκρατία και τελικά θα πείσει τις Ηνωμένες Πολιτείες να αφαιρέσουν το Σουδάν από τον κατάλογο των κρατικών χορηγών της τρομοκρατίας;

Κατά τη διάρκεια του πρώτου μέρους της ενδιάμεσης περιόδου της CPA έγινε σαφές ότι καμία από τις δύο κυβερνήσεις δεν είχε βιώσιμο σχέδιο εξόδου από μια πολεμική βάση. Το Σουδάν παρέμεινε σε πόλεμο εντός των νέων συνόρων του, ειδικά κατά μήκος των νέων νότιων συνόρων του. Ο «νέος νότος» αναφέρεται στο Νταρφούρ, το νότιο Κορντοφάν και τον νότιο Γαλάζιο Νείλο, τα οποία παρέμειναν σε πόλεμο, γεμάτα καταχρήσεις και φρικαλεότητες παρόμοιες με τις ενέργειες του Χαρτούμ στο νότο πριν από το 2005. Υπογράφοντας την CPA, το Χαρτούμ δεν είχε καμία πρόθεση να χαλαρώσει τον βάνουσο έλεγχο του σε ανήσυχα τμήματα της επικράτειας. Το καθεστώς στο Χαρτούμ χτίστηκε πάνω στην ισλαμική μαχητικότητα και την προσπάθεια δημιουργίας ενός θεοκρατικού κράτους. Πίστευε ότι εξουδετερώνοντας τον Λαϊκό Απελευθερωτικό Στρατό του Σουδάν (SPLA) με έδρα το νότο, η CPA θα του επέτρεπε να συντρίψει τις δυνάμεις που συνδέονται με το SPLA και εδρεύουν στο βορρά. Οι διαμεσολαβητές της CPA γνώριζαν ότι το Χαρτούμ αργά ή γρήγορα θα υπαναχωρούσε από τις δεσμεύσεις του και ουσιαστικά

---

⁴⁸ United Nations Mission in the Sudan “UNMIS is established” Διαθέσιμο στο: <https://peacekeeping.un.org/en/mission/past/unmis/background.shtml> (τελευταία πρόσβαση 8.10.2022).

έστρεφαν το βλέμμα αντίθετα (Jok, *Lessons in Failure: Peacebuilding in Sudan/South Sudan 2021*, 368-369).

Αυτό ήταν ένα εξαιρετικό παράδειγμα της «ελίτ φύσης» της οικοδόμησης της ειρήνης: ελάχιστη προσοχή δόθηκε στο τι θα έκαναν οι εθνικές κυβερνήσεις εντός των συνόρων τους, στις δικές τους κοινότητες, μόλις τερματίστηκε η σύγκρουση μεταξύ αυτών που η διεθνής κοινότητα υπέθεσε λανθασμένα ότι ήταν οι μόνοι βασικοί ενδιαφερόμενοι: το Χαρτούμ και το SPLA. Αποκλείοντας τις άλλες ένοπλες ομάδες από την κύρια συμφωνία – αναβάλλοντας την επίλυση όλων των ζητημάτων γύρω από «άλλες ένοπλες ομάδες» στη φάση εφαρμογής – η CPA έγινε καταλύτης για την επιστροφή στον πόλεμο (Jok, *Lessons in Failure: Peacebuilding in Sudan/South Sudan 2021*, 369).

Το δεύτερο σημαντικό γεγονός που αποκαλύπτει ότι η CPA απέτυχε στον κύριο στόχο της ήταν το ξέσπασμα μαζικής βίας στο Νότιο Σουδάν τον Δεκέμβριο του 2013, μόλις δυόμισι χρόνια μετά την επίτευξη της ανεξαρτησίας του κράτους. Η σύγκρουση πυροδοτήθηκε από μια προσπάθεια κατάληψης της εξουσίας από μια αντίπαλη ηγετική παράταξη εντός του κυβερνώντος SPLM/A, αλλά γρήγορα εξελίχθηκε σε έναν άγριο εμφύλιο πόλεμο. Ο λαός του Νότιου Σουδάν διαιρέθηκε εν μέρει σε εθνοτικές γραμμές με τρόπους που ήταν πρωτοφανείς στην ιστορία του. Οι δολοφονίες, οι βιασμοί και οι καταστροφές περιουσιών με βάση την εθνότητα έφτασαν σε σχεδόν γενοκτονικά επίπεδα κατά τη διάρκεια του τριετούς πολέμου⁴⁹.

Οι πολλές ειρηνευτικές συμφωνίες του Νότιου Σουδάν δεσμεύουν την κυβέρνηση και τους διεθνείς χρηματοδότες και εγγυητές σε μια συμφιλίωση μεταξύ κοινοτήτων των οποίων οι σχέσεις καταστράφηκαν από τον πόλεμο. Ωστόσο, 17 χρόνια μετά την υπογραφή της CPA, το Νότιο Σουδάν δεν έχει ακόμη διεξαγάγει διαδικασία εθνικής συμφιλίωσης. Ούτε μπορεί το κράτος να παρέχει ένα επίπεδο υπηρεσιών που θα μπορούσε να αποτρέψει τους μαχητές και άλλους από το να χτυπήσουν ξανά τα τύμπανα του πολέμου.

Σχεδόν τα τρία τέταρτα του πληθυσμού του Νότιου Σουδάν είναι κάτω των τριάντα ετών. Οι περισσότεροι, μια ολόκληρη γενιά έως το 2005, δεν πήγαιναν σχολείο. Η μόνη τους αίσθηση για το ποιοι είναι είναι η συμβολή τους στον απελευθερωτικό πόλεμο και η πεποίθηση ότι η κυβέρνηση τους έχει απογοητεύσει

---

⁴⁹ Williams Paul D., Songwe Vera, Lado Ludovic κ.ά. (2020) *“The State of Peacebuilding in Africa: Lessons Learned for Policymakers and Practitioners”* Palgrave Macmillan, σελ. 369.

από τότε που άφησαν πίσω τα όπλα τους (Jok, Lessons in Failure: Peacebuilding in Sudan/South Sudan 2021). Μεγάλος αριθμός νέων χωρίς προοπτικές μελλοντικής απασχόλησης έχει γίνει μία από τις κύριες πηγές πολιτικής αναταραχής και αυξανόμενης μαχητικότητας. Το Νότιο Σουδάν μπορεί να έχει μια ειρηνευτική συμφωνία που έχει φιλοξενήσει τους κορυφαίους ηγέτες, αλλά οι κοινότητες από τις οποίες κατάγονται αυτοί οι νέοι συνεχίζουν να υφίστανται τη βία της φτώχειας, του αποκλεισμού και της έλλειψης ευκαιριών.

4.3 Ανανέωση της δέσμευσης των ΗΠΑ για τη διατήρηση της ειρήνης των Ηνωμένων Εθνών στην Αφρική

Κατά την εκδήλωση της «Ανανέωσης της δέσμευσης των ΗΠΑ για τη διατήρηση της ειρήνης των Ηνωμένων Εθνών στην Αφρική» τον Απρίλιο του 2021⁵⁰, ο διευθυντής του Αφρικανικού Προγράμματος στο Κέντρο Στρατηγικών και Διεθνών Σπουδών (CSIS) Judd Devermont, ανέφερε:

“Όταν ο πρόεδρος Τζο Μπάιντεν είπε ότι «η Αμερική επέστρεψε» στη Διάσκεψη Ασφαλείας του Μονάχου τον Φεβρουάριο, δεν μιλούσε μόνο για τις διατλαντικές εταιρικές μας σχέσεις. Ήταν ένα μήνυμα για την πολυμέρεια, για τα κοινά συμφέροντα και τις παγκόσμιες προκλήσεις... Ο πρόεδρος Μπάιντεν επιβεβαίωσε τη δέσμευσή του όταν διόρισε την πρέσβειρα Λίντα Τόμας-Γκρίνφιλντ, πρώην βοηθό υπουργό Εξωτερικών για αφρικανικές υποθέσεις, ως απεσταλμένη του ΟΗΕ, όταν ουσιαστικά φιλοξένησε μόνιμους αντιπροσώπους του ΟΗΕ στις αρχές Μαρτίου, δεσμευόμενος να επαναλάβει μια παγκόσμια ηγεσία βασισμένη σε αξίες και να επανασυνδεθεί με διεθνή ινστιτούτα, και όταν είπε στις οδηγίες του για τη διεθνή στρατηγική ασφάλειας, «επειδή τα Ηνωμένα Έθνη και άλλοι διεθνείς οργανισμοί, όσο ατελείς και αν είναι, παραμένουν απαραίτητοι για την προώθηση των συμφερόντων μας, θα επανασυνδεθούμε ως πλήρης συμμετέχων και θα εργαστούμε για να ανταποκριθούμε πλήρως και εγκαίρως στις οικονομικές μας υποχρεώσεις».”

Στο πλαίσιο της ίδιας εκδήλωσης έγινε αναφορά στον πρώτο προϋπολογισμό της κυβέρνησης Μπάιντεν που πρότεινε σχεδόν 2 δισεκατομμύρια δολάρια για τη διατήρηση της ειρήνης από τον ΟΗΕ. Αυτό περιλαμβάνει 300

---

⁵⁰ Online Event “Renewing U.S. Commitment to U.N. Peacekeeping in Africa” recording date: Wednesday, April 14, 2021 at 12:00 p.m. EST Διαθέσιμο στο: <https://www.csis.org/analysis/renewing-us-commitment-un-peacekeeping-africa> (τελευταία πρόσβαση 2.10.2022).

εκατομμύρια (δολάρια) για την αποπληρωμή των ληξιπρόθεσμων λογαριασμών άνω του 1 δισεκατομμυρίου δολαρίων στα Ηνωμένα Έθνη. Εκτός από τις οικονομικές συνεισφορές, οι ΗΠΑ θα πρέπει να συνεχίσουν τις συνεισφορές τους στον εξοπλισμό, την εκπαίδευση και τις αποστολές πόρων, οι οποίες πρέπει να περιλαμβάνουν γυναίκες σε όλο το φάσμα των επιχειρήσεων. Επίσης, η τακτική οικονομική υποστήριξη μέσω των Ηνωμένων Εθνών θα ήταν χρήσιμη ως πρόσθετη τεχνική υποστήριξη, όπως η ενσωμάτωση διεθνών, διοικητικών και πολιτικών εμπειρογνομόνων σε γραμματείες για την ενίσχυση των οργανισμών. Οι ΗΠΑ μπορούν να διαδραματίσουν μεγαλύτερο ρόλο στην προσαρμογή των αποστολών σε συνθήκες στο έδαφος που ευθύνονται για μη κρατικούς παράγοντες, κλιματική αλλαγή, πανδημίες, διεθνική ροή ανθρώπων και αγαθών, αναδυόμενες τεχνολογίες και παρόμοια⁵¹.

Η πληρωμή των καθυστερούμενων οφειλών των ΗΠΑ για τη διατήρηση της ειρήνης στην πραγματικότητα ενισχύει τη θέση των ΗΠΑ στον ΟΗΕ και τη δέσμευσή τους για πολυμερή διασύνδεση. Επίσης, ενισχύει την αξιοπιστία των ΗΠΑ και αυξάνει την ικανότητά τους να προωθήσουν τις μεταρρυθμίσεις στα Ηνωμένα Έθνη, συμπεριλαμβανομένης της διατήρησης της ειρήνης, και να αντιμετωπίσουν την άνοδο της Κίνας και της Ρωσίας. Η εκπλήρωση των οικονομικών δεσμεύσεων προς τον ΟΗΕ, προσφέρει στις ΗΠΑ τη δυνατότητα της μέγιστης μόχλευσης στα θέματα που διαχειρίζεται ο ΟΗΕ.

---

⁵¹ Το ίδιο

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5 ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Όπως λέει και η γνωστή φράση, «η Ρώμη δεν χτίστηκε σε μια ημέρα», αλλά ήταν σαφώς αποτέλεσμα πολλών μεταβολών και μεταρρυθμίσεων, άλλων ειρηνικών και άλλων βίαιων. Ακόμη και υπό τις καλύτερες συνθήκες, η οικοδόμηση ειρήνης απαιτεί χρόνο. Χωρίς την υπομονή και την πολιτική βούληση για μια προγραμματισμένη και παρατεταμένη προσπάθεια, οι μεγάλης κλίμακας αποστολές σταθεροποίησης είναι πιθανό να αποτύχουν.

Τα προγράμματα αφοπλισμού, αποστράτευσης και επανένταξης, απαιτούν τη συμμετοχή ενός μεγάλου αριθμού διεθνών και τοπικών οργανισμών και εταίρων. Όλες οι προσπάθειες οικοδόμησης ειρήνης περιλαμβάνουν τους παγκόσμιους εταίρους των δυτικών ενδιαφερομένων και τους περιφερειακούς συνασπισμούς. Αυτή η τάση μπορεί να χαιρετίζεται ως δίκαιη κατανομή των βαρών και ένδειξη ότι οι κατάλληλα ενδυναμωμένοι περιφερειακοί ενδιαφερόμενοι φορείς αναλαμβάνουν μεγαλύτερη ευθύνη για την περιφερειακή ασφάλεια ωστόσο, οι διεθνείς δρόντες πρέπει να αποδεχτούν το γεγονός ότι η επιτυχής σύλληψη και εφαρμογή μιας στρατηγικής οικοδόμησης ειρήνης απαιτεί εκτεταμένη τοπική γνώση της κυβέρνησης και του πληθυσμού του έθνους υποδοχής. Η σταθεροποίηση των κοινοτήτων απαιτεί μια προσαρμοσμένη και ευέλικτη προσέγγιση για την υποστήριξη του συνόλου του πληγέντος πληθυσμού.

Τα προγράμματα DDR πρέπει να εστιάζουν στις βασικές αιτίες των συγκρούσεων και των αναπτυξιακών ελλειμμάτων που επιτρέπουν τη διαφθορά, την αδύναμη διακυβέρνηση, την περιθωριοποίηση, τον αποκλεισμό και την έλλειψη κοινωνικής συνοχής. Οι υπηρεσίες που επιδιώκονται να οικοδομηθούν στο πλαίσιο των προγραμμάτων DDR, η υγειονομική περίθαλψη, το κράτος δικαίου, η εκπαίδευση και οι γεωργικές υπηρεσίες, πρέπει να είναι προσαρμοσμένες στο τοπικό περιβάλλον. Η οικοδόμηση του κράτους απαιτεί την ενεργή συμμετοχή του τοπικού πληθυσμού, τη συμβολή όχι μόνο της ελίτ, αλλά των απλών πολιτών χωρίς διακρίσεις ηλικιακές, φύλου ή ταξικές.

Η αποτυχία της κυβέρνησης του Νότιου Σουδάν και των διεθνών δρόντων να διαχειριστούν τις προσδοκίες κατά την περίοδο πριν από την ανεξαρτησία, δημιουργώντας μη ρεαλιστικές ελπίδες στους πολίτες ότι η ειρήνη και η οικονομική

ανάπτυξη θα ακολουθούσαν την πολιτική ελευθερία, οδήγησε το Νότιο Σουδάν πίσω σε ολοκληρωτικό πόλεμο εντός δύο ετών από την ανεξαρτησία. Το ίδιο ισχύει και για τις τρέχουσες προσπάθειες εφαρμογής της ειρηνευτικής συμφωνίας. Είναι κρίσιμο να δοθεί προσοχή στη διαδικασία συνεχούς διαπραγμάτευσης της διαδικασίας εφαρμογής μεταξύ των μερών της συμφωνίας και να διασφαλιστεί ότι οι απλοί άνθρωποι στις διάφορες εθνοτικές κοινότητες σε ολόκληρη τη χώρα θα διαφωτιστούν σχετικά με τα οφέλη της ειρηνευτικής διαδικασίας που επεξεργάζεται σε εθνικό επίπεδο.

Η αμεροληψία αποτελεί βασικό κανόνα της διατήρησης της ειρήνης του ΟΗΕ από την έναρξή της κατά τη διάρκεια του Ψυχρού Πολέμου. Είναι ένας κανόνας που ορίζει πώς πρέπει να συμπεριφέρονται οι ειρηνευτικές δυνάμεις: δηλαδή, ότι είναι αμερόληπτες και ενημερωμένες όταν λαμβάνουν αποφάσεις ή αναλαμβάνουν δράση. Ωστόσο, η μετάφραση της έννοιας της αμεροληψίας στην πράξη μπορεί να είναι δύσκολη. Ιδιαίτερα στην περιοχή της Αφρικής η εμπλοκή πρώην αποικιακών "αφεντικών" στις δράσεις των διεθνών οργανισμών οδήγησε σε πολλές περιπτώσεις σε νεοαποικιακές πρακτικές οικοδόμησης της ειρήνης με ρίζες στον ιμπεριαλισμό. Η ανάγκη πόρων και χρηματοδότησης υποσκελίζει ακόμα περισσότερο το αμερόληπτο καθεστώς της ειρηνευτικής δύναμης. Οι τοπικοί παράγοντες χρειάζονται πολιτικό χώρο για να λειτουργήσουν, χώρο που να μην διακυβεύεται από τα συμφέροντα των δωρητών.

Η αμεροληψία είναι επίσης ένας βασικός κανόνας νομιμοποίησης για τις ειρηνευτικές επιχειρήσεις του ΟΗΕ. Απλώς και μόνο επειδή μια ειρηνευτική επιχείρηση είναι μια πολυεθνική δύναμη που είτε καθοδηγείται είτε εξουσιοδοτείται από τον ΟΗΕ δεν σημαίνει ότι θα θεωρηθεί νόμιμη από τον τοπικό πληθυσμό. «Η τοπική νομιμότητα αναφέρεται σε αξιολογήσεις από τοπικούς παράγοντες σχετικά με την ορθότητα, τη δικαιοσύνη και την καταλληλότητα μιας ειρηνευτικής επιχείρησης – δηλαδή, εάν οι πρακτικές της ορθώς συμπίπτουν με το σχετικό πλαίσιο κανόνων και αξιών, είναι δίκαιες και παράγουν τα κατάλληλα αποτελέσματα» (Whalan, Power, Legitimacy, and their Relationship 2013, 62). Όταν μια ειρηνευτική επιχείρηση μπορεί να υλοποιήσει ένα μεγάλο μέρος της εντολής, αποκτά αξιοπιστία. Μόλις μια αποστολή εδραιώσει την αξιοπιστία της, κερδίζει την εμπιστοσύνη και νομιμοποιείται στην αντίληψη του τοπικού πληθυσμού.

Πολλές φορές το "διεθνές εγχείρημα" οικοδόμησης ειρήνης υιοθετεί την προσέγγιση του «άδειου κελύφους», θεωρώντας την τοπική επικράτεια *tabula rasa*, και επιμένει στην οικοδόμηση ενός κράτους από το μηδέν. Για παράδειγμα, στο Κοσσυφοπέδιο, ως επικεφαλής της αποστολής του ΟΗΕ, ο Ειδικός Αντιπρόσωπος του Γενικού Γραμματέα (SRSG) είχε "σχεδόν απεριόριστες εξουσίες". Ο πρώτος SRSG για το Κοσσυφοπέδιο, Sergio Vieira de Mello (ο οποίος προηγουμένως υπηρέτησε ως διευθυντής της UNPROFOR στη Βοσνία), περιέγραψε τη δουλειά του ως «καλοπροαίρετο δεσποτισμό» (Lemay-Hebert, *Coerced transitions in Timor-Leste and Kosovo: managing competing objectives of institution-building and local empowerment* 2012, 469). Ο Marek Nowicki, πρώην Διαμεσολαβητής του Κοσσυφοπεδίου που κατηγορείται ότι δεν "παίζει στην ίδια ομάδα" από την UNMIK, δήλωσε το 2006: «... από νομική άποψη, το Κοσσυφοπέδιο είναι η μαύρη τρύπα της Ευρώπης ή σαν μυθιστόρημα του Κάφκα. Ο ΟΗΕ έρχεται για να υπερασπιστεί τα ανθρώπινα δικαιώματα και ταυτόχρονα, στερεί από τους ανθρώπους όλα τα νόμιμα μέσα για να διεκδικήσουν αυτά τα δικαιώματα» (Lemay-Hebert, *State-Building from the Outside-In: UNMIK and Its Paradox* 2009, 76). Ομοίως, οι Musliu και Orbie εξηγούν ότι το Κοσσυφοπέδιο έχει περισσότερα χαρακτηριστικά προτεκτοράτου/ημι-προτεκτοράτου παρά κράτους ("UNMIKistan" ή "EULEXperiment") (Musliu 2014, 424). Η Montanaro αναγνωρίζει επίσης, τα ελαττώματα της εξωτερικής παρέμβασης. Δηλαδή, η αδυναμία της διεθνούς κοινότητας να αντιμετωπίσει τα κρίσιμα αίτια των συγκρούσεων και την κρατική αδυναμία. Επιπλέον, υποστηρίζει ότι η διεθνής κοινότητα συνέβαλε πολλές φορές στην ευθραυστότητα του κράτους και την εδραίωσε (Montanaro 2009, 14).

Η έννοια ενός αποτυχημένου κράτους σημαίνει ότι τα προβλήματα ανήκουν στο εσωτερικό. Κατά συνέπεια, αυτό απαιτεί εξωτερική παρέμβαση με τη μορφή οικοδόμησης κράτους. Δεχόμαστε τον χαρακτηρισμό του Ρίτςμοντ για τη φιλελεύθερη οικοδόμηση της ειρήνης γενικά ως «αποτυχημένη από το σχεδιασμό» καθώς η ορθόδοξη προσέγγιση του ΟΗΕ "από πάνω προς τα κάτω" αποδείχθηκε ανεπιτυχής στην εναρμόνιση των συγκρουσιακών τοπικών δομών εξουσίας με την αποφασιστικότητα των ειρηνευτών να μεταφέρουν ξένες μεθοδολογίες, στόχους και κανόνες στο νέο πλαίσιο διακυβέρνησης (Franks and Richmond 2008, 89). Ωστόσο, από την άλλη πλευρά, οι «ρομαντικές» προοπτικές του «τοπικού» έχουν συχνά αποδειχθεί δικαιολογία είτε για τοπικές αυταρχικές είτε για παρωχημένες πρακτικές «αυτόχθονων» τρόπων προς την ειρήνη. Πολλές από τις φιλελεύθερες δημοκρατίες

που αναδύονται από τον εμφύλιο πόλεμο περιγράφονται ως «ψευδοδημοκρατίες», καθώς μιμούνται τις διαδικασίες και τα χαρακτηριστικά των δυτικών αντιπροσωπευτικών δημοκρατιών, αλλά δεν έχουν πολιτική κουλτούρα που ενσωματώνει τη δημοκρατία στην κοινωνία γενικότερα (Macginty 2016). Το τέλος του πολέμου πρέπει να ακολουθηθεί από μια «καλύτερη κατάσταση ειρήνης», πιο δίκαιη και σταθερή από ό, τι υπήρχε πριν από την έναρξη των εχθροπραξιών. Αυτό απαιτεί εστίαση τόσο στην αποκατάσταση των διαλυμένων σχέσεων μέσω της συμφιλίωσης όσο και στην οικοδόμηση κρατών όπως προτείνεται από την παραδοσιακή προσέγγιση για την οικοδόμηση της φιλελεύθερης ειρήνης του ΟΗΕ.

Μια μεγάλη πρόκληση είναι η επανένταξη των πρώην μαχητών στην κοινωνία οι οποίοι θεωρούνται συχνά ως «πολιτικό πρόβλημα» με αποσταθεροποιητικό ρόλο. Όπως αναφέρεται στη βιβλιογραφία της DDR, οι πρώην μαχητές συχνά δεν διαθέτουν την εκπαίδευση και την εμπειρία για να βρουν βιώσιμη απασχόληση. Επιπλέον, όταν επιστρέφουν σε κοινότητες που έχουν πληγεί σε μεγάλο βαθμό συχνά αντιμετωπίζονται ως αποδιοπομπαίοι τράγοι και εξοστρακίζονται. Οι Özerdem και Jacoby δείχνουν πώς αποστρατευθέντες στρατιώτες από τη Σιέρα Λεόνε στρατολογήθηκαν για να πολεμήσουν στη Λιβερία, ενώ πρώην μαχητές από τη Σιέρα Λεόνε και τη Λιβερία δραστηριοποιήθηκαν στη σύγκρουση της Ακτής Ελεφαντοστού (Özerdem and Jacoby 2009, 61). Πιο πρόσφατα, η έρευνα αυτή επεκτάθηκε για να αναλύσει τη συμμετοχή πρώην μαχητών σε δίκτυα οργανωμένου εγκλήματος (Daly, Paler and Samii n.d., 537). Ο ΟΗΕ και οι άλλοι πολυμερείς οργανισμοί πρέπει να αξιολογήσουν τις δραστηριότητες που προωθούν τη γεφύρωση του χάσματος μεταξύ των πρώην μαχητών και του τοπικού πληθυσμού με στόχο την παροχή συστάσεων για το μέλλον για μια βιώσιμη επανένταξη των πρώην μαχητών.

Ωστόσο, οι περιορισμοί που αντιμετωπίζουν τα στρατεύματα του ΟΗΕ, π.χ. ο περιορισμένος αριθμός προσωπικού, η επιδείνωση της ασφάλειας και η περιορισμένη στρατιωτική εκπαίδευση ορισμένων στρατευμάτων, καθιστούν δύσκολο το σχεδιασμό της διεξαγωγής και την αξιολόγηση των επιχειρήσεων οικοδόμησης ειρήνης. Επίσης, ο αριθμός των γυναικών μελών των ειρηνευτικών δυνάμεων πρέπει να αυξηθεί, καθώς η χαμηλή εκπροσώπηση των γυναικών αποτελεί περιορισμό, γεγονός που μειώνει τις αλληλεπιδράσεις της στρατιωτικής συνιστώσας με τις ομάδες γυναικών, παιδιών και τον ευρύτερο τοπικό πληθυσμό, κάτι που έχει αντίκτυπο στην επιτυχή εφαρμογή των πολιτικών στρατηγικών.

Επιπλέον, τα προγράμματα DDR θα πρέπει να βλέπουν τα παιδιά, ως πηγές θετικού κοινωνικού κεφαλαίου. Ο πόλεμος δεν είναι απλώς καταστροφικός για τα παιδιά, αλλά και μετασχηματιστικός, όπως είναι και για τους ενήλικες. Η έρευνα στη Σιέρα Λεόνε δείχνει ότι η επιστροφή στο σχολείο συνδέεται με την ανάπτυξη φιλοκοινωνικών στάσεων και εμπιστοσύνης (Betancourt, et al. 2010, 1082).

Αν και τα χρονοδιαγράμματα ποικίλλουν, η DDR είναι συνήθως μια μακροπρόθεσμη διαδικασία. Η υπερβολική εστίαση στα βραχυπρόθεσμα οφέλη μπορεί να υπονομεύσει τους μακροπρόθεσμους στόχους. Η συνεχής παρακολούθηση και αξιολόγηση και ο αποτελεσματικός συντονισμός μπορούν να συμβάλουν στο μετριασμό των επιπτώσεων του κακού σχεδιασμού του προγράμματος στην αρχή. Η DDR δεν είναι μια πολιτικά ουδέτερη δραστηριότητα, καθώς μεταβάλλει τις δυνατότητες βίας (και σχετικής εξουσίας) εντός μιας κοινωνίας⁵². Επομένως, η πρόοδος μπορεί να σταματήσει εάν η εμπλοκή ή οι ενέργειες εξωτερικών παραγόντων θεωρείται ότι υπονομεύουν τη σχετική θέση μιας ομάδας. Αυτό είναι ιδιαίτερα σημαντικό σήμερα, όπου βλέπουμε μια σειρά από εμφύλιες συγκρούσεις να παίζονται ως πόλεμοι δι' αντιπροσώπων (π.χ. Συρία, Ιράκ). Οι σημερινές συγκρούσεις διεθνοποιούνται όλο και περισσότερο και απαιτούν μια περιφερειακή προσέγγιση. Η εκτίμηση κινδύνου θα πρέπει να είναι τακτική και συνεχής και να βασίζεται σε δομημένη επαγγελματική κρίση, όταν είναι δυνατόν.

Για να συμβεί αυτό, η κοινότητα οικοδόμησης της ειρήνης, τα υπουργεία και οι οργανισμοί που τους υποστηρίζουν θα πρέπει να εξετάσουν το ενδεχόμενο να βγουν από το κουκούλι της απομόνωσης στο οποίο εργάζονται, να βρουν κοινή γλώσσα και να καθορίσουν πλαίσια πολιτικής για διαρκή συνεργασία. Όπως εύστοχα επισήμανε η Eleanor Roosevelt «*Δεν είναι αρκετό να μιλάει κανείς για Ειρήνη. Πρέπει να την πιστεύει. Και δεν είναι αρκετό να την πιστεύει. Πρέπει να δουλέψει γι' αυτήν*».

---

⁵² Felbab-Brown Vanda (2015), "DDR in the Context of Offensive Military Operations, Counterterrorism, CVE, and Non-Permissive Environments", Διαθέσιμο στο: https://peacekeeping.un.org/sites/default/files/un_ddr_in_an_era_of_violent_extremism.pdf (τελευταία πρόσβαση 21.10.2022).

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΞΕΝΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Abdenur, Adriana Ertha. 2019. «UN Peacekeeping in a Multipolar World Order: Norms, Role Expectations, and Leadership.» Στο *United Nations Peace Operations in a Changing Global Order*, του/της C. de Coning και M. Peter. Palgrave Macmillan Cham, σελ.50,60.
- Aggestam Karin & Björkdahl Annika (2013) “*Rethinking Peacebuilding. The quest for just peace in the Middle East and the Western Balkans*” University of Bradford, Routledge, σελ.4. Διαθέσιμο στο:
https://www.academia.edu/32822977/Rethinking_Peacebuilding_The_quest_for_just_peace_in_the_Middle_East_and_the_Western_Balkans (τελευταία πρόσβαση 24.8.2022).
- Avishai Margalit (2010) “*A just peace or just a peace?*”
- Bardalai, A. K. 2018. «United Nations Peacekeeping Operations: Causes for Failure and Continuing Relevance.» *Journal of Defence Studies*, σελ.8.
- Barker. 2008. «Towards a More Comprehensive DDR.» *Journal of Politics and International Affairs*, σελ 101-114.
- Bass Karen (D-CA) Chair of the Subcommittee on Foreign Affairs on Africa, (2021) Center for Strategic and International Studies (CSIS), Διαθέσιμο στο:
<https://www.csis.org/analysis/renewing-us-commitment-un-peacekeeping-africarenewing-us-commitment-un-peacekeeping-africa> (τελευταία πρόσβαση 21.10.2022).
- Betancourt, Theresa Stichick, Ivelina Ivanova Borisova, Timothy Philip Williams, Robert T. Brennan, Theodore H. Whitfield, Marie de la Soudiere, John Williamson, και Stephen E. Gilman. 2010. «Sierra Leone's Former Child Soldiers: A Follow-Up Study of Psychosocial Adjustment and Community Reintegration.» *Child Development*, σελ.1082.

- Charles T. Call, Cedric de Coning. 2017. *Rising Powers & Peacebuilding: Breaking the Mold?* Palgrave Macmillan, σελ.244, 247, 256, 262.
- Copnall, James . 2014. *A Poisonous Thorn in Our Hearts: Sudan and South Sudan Bitter and Incomplete Divorce*. Hurst.
- Daly, Sarah Zuckerman, Laura Paler, και Cyrus Samii. χ.χ. «Wartime Ties and the Social Logic of Crime.» *Journal of Peace Research*, σελ.537.
- Duclos, Nathalie . 2016. «The DDR in Kosovo: collision and collusion among international administrators and combatants.» *Peacebuilding*, Routledge, σελ. 4,5,14.
- Eagle William, (2010) Voice of America, “*Sudan’s Comprehensive Peace Agreement: Success or Failure?*”. Διαθέσιμο στο: <https://www.voanews.com/a/sudans-comprehensive-peace-agreement-success-or-failure--112560784/157112.html> (τελευταία πρόσβαση 8.10.2022).
- EULEX, “*The Mission*” Διαθέσιμο στο: <https://www.eulex-kosovo.eu/?page=2,16> (τελευταία πρόσβαση 21.10.2022).
- Felbab-Brown Vanda (2015), “*DDR in the Context of Offensive Military Operations, Counterterrorism, CVE, and Non-Permissive Environments*”, Διαθέσιμο στο: https://peacekeeping.un.org/sites/default/files/un_ddr_in_an_era_of_violent_extremism.pdf (τελευταία πρόσβαση 21.10.2022).
- Fick Maggie (2015), “*Interview: Alassane Ouattara, Ivory Coast President*” Διαθέσιμο στο: <https://www.ft.com/content/bed99e16-5ada-11e5-9846-de406ccb37f2> (τελευταία πρόσβαση 20.10.2022).
- Flint, Julie, και Alex de Waal. 2009. *Darfur: A New History of a Long War*. Zed Books.
- Fluri, Philipp H. 2020. «*Stabilization Missions – Lessons to Be Learned from Resilience-Based Peacebuilding*.» *Connections the Quarterly Journal*, σελ. 64,65,67.

- Franks, Jason, και Oliver P. Richmond. 2008. «*Coopting Liberal Peace-building Untying the Gordian Knot in Kosovo.*» Cooperation and Conflict: Journal of the Nordic International Studies Association. σελ. 89.
- Galtung, Johan. 2016. *Violence, Peace and Peace Research*. Journal of Peace Research.
- Galtung, Johan, και Dietrich Fischer. 2013. «Positive and Negative Peace.» Στο *SpringerBriefs on Pioneers in Science and Practise*, του/της Johan Galtung, 173-178.
- Gërxi, A . 2017. «*Post Conflict Peacebuilding in Kosovo: Milestones, Actors and People.*» Academicus International Scientific Journal, σελ.123, 126.
- Gomes João, Parsons Imogen. 2003. «Sustaining the peace in Angola: An overview of current demobilisation, disarmament and reintegration.» *reliefweb.int*. <https://reliefweb.int/report/angola/sustaining-peace-angola-overview-current-demobilisation-disarmament-and-reintegration>, σελ.6
- Howard, Lise Morje. 2008. *UN Peacekeeping in Civil Wars*. Cambridge University Press.
- Human Rights Watch, (2015) “*To Consolidate this Peace of Ours - A Human Rights Agenda for Côte d’Ivoire*” σελ.9. Διαθέσιμο στο: https://www.hrw.org/report/2015/12/08/consolidate-peace-ours/human-rights-agenda-cote-divoire#_ftn204 (τελευταία πρόσβαση 16.10.2022).
- Huntington, Samuel P. 2006. *Political Order in Changing Societies*. Yale University Press.
- Hyde-Price, Adrian. 2017. *Realism and the European Neighbourhood Policy*. Routledge.
- International Crisis Group, Report 88 (2000) “*What Happened to the KLA?*”, Διαθέσιμο στο: <https://www.crisisgroup.org/europe-central-asia/balkans/kosovo/what-happened-kla> (τελευταία πρόσβαση 12.10.2022).
- Interpeace, (2016) “*Using Resilience to Build Peace - Practice Brief: Resilience and Peacebuilding*”, Διαθέσιμο στο:

<https://www.interpeace.org/programme/far-1/> και
https://www.interpeace.org/wp-content/uploads/2016/06/Practice_Brief-Resilience_and_Peacebuilding-A4-v3.pdf (τελευταία πρόσβαση 10.10.2022).

Johnson, Hilde F. 2011. *Waging Peace in Sudan: The Inside Story of the Negotiations That Ended Africa's Longest Civil War*. Sussex Academic Press.

Jok, Jok Madut . 2021. «Lessons in Failure: Peacebuilding in Sudan/South Sudan.» Στο *The State of Peacebuilding in Africa*, του/της T. McNamee και M. Muyangwa. Palgrave Macmillan,σελ.364,366,368,369.

Kerr, Rachel, και Eirin Mobekk. 2013. *Peace and Justice*. John Willey & Sons.

Kilroy, Walt. 2008. «Disarmament, demobilisation and reintegration (DDR) as a participatory process: involving communities and beneficiaries in post-conflict disarmament programmes.» *The Program on States and Security*, σελ.2.

Kouchner, Bernard . 2004. *Les guerriers de la paix*. Grasset, σελ.160.

Krasniqi Jakup, President of the Assembly of Kosovo, (2008), United Nations High Commissioner for Refugees (UNHCR), 'Kosovo Declaration of Independence' Διαθέσιμο στο:
<https://www.refworld.org/docid/47d685632.html> (τελευταία πρόσβαση 15.10.2022).

Lederach, John Paul, και Angela Jill Lederach. 2010. *When Blood and Bones Cry Out: Journeys Through the Soundscape of Healing and Reconciliation*. Oxford University Press.

Lederach, John Paul. 1997. *Preparing For Peace: Conflict Transformation Across Cultures*. Syracuse University Press.

Lederach. 2011. *The Moral Imagination: The Art and Soul of Building Peace*. Oxford University Press, σελ.31.

- Lemay-Hebert, Nicolas. 2012. «Coerced transitions in Timor-Leste and Kosovo: managing competing objectives of institution-building and local empowerment.» *International Studies Perspectives*. σελ.469.
- Lemay-Hebert, Nicolas. 2009. «State-Building from the Outside-In: UNMIK and Its Paradox.» *Journal of Public & International Affairs*. σελ.76.
- Lidén, Kristoffer. 2011. *Peace, self-governance and international engagement: From neo-colonial to post-colonial peacebuilding*. Routledge.σελ. 1,3,60,69.
- Lindroos. 2020. «AFRICAN PEACEBUILDING? Reflecting the narratives about peacebuilding in Africa through the Kujenga Amani podcast.» *Council on Foreign Relations*. σελ. 55,57,64,91.
- Macginty, Roger. 2016. *No war, no peace: the rejuvenation of stalled peace processes and peace accords*. Springer.
- McCandless, E., and G. Simpson. (2015) ‘Assessing Resilience for Peacebuilding – Executive Summary’ <https://www.interpeace.org/resource/assessing-resilience-for-peacebuilding-executive-summary-of-discussion/> (τελευταία πρόσβαση 21.10.2022).
- Mitchell, Timothy. 2002. *Rule of Experts: Egypt, Techno-Politics, Modernity*. University of California Press, σελ. 15..
- Molloy Desmond (2007) ‘DDR in Sierra Leone, 1999-2004, the Lessons Learned and the Pitfalls of DDR in Liberia 2003-2009’ σελ. 3,5,10,47. Διαθέσιμο στο:
https://www.academia.edu/672798/DDR_in_Sierra_Leone_1999_2004_the_Lessons_Learned_and_the_Pitfalls_of_DDR_in_Liberia_2003_2009
(τελευταία πρόσβαση 11.10.2022).
- Montanaro. 2009. *The Kosovo statebuilding Conundrum: Addressing Fragility in a Contested State*. Fride. σελ. 14.
- Moody Jessica, (2021) ‘Reaching for the Impossible? Coordinating DDR and Transitional Justice in Post-Conflict Côte d’Ivoire’ σελ. 115-116. Διαθέσιμο

στο: <https://doi.org/10.1080/13533312.2020.1850281> (τελευταία πρόσβαση 16.10.2022).

Moody Jessica, Foreign Policy, “*Peacebuilding’s Poster Child is Losing its Shine*” σελ. 120, 127, 128. Διαθέσιμο στο: [https://foreignpolicy.com/2019/01/23/peacebuilding-ivory-coast-gbagbo_ouattara-peacebuilding/](https://foreignpolicy.com/2019/01/23/peacebuilding-ivory-coast-gbagbo-ouattara-peacebuilding/) (τελευταία πρόσβαση 10.10.2022).

Munive Jairo & Jakobsen Stine Finne (2012) ‘*Revisiting DDR in Liberia: exploring the power, agency and interests of local and international actors in the ‘making’ and ‘unmaking’ of combatants*’ σελ. 366-373 Διαθέσιμο στο: <https://doi.org/10.1080/14678802.2012.724792> (τελευταία πρόσβαση 11.10.2022).

Musliu, Vjosa. 2014. «The International Missions in Kosovo: What is in a Name?» *European Foreign Affairs Review*. σελ. 424.

Nantulya Paul, (2018) Africa Center for Strategic Studies, UN-SADC Meeting “*When Peace Agreements Fail: Lessons from Lesotho, Burundi, and DRC*” Διαθέσιμο στο: <https://africacenter.org/spotlight/when-peace-agreements-fail-lessons-from-lesotho-burundi-and-drc/> (τελευταία πρόσβαση 7.10.2022).

NATO's role in Kosovo, “*Undertaking of demilitarisation and transformation by the UCK*” Διαθέσιμο στο: <https://www.nato.int/kosovo/docu/a990620a.htm> (τελευταία πρόσβαση 14.10.2022).

Newby, Vanessa Frances. 2018. *Peacekeeping in South Lebanon: Credibility and Local Cooperation*. Syracuse University Press. σελ. 25-57.

Newby, Vanessa Frances. 2017. «Power, Politics, and Perception: The Impact of Foreign Policy on Civilian–Peacekeeper Relations.» *Third World Quarterly*. σελ. 655.

Otieno Lynette Florence Anyango (2013) ‘*Disarmament in Post Conflict Zones: Comparative Analysis of Mozambique and Sierra Leone*’ σελ. 60. Διαθέσιμο στο:

<http://erepository.uonbi.ac.ke/bitstream/handle/11295/59572/DISARMAMENT.pdf?sequence=4> (τελευταία πρόσβαση 18.10.2022).

- Özerdem, Alpaslan, και Tim Jacoby. 2009. *Post-war Recovery: Disarmament, Demobilization and Reintegration*. Bloomsbury Academic, σελ.61.
- Paes, Wolf-Christian. 2005. «The Challenges of Disarmament, Demobilization and Reintegration in Liberia.» *International Peacekeeping*. σελ. 255.
- Peter. 2019. «UN Peace Operations: Adapting to a New Global Order?» Στο *United Nations Peace Operations in a Changing Global Order*, του/της C. de Coning και M. Peter. Palgrave Macmillan Cham, σελ.9.
- Pettersson, T., και P. Wallensteen. 2015. «Armed Conflicts, 1946-2014.» *Journal of Peace Research*.
- Pinaud, Clemence. 2014. «South Sudan: Civil War, Predation and the Making of a Military Aristocracy.» *African Affairs*.
- “Renewing U.S. Commitment to U.N. Peacekeeping in Africa” Online Event.
Recording date: Wednesday, April 14, 2021 at 12:00 p.m. EST Διαθέσιμο στο: <https://www.csis.org/analysis/renewing-us-commitment-un-peacekeeping-africa> (τελευταία πρόσβαση 2.10.2022).
- Richmond. 2014. *Failed Statebuilding: Intervention and the Dynamics of Peace Formation*. Yale University Press, σελ.4, 12, 25.
- Richmond Oliver P. (2014) ‘*Failed Statebuilding: Intervention and the Dynamics of Peace Formation*’ Great Britain, Yale University Press, σελ. 8, 9, 104.
- Richmond, Oliver P. 2014. «Peace: A Very Short Introduction.» *academia*.
https://www.academia.edu/9516767/A_Very_Short_Introduction_to_Peace.
- Roberson , B. A. 2009. «Law, Power and the Expansion of International Society.» Στο *Theorising International Society*, του/της C. Navari. Palgrave Macmillan, London.

- Said, Edward W. 2004. *Humanism and Democratic Criticism*. Columbia University Press, σελ.179.
- Sandy Africa, (2020) “*Challenges of Peacebuilding in Africa*” The African Centre for the Constructive Resolution of Disputes (ACCORD), Διαθέσιμο στο: <https://www.accord.org.za/conflict-trends/challenges-of-peacebuilding-in-africa/> (τελευταία πρόσβαση 10.9. 2022).
- Sannerholm , R. 2007. «Legal, Judicial and Administrative Reforms in Post-Conflict Societies: Beyond the Rule of Law Template.» *Journal of Conflict & Security Law*, 65-94.
- Schlichte, Klaus, και Alex Veit. 2007. *Coupled Arenas: Why state-building is so difficult*. Institute for Social Science.
- Sedra, Mark. 2017. *Security Sector Reform in Conflict-Affected Countries, The Evolution of a Model*. Routledge, σελ. 29, 42, 87.
- Solomon Christiana & Ginifer Jeremy (2008), Centre for International Cooperation and Security, Case Study “*Disarmament, Demobilisation and Reintegration in Sierra Leone*” σελ. 19 Διαθέσιμο στο: https://au.int/sites/default/files/documents/39119-doc85_disarmament_demobilisation_and_reintegration_in_sierra_leone.pdf (τελευταία πρόσβαση 11.10.2022).
- Stavridis James (2022) Διαθέσιμο στο: <https://www.capital.gr/bloomberg-view/3608432/kina-rosia-summaxia> (τελευταία πρόσβαση 23.10.2022).
- Ströhle, Isabel . 2010. «The Politics of Reintegration and War commemoration: The case of the KLa.» *Südosteuropa*. σελ. 487
<https://www.degruyter.com/document/doi/10.1515/soeu-2010-580404/html>.
- Talentino Andrea Kathryn & Pearson Frederic S. (2020) “*Weapons of War, Weapons of Peace: DDR Processes in Peacemaking, International Peacekeeping*”, σελ.154,156, 162.
- Torrent, Ignasi . 2022. «Scrutinising UN peacebuilding: entangled peace and its limit.» *Peacebuilding*, σελ. 213.

United Nations DDR Resource Center “*Concepts, Policy and Strategy of the IDDRS - The UN Approach to DDR*” (module 2.10) σελ.2 Διαθέσιμο στο: <https://www.unddr.org/the-iawg/> (τελευταία πρόσβαση 19.8.2022).

United Nations Development Programme (UNDP) “*DDR Practice Note*” (2005) Διαθέσιμο στο: <https://www.undp.org/sites/g/files/zskgke326/files/publications/UNDP%20DR%20Practice%20Note.pdf> (τελευταία πρόσβαση 15.9.2022).

United Nations Mission in the Sudan “*UNMIS is established*” Διαθέσιμο στο: <https://peacekeeping.un.org/en/mission/past/unmis/background.shtml> (τελευταία πρόσβαση 8.10.2022).

United Nations Security Council, (2007) “*Comprehensive proposal for the Kosovo status settlement*” (S/2007/168/Add.1) Διαθέσιμο στο: <https://www.securitycouncilreport.org/atf/cf/%7B65BF9B-6D27-4E9C-8CD3-CF6E4FF96FF9%7D/Kosovo%20S2007%20168.pdf> (τελευταία πρόσβαση 15.10.2022).

United Nations Security Council, (2004) “*Report in the Situation in Kosovo*”, (S/2004/932, παρ. 60), Διαθέσιμο στο: <https://www.securitycouncilreport.org/atf/cf/%7B65BF9B-6D27-4E9C-8CD3-CF6E4FF96FF9%7D/kos%20S2004%20932.pdf> (τελευταία πρόσβαση 21.10.2022).

Van Tongeren, Paul, Malin Brenk, Marte Hellema, και Juliette Verhoeven. 2005. *People Building Peace II: Successful Stories of Civil Society*. L. Rienner Publishers.

Weiss Thomas G. & Kuele Giovanna (2019) “The Global South and UN Peace Operations” Διαθέσιμο στο: <https://www.e-ir.info/2019/02/03/the-global-south-and-un-peace-operations/> (τελευταία πρόσβαση 19.8.2022).

Welch, David. 1995. *Justice and the Genesis of War*. Cambridge University Press, σελ. 193,198.

Whalan, Jeni . 2017. «The Local Legitimacy of Peacekeepers.» *Journal of Intervention and Statebuilding*. σελ. 312.

Whalan, Jeni. 2013. «Power, Legitimacy, and their Relationship.» Στο *How Peace Operations Work: Power, Legitimacy, and Effectiveness*, του/της Jeni Whalan. Oxford University Press, σελ. 62, 63, 309.

Williams Paul D., Songwe Vera, Lado Ludovic κ.ά. (2020) “*The State of Peacebuilding in Africa: Lessons Learned for Policymakers and Practitioners*” Palgrave Macmillan, σελ. 369.

Yuko Maeda “*Set to Join National Reconstruction*”, UNMIL FOCUS (2006), σελ.9. Διαθέσιμο στο:
<https://unmil.unmissions.org/sites/default/files/unmilfocus7.pdf> (τελευταία πρόσβαση 11.10.2022).

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Αρότσιος Γιώργος, (2021), Balkans in-site, ‘*Η διαδικασία διαμόρφωσης της αυτονομίας του Κοσόβου και η μονομερής ανακήρυξη της ανεξαρτησίας του, ως αφορμή προβληματισμού*’ Διαθέσιμο στο:
<https://balkansinsite.pollsandpolitics.gr/i-diadikasia-diamorfosis-tis-aytonom/>
(τελευταία πρόσβαση 27.10.2022).

Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, Επιτροπή Ανάπτυξης, Εισηγητής: Nirj Deva “*Εκθεση - A6-0445/2008*”. Παρ. Α. Διαθέσιμο στο:
https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/A-6-2008-0445_EL.html
(τελευταία πρόσβαση 3.9.2022).

Κατάλογος τρεχουσών ενόπλων συγκρούσεων. Διαθέσιμο στο:
<https://el.wikipedia.org/wiki> (τελευταία πρόσβαση 10.9.2022).

Μπαξεβάνης Χρήστος Α. “*Αναζητώντας ένα νέο «οδικό χάρτη» για την οικοδόμηση της ειρήνης: από το «Τέλος της Ιστορίας» στην Κοσμοπολίτικη Δημοκρατία*”, (Αναδημοσίευση από: Τετραμηνιαία Πολιτική και Οικονομική Επιθεώρηση «Διεθνής και Ευρωπαϊκή Πολιτική», Μάρτιος-Ιούνιος 2013, Τεύχος 28, σ. 276-294)

Περιφερειακό Κέντρο Πληροφόρησης του ΟΗΕ (UNRIC) *“Τα Ηνωμένα Έθνη για την Ειρήνη και την Ασφάλεια”* Διαθέσιμο στο: <https://unric.org> (τελευταία πρόσβαση 25.8.2022).

Χάρτης ΟΗΕ - Περιφερειακό Κέντρο Πληροφόρησης του ΟΗΕ, Διαθέσιμο στο: <https://unric.org/el/%CF%87%CE%B1%CF%81%CF%84%CE%B7%CF%83-%CE%BF%CE%B7%CE%B5/> (τελευταία πρόσβαση 11.9.2022).

Ψήφισμα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου της 18ης Δεκεμβρίου 2008 *“σχετικά με τις αναπτυξιακές προοπτικές για την οικοδόμηση ειρήνης και την οικοδόμηση κράτους σε μετασυγκρουσιακές καταστάσεις”* [2008/2097(INI)] παρ.10. Διαθέσιμο στο: https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-6-2008-0639_EL.html (τελευταία πρόσβαση 20.8.2022).